

Sr.No.	Title of paper	Name of the author/s	Department of the teacher	Name of journal	ISSN number	Link to the recognition in UGC enlistment of the Journal /Digital Object Identifier (doi) number		
						Link to website of the Journal	Link to article / paper / abstract of the article	Is it listed in UGC Care list/Scopus /Web of Science/other, mention
2021-2022								
1	Dilhi saltanat kalatil chalan(Mudra) vyavastheche swarup	Dr. D. D. Ade	History	Bhashya aani Jivan visheshank Vol. IV UGC Care Group 1	2231-4059 Print	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/226662	Nil	Yes
2	CONTENT ANALYSIS OF UGC SPONSORED STATE AND NATIONAL LEVEL CONFERENCE PROCEEDING ON LIBRARY AND INFORMATION SCIENCE	Dr. A. A. Bhoyar	Library scienece	Bengal, Past & Present UGC Care Group 1 Journal Vol. 118, Issue: (I)	0005-8807	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/65909	Nil	Yes
3	Speaking English- Fluency & accuracy	Dr. A. G. Ramteke	English	Ajanta publication,Royal Vol. XI Issue I UGC Journal No. 47037	2278-8198	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/318091	Nil	Yes
4	Glimpses of modernity in mulk raj anand Untouchable.	Dr. A. G. Ramteke	English	Ajanta Publication Vol. XI Issue II, UGC Journal No. 40776	2277-5730	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/318091	Nil	Yes
5	Concept of sisterhood in Shashi Deshpandes " A matter of Time"	Dr. A. G. Ramteke	English	Galaxi Link, Ajanta Publication Vol X, Issue II,UGC Journal No. 47023	2319-8508	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/318091	Nil	Yes

6	Peculiar synthesis and photoluminescence characterization of series of (Ca ₂ -X)PO ₄ Cl:xEu ²⁺ phosphor	Dr. B. V. Tupte	Physics	Springer Journal of optics		https://doi.org/10.1007/s12596-022-00882-4	Nil	Yes	
7	Synthesis of Bioactive 1,4-DHPs Using Sulfated Tin Oxide as an Efficient Solid Superacid Catalyst	Dr. S. N. Niwadange	Chemistry	Macromolecular symposia		https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/masy.202100056	Nil	Yes	
8	Bharatatil Jaldhoranachya payabharanit Dr. Babasaheb Ambedkar yanche yogdan aani tyanchya vicharanchi prasangakta	Dr. R. B. Shambharkar	Botany	Ideal Vol. IV, Issue II UGC Listed Journal no. 47026	2319-359X	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/223527	Nil	Yes	
9	A review on climate change & its impact on Environment	Mrs. T. D. Wakde	Microbiology	Galaxy Link Vol. X, Issue I, UGC Listed journal no. 47023	2319-8508	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/225135	Nil	Yes	
10	Effect of Covid -19 on the environment: a Review Article	Mrs. T. D. Wakde	Microbiology	Galaxy link peer reviewed refereed and UGC Listed Journal, An international multidisciplinary half yearly research journal , Volume-X, Issue-I	2319-8508	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/225135	Nil	Yes	
2020-2021									
1	Fitzgerald philosophy of life an artistic conversion	Dr. A. G. Ramteke	English	Sodh sanchar bulletin Vol. 11	2229-3620	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/318091	Nil	Yes	
2	Dr. Babasaheb Ambedkaranchya samajik nyayachi prasangata	Dr. D. D. Ade	History	Tifan	2231-673X	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/226662	Nil	Yes	
3	Corona Mahamari aani Bhartatil dhisal niyojan	Dr. D. D. Ade	History	Ajanta Vol. X, Issue II	2277-5730	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/226662	Nil	Yes	
4	Asanghatit shetratil striyanच्या samasya	Dr. R. V. Vikhar	Sociology	Ideal- Ajanta Vol. X, issue II	2319-359X	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/223933	Nil	Yes	
5	Dr. Babasaheb Ambedkar yanche jatinirmulanvisayak vichar	Dr. R. V. Vikhar	Sociology	Tifan	2231-673X	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/223933	Nil	Yes	
6	Synthesis of Bioactive 1,4 DHP using sulfated Tin oxide as an efficient as a solid superacid catalyst	Dr. S. N. Niwadange	Chemistry	Macromolecular symposia	1521-3900 IF-1.06	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/67230	Nil	Yes	

2019-2020

1	Vidarbhatil shetakaryanchya aatmhatya	Dr. S. M. Mahajan	Economics	Ajanta	2277-5730 IF-6.399	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/224742	Nil	Yes
2	Technology in English language teaching	Mr. A. G. Ramteke	English	Ajanta	2277-5730 IF-6.399	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/318091	Nil	Yes
3	Savitrbai Phule yanche sahitya	Dr. N. T. Arekar	Marathi	Ajanta	2277-5730 IF-6.306	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/67224	Nil	Yes
4	Mahatma Jyotirao Phule yanchya kalatil shetakaryanchi stithi	Mrs. R. B. Shambharkar	Botany	Ajanta	2277-5730 IF-6.399	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/223527	Nil	Yes
5	Sulfated Tin Oxide: An Immensely Potent and Reusable Catalyst for the Synthesis of Benzimidazole Derivatives	Dr. S. N. Niwdange	Chemistry	Macromolecular Symposia	IF- 1.06	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/67230	Nil	Yes
6	Povidone-Phosphotungstic Acid Hybrid: An Efficient and Environmentally Benign Catalyst for the Synthesis of Quinazolinone Derivatives	Dr. S. N. Niwdange	Chemistry	Macromolecular Symposia	IF- 1.06	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/67230	Nil	Yes
7	Use of Agro-Industrial waste for cultivation of Oyster-mushroom	Dr. A. B. Solunke	Microbiology	Our Heritage Vol-68-Issue-5	0474-9030 IF-6.8	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/65859	Nil	Yes

2018-2019

1	Challenges before the rural higher educational institutions in quality enhancement.	Dr. Joseph T. C.	English	Ajanta publication	2277-5730 IF-5.5	Nil	Nil	Yes
2	Intervention of ICT in Teaching and Learning Process	Mr. A. G. Ramteke	English	Ajanta-An International Multidisciplinary Quarterly Research Journal .Online, Indexed Refereed, Peer-Reviewed, Research Journal, Vol. 8. Issue-1, Jan-Mar- 2019 Pp - 1-4	2270-5730 IF-IF 5.5	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/318091	Nil	Yes

3	Jagtikikaran aani Lok-kalaprakar	Dr. N. T. Arekar	Marathi	Vidyawarta International Multilingual Research Journal – June 2018	2319-9318 IF-5.131	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/67224	Nil	Yes
4	भारतीय स्वातंत्र्य चळवळ आणि राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज	Dr. N. T. Arekar	Marathi	An International Multidisciplinary Quarterly Research journal AJANTA Volume -VII- Sept. 2018	2277-5730 IF-5.5	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/67224	Nil	Yes
5	मोबाईल व गतिशील जीवन	Dr. N. T. Arekar	Marathi	An International Multidisciplinary Quarterly Research journal AJANTA Volume -VIII- March - 2019	2277-5730 IF-5.5	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/67224	Nil	Yes
6	Dr. Babasaheb Ambedkar yanchi Patrakarita	Mrs. H. A. Urade	Marathi	Vidyawarta peer review International , Multi Lingual Referred , Indexed Research Journal	2277-9730 IF-5.131		Nil	Yes
7	Gadchiroli Jilhatil Paryatan	Mr. S. M. Mahajan	Economics	Research Directions	2321-5488 IF-5.7	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/224742	Nil	Yes
8	Bhartiy sanvidhan aani Mahila sakshamikaran	Mr. P. S. Khope	Political science	Ajanta–An International Multidisciplinary Research Journal	2277-5730	Nil	Nil	Yes
9	ब्रम्हपूरी परिसरातील भारतीय स्वातंत्र्य लढा पृ.क्र 9-13	Dr. D. D. Ade	History	Ajanta–An International Multidisciplinary Research Journal	ISSN: 2277-5730 Impact Factor 5.5	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/226662	Nil	Yes
10	छत्रपती शाहूमहाराजांचे आंतरजातीय विवाह विषयक विचार	Dr. R. V. Vikhar	Sociology	Ajanta Issu-11 vol-VII-	2277-5730 IF-5.5	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/223933	Nil	Yes
11	भारतातील स्वातंत्र्योत्तर काळातील महिला विषयक कायदे व सद्यास्थितील पृ.क्र 72-75	Dr. R. V. Vikhar	Sociology	Ajanta Issu III vol-VII-Juy to Sep 2018	2277-5730 IF-5.5	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/223933	Nil	Yes

12	दिक्षाभूमी व बाविस प्रतिज्ञा पृ.क्र. 70-72	Dr. R. V. Vikhar	Sociology	Ajanta Issu IV vol-VII-	2277-5730 IF-5.5	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/223933	Nil	Yes
13	Study Of Aquatic Macrophytes Diversity From Kharakada Lake Kurkheda, District Gadchiroli, Maharashtra, India.	P. A. Dani	Botany	International Journal of Advance and Innovative Research. Volume 5, Issue 3 (II):	ISSN-2394-7780 IF-3.25	https://www.researchgate.net/publication/337679381_STUDY_OF_AQUATIC_MACROPHYTES_DIVERSITY_FROM_KHARAKADA_LAKE_KURKHEDA_DISTRICT_GADCHIROLI_MAHARASHTRA_INDIA	Nil	Yes
14	PHOTOLUMINESCENCE PROPERTIES OF Sr ₂ La ₂ MgMo ₂ O ₁₂ :Eu ³⁺ RED EMITTING PHOSPHOR, pp 55-60.	Mr. B. V. Tupte	Physics	Int. Journal of Advance and Innovative Research. Vol. 6, Issue 2 (I) : April - June 2019	ISSN: -2394 7780 I.F.=7.36 (IJAIR)	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/108365	Nil	Yes
15	Photoluminescence Properties of Eu ³⁺ Doped NaMg ₃ Al(MoO ₄) ₅ Red Phosphor, pp. 95 – 100.	Mr. B. V. Tupte	Physics	Int. Multidisciplinary Journal Ajanta. Vol. VIII, I (2019)	ISSN: 2277-5730 IF-5.5	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/108365	Nil	Yes
16	Photoluminescence Properties of Eu ³⁺ Doped Li ₃ AlMo ₃ O ₁₂ Red Phosphor, Vol. VIII, I (2019), pp. 62 – 67.	Mr. B. V. Tupte	Physics	Int. Multidisciplinary Journal Ajanta	ISSN: 2277-5730 I.F. = 5.5 (SJI)	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/108365	Nil	Yes
17	Photoluminescence Properties of Yb ³⁺ Doped Ca ₈ [Al ₁₂ O ₂₄](MoO ₄) ₂ , Vol. VIII, I (2019) pp. 147 – 152.	Mr. B. V. Tupte	Physics	Int. Multidisciplinary Journal Ajanta	ISSN: 2277-5730 I.F. = 5.5 (SJI)	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/108365	Nil	Yes
18	Luminescence in Eu ²⁺ Activated (Ca _{5-x} Sr _x)(PO ₄) ₃ Cl (x = 0.1, 2.4) Phosphors.	Mr. B. V. Tupte	Physics	Materials Today: Proceedings. Science Direct Science Direct Materials Today: Proceedings 15 (2019) 555–559. Elsevier	ISSN:22147853	https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S221478531930714X	Nil	Yes

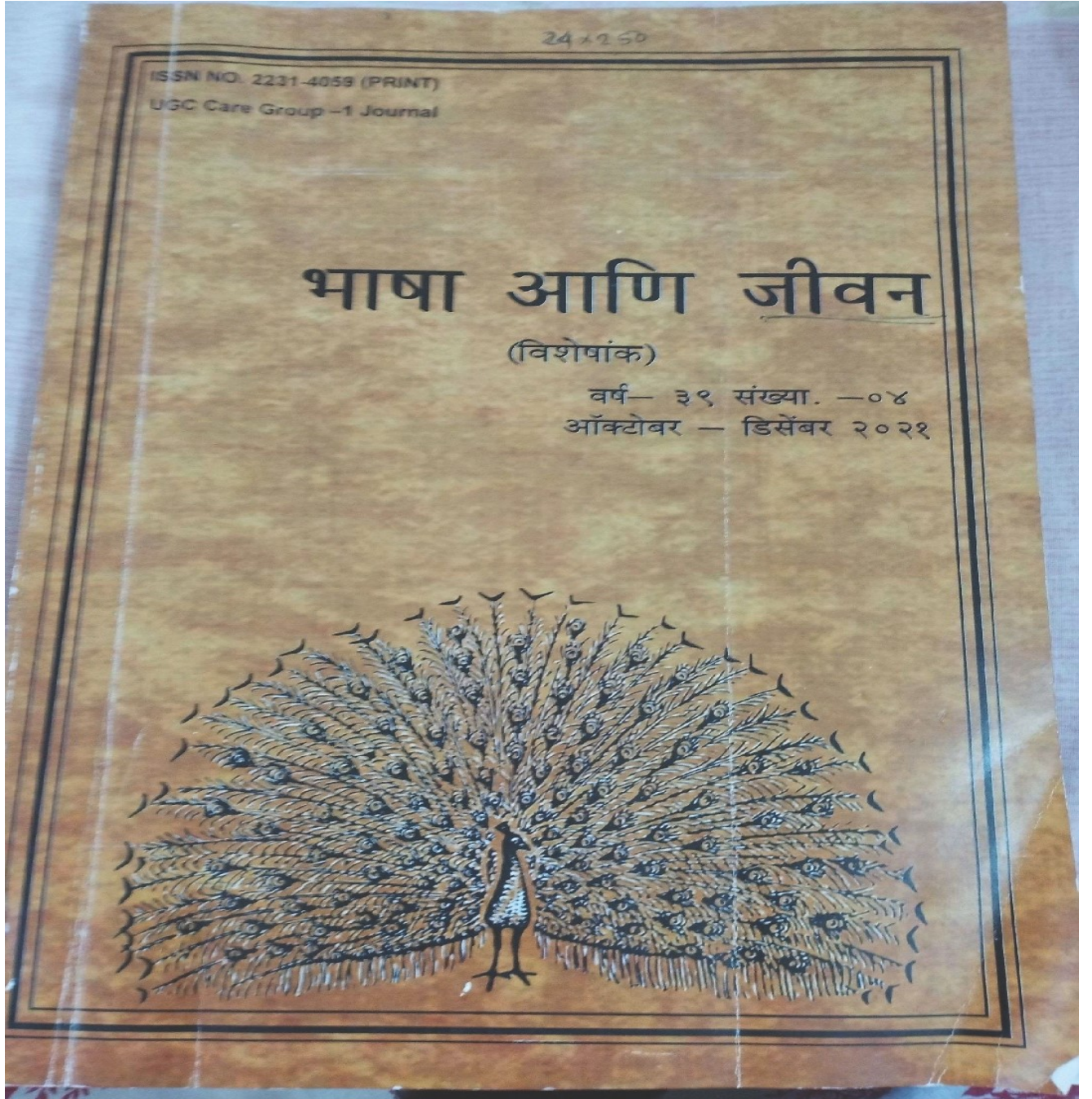
19	Green and Efficient Synthesis of Xanthene Derivatives using 1-Butyl-3-methylimidazolium Bromide under Solvent Free Conditions	Dr. S. N. Niwdange	Chemistry	Asian Journal of Organic and Medicinal Chemistry,	ISSN No. 2456-8937 5.784	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/67230	Nil	Yes
2017-2018								
1	वाचन आणि मानवी जगण्यातील वाचनाचे महत्व	Mr. N. T. Arekar	Marathi	Research Journey Multidisciplinary International E-research Journal - 2017	2348-7143 IF-3.452	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/67224	Nil	Yes
2	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि स्त्री	Mr. N. T. Arekar	Marathi	International Multilingual Research journal Printing Area-	2394-5303 IF-5.001	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/67224	Nil	
3	जागतिकीकरण व लोककलाप्रकार	Mr. N. T. Arekar	Marathi	Vidyawarta International Multilingual Research Journal -	2319-9318 IF-5.131	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/67224	Nil	
4	डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर यांची पत्रकारिता	Mrs. H. A. Urade	Marathi	Printing Area, International Multilingual Research Journal	2394 -5303 IF- 5.011		Nil	Yes
5	Challenges of Indian Agriculture	Mr. S. M. Mahajan	Economics	Printing area	2394-5303 IF-4.002	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/224742	Nil	Yes
6	भारतीय राज्यघटना : निर्मिती आणि सध्यस्थितीत सुधारणांची गरज. पृ. 136-141	Dr. D. D. Ade	History	Printing Area International Multilingual Research Journal	ISSN : 2394 5303 Impact Factor 4.002 (IIJIF)	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/226662	Nil	Yes
7	भारतातील स्त्रीदास्य मुक्तीपर्व : इ. स. 1848 ते 1951 (म. फुलेकृत मुलींची पहिली पाळा ते हिंदू कोडबिल) पृ. 96-101	Dr. D. D. Ade	History	Printing Area International Multilingual Research Journal	ISSN : 2394 5303 Impact Factor 5.011 (IIJIF)	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/226662	Nil	Yes

8	Maharashtra Andhshradhha nirmulan kayada 116-120	Dr. R. V. Vikhar	Sociology	Printing area issue-33 Vol. I	2394-5303 IF-4.002	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/223933	Nil	Yes
9	Dr. Babasaheb Ambedkar v Savidhanatil tartudi. 160-162	Dr. R. V. Vikhar	Sociology	Printing area special issue	2394-5303 IF-5.001	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/223933	Nil	Yes
10	Vidarbhatil Shetkaryanchya Aatmhatya 136-139	Dr. R. V. Vikhar	Sociology	Vidyawarta Issue 22 Vol. II	2319-9318 IF-5.001	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/223933	Nil	Yes
11	Phytochemical screening of some medicinal plants used for cancer treatment by tribal people of Gadchiroli, India	Mrs. R. B. Shambharkar	Botany	World journal of pharmaceutical research	2277-7105 IF-7.523	10.20959/wjpr20181-10551	Nil	No
12	Synthesis and Photoluminescence Properties Of The High-Brightness Eu ³⁺ Doped Li _{0.5} Al _{0.5} Mg ₂ (MoO ₄) ₃ Red Phosphors. ,pp. 298-303.	Mr. B. V. Tupte	Physics	Int. J. Current Engineering And Scientific Research. Volume-5, Issue-1, 2018.,	ISSN (Print): 2393-8374, (Online): 2394-0697	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/108365	Nil	Yes
13	Synthesis and Optical Properties of Yb ³⁺ Doped Li ₃ Ba ₂ La ₃ (MoO ₄) ₈ , Volume-5, Issue-1, 2018,pp. 111 - 115.	Mr. B. V. Tupte	Physics	Int. J. Current Engineering And Scientific Research	ISSN (Print): 2393-8374, (Online): 2394-0697	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/108365	Nil	Yes
14	Wet Chemical Preparation And Photoluminescence In Cs ₂ MCl ₄ :Eu ²⁺ (M = Ba, Ca) Phosphor For pcLED Application. Vol.-5, Issue-1, 2018, pp. 44 - 46.	Mr. B. V. Tupte	Physics	Int. J. Current Engineering And Scientific Research	ISSN (Print): 2393-8374, (Online): 2394-0697	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/108365	Nil	Yes
15	Evaluation of plant growth promoting attributes of rhizobacteria isolated from soyabean cultivated in fields irrigated with effluent water. P.N. 148-153	Dr. A.B. Solunke	Microbiology	International journal of Biology research	2455-6548 if-5.22	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/65859	Nil	Yes
16	Marpho-histological studies on the adrenal gland in male & female bat, Taphozous Kachhensis (Dobson)	Dr. D. S. Bansod	Zoology	International journal of life sciences	2320-964X(online)	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/223435	Nil	Yes

17	Additional burden o& subpatent malaria infection during low transimission season in forested tribal villages in Chhattisgarh, India	Dr. H. M. Meshram	Zoology	Malaria Journal	1475-2875 IF-3.1	https://malariajournal.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12936-017-1968-8	Nil	Yes
18	“गडचिरोली जिल्हातील माध्यमिक शाळांतील विद्यार्थ्यांच्या वाचनसवयी व संस्कृतीचा विकास”	Dr. A. A. Bhoyar	Library Science	Research Directions Impact Factor : 5.1723(UIF)	2321-5488	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/65909	Nil	Yes
19	New trend in Library & Infirmination science	Dr. A. A. Bhoyar	Library Science	Vidyawarta	2319-9318	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/65909	Nil	Yes
20	ICT & Digital Library- A Review	Dr. A. A. Bhoyar	Library Science	Ajanta	2277-5730	https://vidwan.inflibnet.ac.in/profile/65909	Nil	Yes
21	Soil fertility status under Rice based cropping system in Gadchiroli Tehsil, Maharashtra, India. Page No.- 44-48.	G. D. Satpute	Chemistry	International Journal of Life Sciences (IJLS)	Online ISSN: 2320-964X Impact factor- 6.38	https://www.researchgate.net/publication/327418991_Soil_Fertility_Status_in_Rice_Based_cropping_system_in_Gadchiroli_Tehsil_Maharashtra_state	Nil	Yes

RESEARCH ARTICLE 2021-22

1. DILHI SALTANAT KALATIL CHALAN(MUDRA) VYAVASTHECHE SWARUP
(DR.D.D. ADE)

17.	समाजशास्त्रातील ज्ञानार्जनाचे स्रोत : एक चिकीत्सा	डॉ. ओमप्रकाश आप्ठनकर	85
18.	विविध राज्याची मागणी व जनतेची भूमिका	डॉ. रायन ज्ये. महाजन डॉ. संदीप तुंडूरवार डॉ. शरद सांबारे	89
19.	भारतीय तत्वज्ञानातील ज्ञानार्जनाचे स्रोत	प्रा.डॉ. शैलेंद्र विजय सोपानराव	94
20.	न्यायदर्शनातील अनुमान प्रमाण-स्वरूप व प्रकार	प्रा.सौ. जयश्री तांबे	100
21.	ज्ञानाच्या स्रोतात जैन दर्शनातील अनुमान प्रमाणाचे महत्त्वपूर्ण योगदान	प्रा. वर्षा जपे	103
22.	वैयक्तिक आणि सामाजिक स्तरावरील पर्यावरणविषयक उपक्रमाचा अभ्यास	डॉ. महादेव विष्णू मत श्रीमती शिबकन्या विठ्ठीराव कडेरकर	108
23.	समाजसुधारक संतश्री गाडगे महाराज	प्रा. योगेश मारोती कऱ्वाडे	112
24.	संगीत उपासनेचा मानवी जीवनावर होणारा सकारात्मक परिणाम	प्रा. वैखरी वज्रलवार	118
25.	'भारतीय दर्शनातील शब्द प्रमाण'	डॉ. नरेंद्र वसंतराव रथडोटे	121
26.	ज्ञानशास्त्र.. एक आख्यान	प्रा.स्वनी आनंदराव काळे	128
25.	जागतिकीकरण आणि भारत	डॉ. अजय नानाजी सरटकर	132
26.	"दिल्ली सल्तनत काळातील चलन (मुद्रा) व्यवस्थेचे स्वरूप"	ज्योती पि. बोबाटे प्रा. डॉ. दशरथ धर्माजी आदे	135
27.	मॅक मूल्यांकनात ग्रंथालयाची भूमिका	डॉ. किशोर मो. डुमणे	142
28.	समकालीन भारतीय शिक्षणाची अवस्था : एक ऐतिहासिक अध्ययन	प्रा.डॉ. अरविंद म. पुनवटकर	145
29.	प्रधानमंत्री इंदिरा गांधीचे गटनिरपेक्षता घोरण व भारत - सो. रशिया संबंध	डॉ. माधुरी नीतीन देवताळे	151
30.	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि भूमिहीन चळवळ :- ऐतिहासिक अध्ययन	प्रा. डॉ. पंकज वा. मुन	158
31.	गडचिरोली जिल्ह्यातील राष्ट्रीय मूल्यांकन प्राप्त महाविद्यालयातील ग्रंथालय सेवा आणि उपमोळा समाधान : एक अध्ययन	प्रा. डॉ. संजय फुलझेले	163
32.	समाजमाध्यमांची ग्रंथालयातील भूमिका	प्रा. डॉ. प्रविण रावसाहेब माने	169
33.	झाडीपट्टी रंगभूमीचे मौलिक योगदान	प्रा.डॉ. राजकुमार रघुनाथ मुसणे	174
34.	गडचिरोली जिल्ह्यातील अनुसूचित जमातीच्या शेतत्यांच्या कृषीविषयक समस्यांचे चिकित्साक अध्ययन.	प्रा. डॉ. रवी मुरलीधर शास्त्रकार	178

“दिल्ली सल्तनत काळातील चलन (मुद्रा) व्यवस्थेचे स्वरूप”

ज्योती पि. बोबाटे (सहा प्राध्यापक),

प्रा. डॉ. दशरथ घर्माजी आदे.

इतिहास विभाग, महात्मा ज्योतिबा फुले
महाविद्यालय, आष्टी, जिल्हा-गडचिरोली,
गोंडवाना विद्यापीठ, गडचिरोली

इतिहास विभाग प्रमुख,
श्री गोविंदराव कला व विज्ञान
महाविद्यालय, कुरखेडा, जिल्हा
गडचिरोली

सारांश :-

चलन व्यवस्थेवर वरून प्रत्येक देशाच्या आर्थिक व्यवस्थेचे ज्ञान होते. दिल्ली सल्तनत काळात चलन सुरु करण्याचा मुख्य उद्देश आपल्या शासनाला मान्यता प्राप्त करून देणे व आपल्या घर्माचा प्रचार-प्रसार करणे होता. सल्तनत काळातील मुस्लिम शासकांचे जास्तीत जास्त मिश्रित धातूचे नाणी सापडतात. दिल्ली सल्तनत काळात मिश्रित धातूच्या नाण्याच्या संख्येत झालेली वाढ ही चलनाच्या प्रसाराला दर्शविते.

प्रस्तावना :-

प्राचीन काळापासून चलन हे मानवी समाजाच्या अर्थव्यवस्थेचा महत्त्वपूर्ण भाग आहे. प्राचीन काळात वस्तुविनिमयाची पद्धत अस्तित्वात होती. शासनाच्या चलन व्यवस्थेचा त्या देशाच्या अर्थव्यवस्थेशी घनिष्ठ संबंध असतो. विकासाच्या वेगवेगळ्या अवस्थांमधून जाऊनच त्याचे वर्तमान स्वरूप विकसित झाले आहे. समाजाच्या प्रगती सोबतच चलनांच्या बनावटी मध्ये सुद्धा बदल होत असतो. भारतात मुस्लिम तूर्क शासनाची स्थापना व विस्तार तसेच उत्तर भारतातील आर्थिक जीवनातील बदल हे सुलतानांच्या चलन व्यवस्थेमध्ये दिसून येते. दिल्ली सल्तनतची स्थापना झाल्यावर दिल्लीच्या सुलतानांनी आपली नवीन चलन पद्धती सुरु न करता, जुन्या चलन व्यवस्थेमध्ये बदल करून उपयोगात आणले. चलन हे शासका च्या सार्वभौमत्वाचे प्रतीक असते. तराइन च्या द्वितीय युद्धामध्ये पृथ्वीराज चव्हाण याला हरविल्यानंतर मोहम्मद घोरी याने चव्हाण चलना सारखे दिसणारे नाणे व्यवहारात आणली. त्यावर देवी लक्ष्मीची आकृती कोरलेली होती. व देवनागरी लिपीत मोहम्मद बिन साम कोरले होते. सल्तनत काळातील चलन हे त्या काळाच्या आवश्यकतेनुसार बनविल्या गेली होती. चलन व्यवस्थेचा मुख्य उद्देश सुलताना द्वारे सुरु केलेल्या नव्या शासणा प्रति जनतेमध्ये विश्वास संपादन करणे हा होता. भारतात शासन करणाऱ्या मुस्लिम सत्ताधीशांचा उद्देश गैर मुस्लिम भारताचे इस्लामीकरण करणे हा होता. त्यांच्या ह्या उद्देशाचे प्रतिबिंब सल्तनत काळातील चलन व्यवस्थेमध्ये दिसून येते.

विज सज्ञा :-

सल्तनत काळातील चलनांचे धार्मिक स्वरूप, चलनामध्ये केलेला विविध धातूचा उपयोग, चलनांच्या वजनात होणारा बदल.

इ.स.सातशे बाराच्या नंतर मोहम्मद बिन कासीमने सिंध प्रांतावर विजय मिळवल्यावर कासिमच्या राज्यपालांनी भारतात सर्वप्रथम इस्लामी नाणे तयार केले. ते नाणे बगदादच्या खलिफाच्या शैलीची होती. त्यांच्यावर टाकसाळ, राज्यपालाचे नाव व धार्मिक वाक्य कोरले होते. या नाण्यांचा प्रभाव मुलतानच्या बाहेर जाऊ शकला नाही. राठोड, चंदेल, चव्हाण शासकांनी मुसलमानांच्या चलन पद्धतीकडे विशेष लक्ष दिले नाही. याच्या अगदी विरुद्ध भारतात राज्य स्थापित करणाऱ्या मुसलमान शासक भारतीय शैली पासून प्रभावित झाले.

2. CONTENT ANALYSIS OF UGC SPONSORED STATE AND NATIONAL LEVEL CONFERENCE PROCEEDING ON LIBRARY AND INFORMATION SCIENCE (DR. A.A. BHOYAR)

Bengal, Past and Present

UGC Care Group 1 Journal
ISSN : 0005-8807

CONTENT ANALYSIS OF UGC SPONSORED STATE AND NATIONAL LEVEL CONFERENCE PROCEEDING ON LIBRARY AND INFORMATION SCIENCE

Ku. Nutan B. There

Research Student, Library and Information Science, Gondwana University, Gadchiroli.

Dr. Anil Bhojar

Supervisor, SGM College, Kurkheda.

Abstract

Nowadays, new data source types which are available electronically are suddenly increased. The use of content analysis in library and information science is also increased. The present study provides content analysis of UGC sponsored conferences, seminars and workshop proceeding books. The extent of analysis ranges in 34 colleges in Maharashtra and all the conferences, seminars and workshop proceeding books. The analysis was done taking subject-wise, author-wise, gender-wise, language-wise etc. into consideration. The findings may help the research scholars to use appropriate data sources to their study and address a large variety of problems and hypotheses of library and information science.

Keywords: UGC sponsored conferences, seminars, workshops, subject-wise, author-wise.

Introduction

Human beings communicate through language and not through symbols because language conveys properly emotions, opinions, knowledge, values and attitudes. Since people can be convinced, motivated and manipulated through writing, written communications have increased the importance of print media. Television, movies, radio also communicate ideas, values and beliefs besides the print media. The analysis of communication content—written and pictorial—has now become a methodological procedure for extracting data from a wide range of communications¹. Hence it is necessary to assess content analysis as a research technique for systematic and objective description of content of communications which is manifest. To create awareness to the library and information professionals, faculties and research scholars of library and information science, Vishala and Bhandi² provides an insight to the UGC-INFONET project. They tried to make the scholarly journals available in the field of library and information sciences. The UGC INFONET Digital Library Consortium is explained by Sood, Pareek and Satishkumar³. They also analysed e-journals available under UGC INFONET DLC project which are based on languages, subject headings, country their accessibility of archives of online journals in Library and Information Science⁴.

Content analysis is a method of social research that aims at the analysis of the content – qualitative and/or quantitative — of documents, books, newspapers, magazines and other forms of written material. According to Krippendorff⁵, content analysis is a research tool for making reproduced and authentic inferences from the texts with reference to their use. This definition of content analysis is far beyond attention to only manifest content of the message. **The word 'manifest' means "which is presented outwardly"**, It thus excludes the **'implied meaning'**. According to Margrit Schreier⁶, a method for describing the meaning of qualitative material systematically is a qualitative content analysis. It can be achieved by classifying the materials to the categories as coding frame. This frame covers all the meaning which indicates description and interpretations of material.

Characteristics of Content Analysis:

Generally, three characteristics are observed for the purpose of content analysis. They are :

1. Comprehensive analysis and analysis of samples,
2. The preliminary choice of categories and
3. Classifying and processing the results.

Purpose of Content Analysis:

- To describe trend in communication-content;
- To trace the development of scholarship;
- **To compare media or 'level' of communication;**

Vol. 118, Issue: (I) January – March 2022

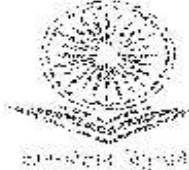
3. SPEAKING ENGLISH- FLUENCY & ACCURACY (DR. A.R. Ramteke)

ISSN 2278-8158
AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY
HALF YEARLY RESEARCH JOURNAL

ROYAL

Volume - XI Issue - I June - November - 2022

English / Marathi / Hindi Part - I
Peer Reviewed Refereed
and UGC Listed Journal
Journal No. 47037

संस्कृत विद्यापीठ

IMPACT FACTOR / INDEXING
2020 - 5.972
www.sjifactor.com

❖ **EDITOR** ❖

Asslt. Prof. Vinay Shankarrao Hatole
M.Sc (Math's), M.B.A. (Mkt), M.B.A (H.R.),
M.Drama (Acting), M.Drama (Prod & Dir), M.Ed.

❖ **PUBLISHED BY** ❖

Ajanta Prakashan
Aurangabad. (M.S.)

 CONTENTS OF ENGLISH PART - I

Sr.No.	Name & Author Name	Page No.
1	Research on the Coaching of Opportunity Idea and Mathematical Dr. Anant Nivruttirao Patil	1-6
2	A Statistical study on Consumer's buying Behaviors in Online Shopping in Mumbai Dr. Manoj Kumar L. Mishra	7-13
3	Study Ethno-Medicinal Plants in Sangola Taluka of Solapur District, Maharashtra (India) Dr. Tembhuane R. R.	14-21
4	Advantages of Dairy Farms in India Dr. Sagar Ghanashyam Nikam	22-25
5	Collaborative Learning in Digital Age Dr. Nitin Bajpai Jyoti Pandey	26-30
6	Analysis of Agility Variable between Kabbadi and KhoKho Inter University Players Mr. Satish D. Chormale Dr. Bhaskar Reddy S. N.	31-35
7	Speaking English: Fluency and Accuracy Anil Gyaniram Ramteke	36-40

7. Speaking English: Fluency and Accuracy

Amit Gyaniram Ramteke

Shri. Govindrao Munghe Arts and Science College Kurkheda, Maharashtra

Abstract

It is interesting to note that the English language has own a global status and the evidences suggests that the position of English as a global language is become more strong. The wide spread of English Language is one of the reason behind it. In the modern world the recent international, commercial, technological and cultural changes are the factors responsible for placing the English language on the highest level. In present time it has become less foreign language for communication with its native speakers, and more a lingua franca for its communicator. Knowledge of this global English naturally provides competitive advantages over other. To get command over the speaking skills, to acquire fluency and accuracy over the English language has become an essential qualification for the second language learner. This paper emphasizes the importance of teaching speaking skills in the Indian classrooms and the different aspects of fluency have also been discussed with some of its remedies for the acquisition of the communicative competency is among the learners.

Key words: Speaking skills, Fluency, Accuracy, Classroom activities, Motivation.

Introduction

English, as we all know, has been taught and use as a second language is the multi-lingual context in India. In the light of the fact that the English language has become so widespread and often considered the world's most widely used language. This wide spread of English is facilitated by a several number of factors including the British dominance and colonial power around the world. The majority of the people use English as a second language and live in the environment of Multilingualism where, English is an official language. In recent time it has become less foreign language for communication with native speakers, and more lingua franca for the communication among its second-language speakers who do not share their first language. Thus, in many countries and even in India it is the main language of instruction in schools and colleges, office, business and commerce.

4. GLIMPSES OF MODERNITY IN MULK RAJ ANAND UNTOUCHABLE. (Dr. A.R. Ramteke)

विश्वविद्यालय अनुदान आयोग
University Grants Commission
quality higher education for all

[FAQs](#) [Event](#) [RTI](#) [Tenders](#) [Jobs](#) [Press Release](#) [Contact Us](#) [Hindi](#)

Home About Us Organization UGC Bureaus Universities IoE Secretariat Colleges Publications Stats Q

UGC Approved List of Journals

You searched for **Ajanta**

|| Home ||

Total Journals : 1

Show entries Search:

View	Sl.No.	Journal No	Title	Publisher	ISSN	E-ISSN
View	1	40776	Ajanta	AJANTA PRAKASHAN,AURANGABAD	22775730	

Showing 1 to 1 of 1 entries Previous Next

For UGC Officials

- [e-Office](#)
- [NIC mail](#)
- [RTI online](#)
- [PG portal](#)
- [Professional Councils](#)
- [State Higher Education Councils](#)
- [MHRD](#)
- [AICTE](#)
- [National Testing Agency \(NTA\)](#)

Quicks Links

- [Scholarships and Fellowships](#)
- [Web portal for Fellowship/Scholarship](#)
- [Legacy Cases](#)
- [e-SARTS](#)
- [e-Schemes](#)
- [Syllabi for Choice Based Credit System \(CBCS\)](#)
- [UGC Regional Offices](#)
- [University Activity Monitoring Portal](#)
- [DEB](#)
- [Skill Development](#)
- [UGC NET Online](#)
- [UGC Regulations](#)
- [Telephone Directory](#)

Contact us

University Grants Commission (UGC)
Bahadur Shah Zafar Marg,
New Delhi - 110002.
011-23804446, 011-23804200
webmaster.ugc.help@gmail.com

[More](#)

UGC Journal Details

Name of the Journal : Ajanta
ISSN Number : 22775730
e-ISSN Number :
Source: UGC
Subject:
Publisher: AJANTA PRAKASHAN,AURANGABAD
Country of Publication: India
Broad Subject Category: Arts & Humanities

| Print

ISSN 2277 - 5730
AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY
QUARTERLY RESEARCH JOURNAL

AJANTA

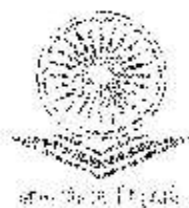
Volume - XI

Issue - II

April - June - 2022

ENGLISH PART - I / II

**Peer Reviewed Refereed
and UGC Listed Journal**
Journal No. 40776

IMPACT FACTOR / INDEXING
2020 - 6.306
www.sjifactor.com

❖ EDITOR ❖

Asst. Prof. Vinay Shankarrao Hatole
M.Sc.(Maths) M.A. (Mtg.), M.A. (H.R.),
M.Com (Finng), M.Com (Proc. & Inv.), M.Ed.

❖ PUBLISHED BY ❖

Ajanta Prakashan

Aurangabad. (M.S.)

❧ CONTENTS OF ENGLISH PART - II ❧

S.No.	Title & Author	Page No.
1	A Study on Mining Industry with Special Reference to Human Resource Management Dr. L. Karthikeyan Vengatasalam R.	1-8
2	A Research Paper on Use of Information Sources in Degree College Libraries of Bidar District - A Survey Rajkumar Veershetty Dr. D. R. Patil	9-16
3	A Critical Study of Pradhan Mantri Mudra Yojana (PMMY) in the State of Maharashtra Prof. Dr. Vijay Chandrabhan Surve	17-24
4	Buddha's Sangha and Constitution of India Rishabh Kumar Dr. Raj Kumar	25-29
5	Chemical Physics of Lively Count Number Dr. Anant Nivruttirao Patil	30-35
6	A Study on Employees Satisfaction of Distillery Industries in Phaltan Taluka Mrs. Savita Nitin Atule Mrs. Sojal Prasad Kadam	36-42
7	The Great Economist of India - Dr. Babasaheb Ambedkar Shaikh Mahmood Shaikh Nahi Dr. S. K. Hingole	43-47
8	Glimpses of Modernity in Mulk Raj Anand's <i>Untouchable</i> Dr. Amit G. Ranteke	48-50

8. Glimpses of Modernity in Mulk Raj Anand's *Untouchable*

Dr. Amit G. Ramteke

Department of English, Shri Govindrao Murlidhar Arts and Science College,
Kulshred, Maharashtra.

Abstracts

Taking an *untouchable* by boy, Mulk Raj Anand has beautifully revealed the modern manners of the British people. Bakha the protagonist, followed to some the qualities of the 'gora people' i.e., not getting up early in the morning, not taking a quilt in wintry nights, taking a bed-tea etc. Bakha adopted the English man's favorite manners to be snobs and welcome the manners for new Indian recognition. (which really seems to unconventional). Mulk Raj Anand has shown the contemporary natural tendencies and ideas through Bakha, who, embodied the tragic suffocation of working class people. Beside being untouchable Bakha wish to become "Sahib" that is always hovered on his mind and consciences. In other way Bakha is the representative of the progressive section of *untouchable* sinners, with a spirit of revolt leading to his dream of social equality and the fulfillment of modern way of life.

Key-words: Untouchable, Bakha, Englishman, Manners, Equality.

Introduction

Not only is *Untouchable* the first novel of Mulk Raj Anand, it is also his most popular and most compact and well-knit novel. It is a minor classic. It was first published in 1935, and its material has been derived to a large extent from Anand's bulky *Confessions* written earlier, under the inspiration of Irene, his first love. However it was Mahatma Gandhi, who had asked him in 1930 to write a pamphlet on untouchability and the present novel was the result.

Untouchable gives us an account of a single day in the life of Bakha, a sweeper boy of eighteen, and the central figure in the novel. He is woken up early in the morning by his father Lakha so that he may begin his daily routine of cleaning latrines. Bakha works at cleaning latrines in the barracks and the Tommies are the first person outside his caste who treat him as a human being. The result is shock which makes him reconsider what he has previously accepted as a natural and fixed order of things. Thus by showing in one small case of the

5. CONCEPT OF SISTERHOOD IN SHASHI DESHPANDES " A MATTER OF TIME"
(DR. A.G.RAMTEKE)

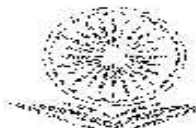
ISSN 2319 - 8508
AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY
HALF YEARLY RESEARCH JOURNAL

GALAXY LINK

Volume - X Issue - II May - October - 2022

English Part - I / II

Peer Reviewed Refereed
and UGC Listed Journal
Journal No. 47023

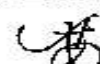
www.sjfa.com

IMPACT FACTOR / INDEXING
2020 - 6.495
www.sjifactor.com

❖ EDITOR ❖

Assit. Prof. Vinay Shankarrao Hatole
M.Sc (Math's), M.B.A. (Mkt), M.B.A (H.R.),
M.Drama (Acting), M.Drama (Prod & Dir), M.Ed.

❖ PUBLISHED BY ❖

Ajanta Prakashan
Aurangabad. (M.S.)

VOLUME - X, ISSUE - II - MAY - OCTOBER - 2022

GALAXY LINK - ISSN 2319 - 8508 - IMPACT FACTOR - 6.495 (www.sjifactor.com)

❧ CONTENTS OF ENGLISH PART - II ❧

S.No.	Title & Author	Page No.
1	Concept of Sisterhood in Shashi Deshpande's: <i>A Matter of Time</i> Dr. Amit G. Ramteke	1-4

1. Concept of Sisterhood in Shashi Deshpande's: *A Matter of Time*

Dr. Amit G. Rauteke

Department of English, Shri Govindrao Mungthate Arts and
Science College, Kurkhada, Maharashtra.

Abstract

Shashi Deshpande in her novel 'A Matter of Time' presents picture of modern Indian women with a complex relationships that are central to the women. The clash of tradition and modernity reflected in the generation between women. The glimpse of 'Sisterhood' seems in some of its female characters and their relationships. The concept of 'Sisterhood' is as an alternative only after the relations with men prove to be unsatisfactory.

Shashi Deshpande's 'Sisterhood' recounts a bond to which women turn when the regular man-woman relationship is disrupted. It is a bond involving living together and give and take of practical help.

Key words: Women, Complex relationships, Love, Sisterhood, and Tradition.

Introduction

Shashi Deshpande's novels are a presentation of modern Indian women with a many complex relationships. In her novels many men and women living together journeying across life, in their different age groups, classes and gendered roles. These crowded novels are placed in cultural scene where many important changes of attitudes, norms and goals give these people a curious feeling of groping in a new world. The young and old are equally caught in a world of transition, faced with constant search for the new moorings and guidelines. The women are particularly caught in the process of redefining and rediscovering their own roles, position and relationships with their given social world. In the extended families Deshpande presents, two or three generation's living together.

In her novel *A Matter of Time* Shashi Deshpande presented modern Indian women and her relationships that are central to women. Her own struggle as a writer to equally symptomatic of the resistance of female expression that prevails in twentieth century India. Deshpande presents the women's point of view, and the clash of tradition and modernity, as

6. PECULIAR SYNTHESIS AND PHOTOLUMINESCENCE CHARACTERIZATION OF SERIES OF (Ca_{2-x})PO₄Cl:xEu²⁺ PHOSPHOR

J Opt
https://doi.org/10.1007/s12596-022-00882-4

RESEARCH ARTICLE

Peculiar synthesis and photoluminescence characterization of series of (Ca_{2-x})PO₄Cl:xEu²⁺ phosphor

C. D. Mungmode¹ · D. H. Gahane² · C. V. Chanmal³ · B. V. Tupte⁴ · M. M. Bhawe² · S. V. Moharil⁵

Received: 7 December 2021 / Accepted: 20 April 2022
© The Author(s), under exclusive licence to The Optical Society of India 2022

Abstract This work describe the synthesis of a series of Europium ion (Eu²⁺) activated calcium chlorophosphate Ca_{2-x}PO₄Cl:xEu²⁺, $x = 0.01, 0.015, 0.02, 0.05$ and 0.10) phosphors annealed at various temperature. This phosphor is synthesized by wet chemical synthesis. This synthesis method is more efficient than conventional solid state synthesis. The formation of crystalline structure of Ca₂PO₄Cl of the synthesized phosphor is confirmed by X-ray diffraction analysis. The photoluminescence characterization is carried out and optimal Eu²⁺ concentration is determined as 2 mol.%. The excitation spectra of Ca₂PO₄Cl:Eu²⁺ phosphor shows prominent excitation band around 380 nm. Upon excitation at 385 nm, the phosphor emits light in the range 400 nm to 520 nm peaking at 452 nm. The Commission Internationale de l'Éclairage (CIE) chromaticity coordinates of the phosphor are calculated to be $C_x = 0.154$ and $C_y = 0.022$. The PL emission of the prepared phosphor is more intense than commercial BaMgAl₁₀O₁₇:Eu²⁺ BAM phosphor. This phosphor may be a candidate for the application in solid state lighting as blue emitting component.

Keywords Photoluminescence · Ca₂PO₄Cl · Blue emitting phosphor · Wet chemical synthesis

Introduction

New age lighting technology, i.e., Solid State Lighting (SSL) has evolved over the years. This technology has been replacing conventional lighting technology due to high energy efficiency, longer lifetime, compactness and cost effectiveness as compared to conventional lighting [1, 2]. It is based on semiconductor LEDs (light emitting diodes), OLED (organic light emitting diodes) for getting white light. Initially, LEDs found applications in simple displays and indicators but by the development of InGaN material system by Amano in the late 1980s [3], LEDs have been used to produce white lighting.

White light can be produced by the combination of red, green and blue phosphors which are coupled to near ultraviolet (n-UV) LED (360–420 nm). The commercially available blue phosphor for near-UV LEDs is BaMgAl₁₀O₁₇:Eu²⁺ (BAM) that has been intensively studied [4, 5]. However, thermal degradation as well as UV damage are two major problems with BAM:Eu²⁺ which lead to wavelength shift and loss of intensity [6, 7].

Efficiency of red and green phosphors is good but the development of highly efficient blue phosphors for their various applications is still needed. Divalent europium (Eu²⁺) activated phosphate, halo-phosphate and silicate based compounds are the most promising blue emitting phosphors. Greenblatt et al. [8] reported calcium chlorophosphate Ca₂PO₄Cl (CAP) for the first time. In the 1990s, Blasse et al. reported the photoluminescence (PL) at 4.2 K and thermoluminescence properties of Ca₂PO₄Cl:Eu²⁺ [9]. The luminescence properties, thermal stability and applications

✉ C. D. Mungmode
mungmode.prashant@gmail.com

¹ Department of Physics, M. G. Arts, Science & Late N. P. Commerce College, Armori 441208, India

² Department of Physics, N. H. College, Bramhapuri 441206, India

³ Department of Physics, D. B. F. Dayanand College of Arts & Science, Solapur 413002, India

⁴ Department of Physics, S.G.M. College, Kurkheda 441209, India

⁵ Department of Physics, R.T.M. Nagpur University, Nagpur 440033, India

7. SYNTHESIS OF BIOACTIVE 1,4-DHPS USING SULFATED TIN OXIDE AS AN EFFICIENT SOLID SUPERACID CATALYST. (DR. S. N. NIWADANGE)

We are upgrading Wiley Online Library over the weekend of March 25th–26th. All content will continue to be available, but some functionality may not work as expected. We apologize for any inconvenience this may cause.

Wiley Online Library

Search

Login / Register

Macromolecular Symposia

Research Article

Synthesis of Bioactive 1,4-DHPs Using Sulfated Tin Oxide as an Efficient Solid Superacid Catalyst

Raju Kagne, Sandeep Niwadange, Virbhadra Kalalawe, Gopinath Khansole, Dashrath Munde

First published: 22 December 2021 | <https://doi.org/10.1002/masy.202100056> | Citations: 2

Read the full text >

PDF TOOLS SHARE

Abstract

A novel synthetic approach is formulated for the synthesis of 1,4-dihydropyridine derivatives via one pot condensation of aromatic aldehydes, β -keto esters, and ammonium hydroxide by using prepared STO as solid super acid heterogenous catalyst in ethanol at reflux condition. The synthesized sulfated tin oxide is confirmed by FTIR, XRD, and SEM EDX. The surface area of the catalyst is measured using BET plots. The reactions are optimized for different solvents and loading of catalyst. The yields of all 1,4-dihydropyridine derivatives are observed in the range of 80–92%. All the synthesized DHPs are authenticated by spectral analysis. The use of environmentally benign catalyst, good atom economy, low cost and ease of work-up makes this exercise efficient and

Volume 400, Issue 1

Special Issue: International Conference on Advances in Materials Science — ICAMS 2021

December 2021

2100056

Advertisement

WILEY

Explore our polymer journals – home for your next article

[Learn more](#)

Related

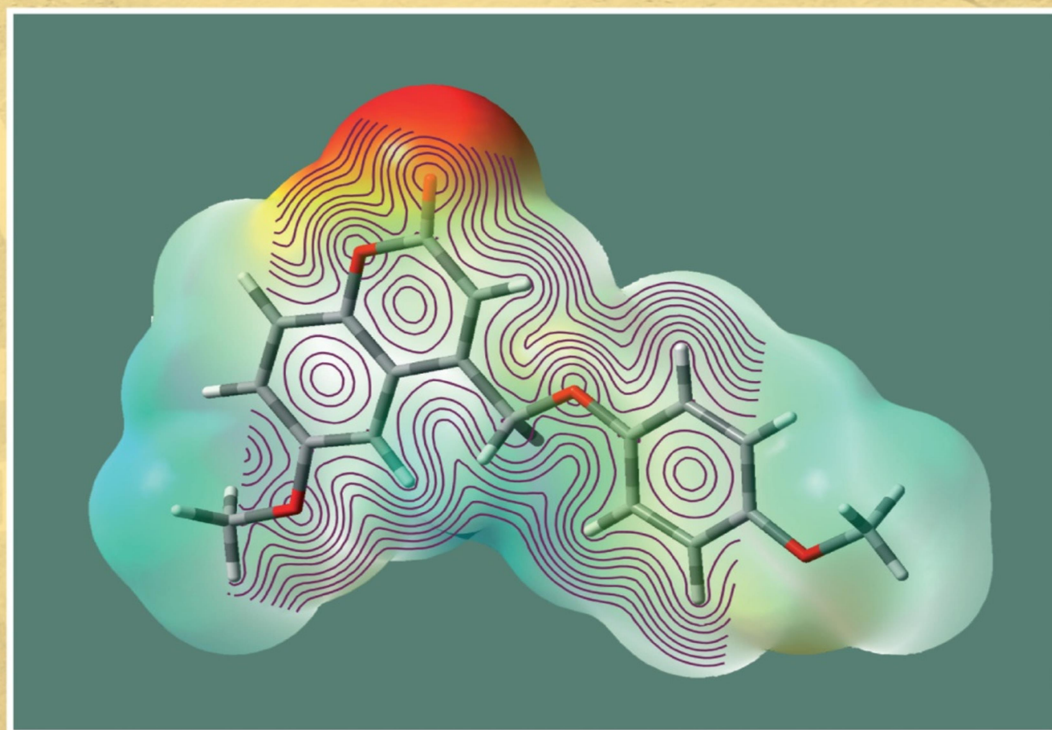

Information

Recommended

Dr Sanjay S. Latthe

**International Conference
on Advances in Materials
Science – ICAMS 2021**

WILEY-VCH

Synthesis of Bioactive 1,4-DHPs Using Sulfated Tin Oxide as an Efficient Solid Superacid Catalyst

Raju Kagna, Sandeep Niwadange, Virbhadra Kalalawa, Gopinath Khansole, and Dashrath Munde*

A novel synthetic approach is formulated for the synthesis of 1,4-dihydropyridine derivatives via one pot condensation of aromatic aldehydes, β -keto esters, and ammonium hydroxide by using proposed STO as solid super acid heterogeneous catalyst in alcohol at reflux condition. The synthesized sulfated tin oxide is confirmed by FTIR, XRD, and SEM EDX. The surface area of the catalyst is measured using BET plots. The reactions are optimized for different solvents and loading of catalyst. The yields of all 1,4-dihydropyridine derivatives are observed in the range of 88–92%. All the synthesized DHPs are authenticated by spectral analysis. The use of environmentally benign catalyst, good atom economy, low cost and ease of work up makes this process efficient and sustainable.

with 1,4-dihydropyridine core show tremendous affinity for binding with both L-type and N-type calcium channels, vasodilation, stress protective effect and anticonvulsant.^[4–7] More than 12 commercial clinically important drugs comprising 1,4-DHP nucleus such as Felodipine, Isradipine, Amlodipine, Nimodipine, Nifedipine, and Nicardipine are used globally.^[8,9] 1,4-DHP is also a vital pharmacophore of bioactive molecules such as antidiabetic agents, bronchodilator, gastroprotective, anti-atherosclerotic and hepatoprotective.^[10,11]

The vasoconstriction caused by 1,4-dihydropyridine derivatives occurs through blocking the voltage operated calcium

channels in smooth muscles accompanying with increased release of NO from endothelium useful in cardiovascular disorder.^[12] The Arthur E. Hammett in 1881 first reported the synthesis of 1,4-dihydropyridines via the condensation of aldehyde, ethyl acetoacetate and ammonium acetate in alcohol at reflux condition.^[13] Because of the diverse pharmaceutical applications of these compounds, various methods have been testified for the augmentation of DHP synthesis. Numerous literatures, manuscripts documented relating simple efforts to develop the Hammett reaction using alternative catalyst and greener methods such as solvent free,^[14] ultrasound irradiation,^[15] aqueous media,^[16] nanocrystalline solid acid catalyst,^[17] Fe₃O₄ nanoparticles,^[18] activated MWCNTs,^[19] Sn₂O₃/ZrO₂.^[20] Many of these narrated approaches comprise of the use of expensive reagents, precious solvents, long reaction time and tedious workup procedures. In recent years, the researchers are fascinated in the direction of the use of solid acid heterogeneous in various organic modifications. At the nanoscale, metal oxides can reveal exclusive physical and chemical properties. Nanocatalysts is a rapidly growing field which often practices nanoparticles (NPs) in a variety of organic and inorganic reactions. Sulfated tin oxide (STO) is an alternative prospective solid super acid, which owns higher acid strength with both Brønsted and Lewis acid sites.^[21] There are several reports in which STO exhibited high catalyst performance than sulfated zirconia and its acid sites are not easily poisoned by water during the reaction. It was used as an excellent catalyst in aldol condensation, synthesis of triaryl imidazole derivatives, liquid phase selective dehydrogenation of sorbitol, synthesis of coumarins, chromone synthesis,^[22] some bioactive DHPs.^[23] The STO catalyst has several advantages, such as easy preparation, nontoxic, cheap, highly selective, and

1. Introduction

1,4-dihydropyridines are significant chemical moieties exhibiting incredible pharmacological activities that include neuroprotectant, antineoplastic, cerebral anti-ischemic, antihypertensive, nephroprotective in hypertensive types I and II for diabetic patients, and in the treatment of Alzheimer's disease.^[2–7] Molecules

R. Kagna
Department of Chemistry
Willingdon College
(Affiliated to Shivaji University, Kolhapur)
Sangli, Maharashtra 416415, India
S. Niwadange
Department of Chemistry
Gandhinagar Meghote College
(Affiliated to Gandhinagar University, Gadchiroli)
Kushnaga, Maharashtra 441209, India
V. Kalalawa
Department of Chemistry
Yashwantrao Mahavidyalaya
(Affiliated to Dr. Babasaheb Ambedkar University, Aurangabad)
Ambajogai, Maharashtra 431817, India

G. Khansole
Department of Chemistry
Dachibhadi Anandrao Bahadurrao Mali College
(Affiliated to Shivaji University, Kolhapur)
Chikhali (Shikole), Maharashtra 416512, India
D. Munde
Department of Chemistry
Science College
(Affiliated to Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded)
Nanded, Maharashtra 431605, India
E-mail: dashrath.munde@rediffmail.com

DOI: 10.1002/masy.202100058

9. A review on climate change & its impact on Environment (Mrs. T.D. Wakde)
10. Effect of Covid -19 on the environment: a Review Article

ISSN 2319 - 8508
AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY
HALF YEARLY RESEARCH JOURNAL

GALAXY LINK

Volume - X

Issue - I

November - April - 2021-22

Part - II

**Peer Reviewed Refereed
and UGC Listed Journal
Journal No. 47023**

**IMPACT FACTOR / INDEXING
2019 - 6.571
www.sjifactor.com**

❖ EDITOR ❖

Asslt. Prof. Vinay Shankarrao Hatole
M.Sc (Math's), M.B.A. (Mkt), M.B.A (H.R),
M.Drama (Acting), M.Drama (Prod & Dir), M.Ed.

❖ PUBLISHED BY ❖

Ajanta Prakashan
Aurangabad. (M.S.)

CONTENTS OF PART - II

S.No.	Title & Author	Page No.
1	Detection of Mycotoxins from the Wheat Grains (<i>Triticum Vulgare</i>) in Udaybhan Yadav Babita Gupta	1-15
2	Checklist of Tiger Beetles (Cicindelidae, Coleoptera) Around Wani City, Dist. Yavatmal, (M. S.) Khamankar D. B. Deshmukh C. K.	16-20
3	A Review: "Effect of <i>Andrographis Paniculata</i> on Covid (Used in Treatment of Respiratory Infection and Disease)" Sonali Joshi Rugved Gaikwad Amisha Kalyankar Rupali Yadav Tanvi Mene	21-26
4	A Review: "Covid-19 and Tourism" Sonali Joshi Mantasha Shaikh	27-35
5	Effect of <i>Zingiber Officinale</i> (Ginger) and <i>Azadirachta Indica</i> (Neem) on Covid-19 Sonali Joshi Aditi Tiwari Shreya Shukla	36-41
6	Effects of Covid-19 on the Environment: a Review Article Trupta Deorao Wakde	42-56
7	Study of Growth Pattern of the Microbial Life in an Artificial Ecosystem i.e. Winogradsky Column Udaybhan Yadav Pratiksha Salián Srjal Gupta	57-66

6. Effects of Covid-19 on the Environment: A Review Article

Trupti Deoran Wakde

Assistant Professor, Shri Govindrao Munghat Arts and Science College, Kurkheda,
Dist. Gadchiroli.

Introduction

The eruption of COVID-19 was initially occurred one of the city in China at December 2019 end, and after some week later the World Health Organization announce it an international public health emergency (WHO, 2020) and from then on words, the disease has spread worldwide, resulting in a pandemic. The severe acute respiratory syndrome coronavirus-2 (SARS-CoV-2) causes COVID-19, an infectious illness (Islam et al., 2020;Ngom et al., 2020;Wang et al., 2020).Bats are thought to be the principal source of COVID-19, according to several health professionals (Chakraborty and Maity, 2020). But the source of disease and how it transmitted to among the human being is unknown; many health professionals believe bats may be the primary source (Chakraborty and Maity, 2020).

The virus has primarily transferred from person to person by direct touch, sneezing, coughing, and talking (Islam et al., 2020;Li et al., 2020;Wang et al., 2020).The corona virus has rapidly spread around the world, the world health organization announce in the month of march 2019 COVID-19 was a pandemic disease as it spread all over the world. As of October 22, 2021, the virus had spread to 224 countries, areas, or territories, killing 4,946,037 people out of 243,312,149 verified cases. The geographical distribution is a key factor to consider, the most common symptoms of COVID -19 was Fever, cough, headache, myalgia or weariness, chills, sore throat, breathing trouble, nausea, vomiting, and diarrhea (Huang et al., 2020;Wang et al., 2020). these symptoms may be appeared from one to fourteen days after being exposed to the virus or by came across in the contact with viral infected person. However, some persons who are sick do not show any signs or symptoms. Patients are those who develop symptoms that are noticeable enough; the majority (81%) develop mild to moderate symptoms like mild pneumonia, while 14% develop severe symptoms like dyspnea, hypoxia, at some people cardiac injury, respiratory failure, acute respiratory distress syndrome may be occurred and this

ISSN 2319 - 8508
AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY
HALF YEARLY RESEARCH JOURNAL

GALAXY LINK

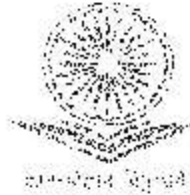
Volume - X

Issue - I

November - April - 2021-22

English Part - II / Marathi

**Peer Reviewed Refereed
and UGC Listed Journal
Journal No. 47023**

**IMPACT FACTOR / INDEXING
2019 - 6.571
www.sjifactor.com**

❖ EDITOR ❖

Asslt. Prof. Vinay Shankarrao Hatole
M.Sc (Math's), M.B.A. (Mkt), M.B.A (H.R),
M.Drama (Acting), M.Drama (Prod & Dir), M.Ed.

❖ PUBLISHED BY ❖

Ajanta Prakashan
Aurangabad. (M.S.)

CONTENTS OF ENGLISH PART - II

S. No.	Title & Author	Page No.
7	Assessment of Lentic Water Parameters of Akkalpada Reservoir Dhule, Maharashtra, India S. S. Kendale L. B. Pawar	40-47
8	Impact of Covid-19 on Multidimensional Poverty and Sustainable Development Goals Sandeep Kumar Dr P. K. Mishra	48-53
9	Biodiversity Conservation: Case Studies from Uttar Pradesh Sumit Kumar Dr. R. C. Arya	51-60
10	The Effects of Climatic Changes Globally Vandana Virendrapal Singh	61-65
11	The Effect of Covid-19 in Indian Society Dr. Sonita S. Dhopte (Padar)	66-70
12	Biomedical Waste: Classification, Segregation & Disposal Management Suresh T. More Mahesh N. Nalawade Namdeo L. Dhokale Ratnamala T. More Sunil R. Mirgane	71-75
13	A Review on Climate Change and its Impact on the Environment Trupta Deorao Wakde	80-86
14	Coronavirus Pandemic's Lockdown Impact on Indian Environmental Air Pollution: A Brief Analysis V. R. Jadhav T. D. Bagul S. R. Aswale B. K. Bairagi	87-95

13. A Review on Climate Change and its Impact on the Environment

Trupta Deorao Wakde

Assistant Professor, Shri. Govindrao Mungate Arts and Science College, Kurkheda,
Dist. Gadchiroli

Abstract

This review article will provide persuasive evidence that global climate change is already occurring as a result of global warming and requires our immediate attention. Convincing evidence that the Earth's climate is changing dramatically and alarmingly has built quickly in recent years, particularly during the last three decades. The conclusion that the Earth's surface is warming significantly is not based solely on theoretical models, however these models are increasingly successful in duplicating the current database. Global warming, on the other hand, is a fact backed up by a massive body of evidence from a variety of sources. Global warming, on the other hand, is a fact backed up by a massive body of evidence from a variety of sources. Indeed, scientific efforts have switched away from proving the presence of global warming and toward determining its causes. Although the precise level of damage caused by global warming is difficult to estimate at this time, it can be argued with certainty that the negative impacts of global warming on the climate will far outweigh any potential advantages. The chances are highly high that human-made greenhouse gases, particularly carbon dioxide, are the principal cause of today's well-documented global warming and climate change. There is a lot that can be done right now to alleviate the effects of global warming and climate change. The problem is not largely caused by a lack of available technology, but rather by a lack of sufficient incentives to deploy new technologies more aggressively.

Introduction

Climate change refers to long-term, major changes in the global climate, particularly those caused by an increase in the average atmospheric temperature (dictionary.com). Global warming is defined as an increase in the average temperature of the earth's lower atmosphere, i.e. the troposphere. It arose as a result of a greater amount of heat from the sun impacting the planet being retained in the atmosphere rather than dissipated into space. The earth's atmosphere acts as a "greenhouse," trapping the heat of the sun. Carbon dioxide, methane, nitrous oxide, and

Research Article 2020-2021

1. Fitzgerald Philosophy of Life An Artistic Conversion (Dr. A. G. Ramteke)

GOVT. OF INDIA RNI NO. UPBIL/2015/62096 ISSN 2229-3620

UGC Approved
Care Listed Journal

**SHODH
SANCHAR
Bulletin**

Ref. No.: SSB/2021/SIS 4 Date: 29-03-2021

Authored by
Dr Amit Gyaniram Ramteke
Shri Govindrao Munghate College, Kurkheda,
Gadchiroli, Maharashtra. 441209, India.

for the Research Paper titled as
**FITZGERALD'S PHILOSOPHY OF LIFE AN
ARTISTIC CONVERSION**

Published in
Shodh Sanchar Bulletin, Volume 11, Issue 41, January to March 2021

PUBLISHED BY

sanchar
Educational & Research Foundation

Chief Editorial Office
448/119/76, Kaiyampur, Thakurganj Chowk,
Lucknow, Uttar Pradesh - 225003
+91-94155 78129 | +91-79051 90645
sarfoundation23@gmail.com | seresearchfoundation.in

Dr. Vinay Kumar Sharma
Editor in Chief
M.A., Ph. D., D.Lit. - Ood Medallist
Awarded by The President of India 'Rajbhasa Daurav Samman'

SHODH SANCHAR BULLETIN
* EDITOR IN CHIEF *
* VINAY KUMAR SHARMA *

FITZGERALD'S PHILOSOPHY OF LIFE AN ARTISTIC CONVERSION

Dr Amit Gyaniram Ranteke*

ABSTRACT

Francis Scott Fitzgerald had encoded in his writings his philosophy of life at different periods of his literary career. In his writings he tries to capture the more profound realities of life and to perceive the lurking dangers beneath a seemingly placid life of American people. (He had also a great social concern for the decadent tendencies of the American culture and society) which has been reflected through his literary writings, mainly fictions-to give an artistic utterance to his philosophy and social concern. Being a sensitive writer Fitzgerald consciously or unconsciously incorporate in his writings his strongly-felt views of life or rather 'philosophy of life', although he had frequently shifted his ideological allegiances. This paper tries explores his quest for better life with all the ideal possibilities as an alternatives to the American society with its shifting stances.

Keywords: Francis Scott Fitzgerald, American culture and society.

Introduction

The various artistic works of Francis Scott Fitzgerald is a record of faithful and fascinating picture of life with all its multifarious aspects of his time, being a great chronicler of the period as well. Great writers with their penetrating psychological and philosophical insights capture the more profound realities of life and do perceive, or rather, apprehend the lurking dangers beneath a seemingly placid life and share with the readers their premonitions and foreboding. His work-fiction and non-fictional tries to capture the varying moods of life. Yet, hardly has there any penetrating study been made to marked on **Fitzgerald's philosophy of life. Writers with their sensitive frame of mind, consciously or unconsciously incorporate in their writings their strongly-felt view of life or rather their 'philosophy of life'. Generally artists are people discontented with the prevailing state of affairs. In their quest for a better life they yearn to**

expose before the reading public the harsh realities of life in all their horrid hues and knowingly or unknowingly reveal the ideal possibilities as alternatives in life and the established system.

Writers are sensitive people endowed with the gift of deeper insights into reality. In their writings they encase these convictions and insights partly stemming from their sincerity to themselves and partly from their sense of social obligation to share the deeply-felt truths of life with their fellow beings in order to enrich their lives.

The paper tries to establish that Fitzgerald did have a philosophy of life, although he had frequently shifted his ideological allegiance.

Philosophy of Life

Artists normally find aesthetic relief only when they artistically express their philosophy, their view of life or interpretation of life. Direct

*Shri Govindrao Mungate College, Kurkheda, Gadchiroli, Maharashtra. 441209. India.

2. Corona Mahamari Aani Bhartatil Dhisal Niyojan (Dr.D.D.Ade)

ISO 9001:2008 QMS
ISBN / ISSN

**An International Multidisciplinary
Quarterly Research Journal**

ISSN 2277 - 5730
Volume - X, Issue - II
April - June - 2021

AJANTA

Impact Factor - 6.399 (www.sjifactor.com)

ज्ञान-विज्ञान विमुक्तये

Is Hereby Awarding This Certificate To

प्रा. डॉ. दशरथ धर्माजी आदे

In Recognition of the Publication of the Paper Titled

कोरोना महामारी आणि भारतातील हिसाल नियोजन : एक दृष्टीक्षेप

Ajanta Prakashan
Jaisingpura, Near University Gate,
Aurangabad. (M.S.) 431 004
Mob. No. 9579260877, 9822620877
Tel. No.: (0240) 2400877,
ajanta6060@gmail.com, www.ajantaprakashan.com

**Peer Reviewed Refereed
and UGC Listed Journal
Journal No. 40776**

Editor : Vinay S. Hatole

CONTENTS OF MARATHI - II

अ.क्र.	लेख आणि लेखकाचे नाव	पृष्ठ क्र.
१	कोविड-१९ काळात महाराष्ट्रातील ई बँकिंग व्यवसायाकरिता माहिती तंत्रज्ञानाचे महत्व नागरे विठ्ठल हरिभाऊ डॉ. जी. आर. खेवकर	१-४
२	कोविड-१९ चा भारतीय समाज जीवनावर झालेला सामाजिक आणि आर्थिक परिणाम डॉ. लालचंद किसन रामटेके	५-१३
३	ग्रामीण विकासामध्ये शासन आणि प्रशासनाची भूमिका डॉ. रामराज पंडीतराव गावंडे	१४-१८
४	कोरोना महामारी आणि भारतातील हिमाळ नियोजन : एक दृष्टीक्षेप प्रा. डॉ. दशरथ धर्माजी आदे	१९-२४
५	उच्च शिक्षण: एक दृष्टीक्षेप प्रा. डॉ. कदम डी. एम.	२५-२८
६	कोरोना आणि ऑनलाईन शिक्षण प्रा. डॉ. गणेश नथ्युजी बहादे	२९-३२
७	समाजातील विविध सामाजिक अस्तित्वांचे समाजशास्त्रीय चिकित्सक अध्ययन डॉ. अनिल पी. जैन प्रा. लक्ष्मण मारोतराव वानखेडे	३३-४१
८	वाढती लोकसंख्या पर्यावरणास मारक प्रा. डॉ. माया बी. मसराम	४२-४५
९	कोरोनाचे सामाजिक, सांस्कृतिक, शैक्षणिक वार्षिक क्षेत्रातील पडसाद डॉ. नरेंद्र तुकडोजी आरेकर	४६-५०
१०	समाजशास्त्र आणि संबंधित क्षेत्रात रोजगार संधी, नोकरी संसाधने उपलब्ध श्री. सचिन पंडरी खेडकर डॉ. रविंद्र वि. विखार	५१-५५
११	गवळिपेठी जिल्ह्यातील लोकसंख्येची आर्थिक वैशिष्ट्ये: एक क्षेत्रीय अभ्यास प्रा. डॉ. गणेश एल. धोटे	५६-६१
१२	हिमाचलाच्या कामाच्या ठिकाणी होणारा लैंगिक छळ व उपाययोजना प्रा. पितांबर विठोबाजी पिसरे	६२-६५

४. कोरोना महामारी आणि भारतातील बिसाळ नियोजन : एक दृष्टीक्षेप

प्रा. डॉ. दशरथ धर्माजी आदे

इतिहास विभाग प्रमुख, श्री. गोविंदराव मुनघाटे, महा. कुरुखेडा, जि-गडचिरोली.

प्रस्तावना

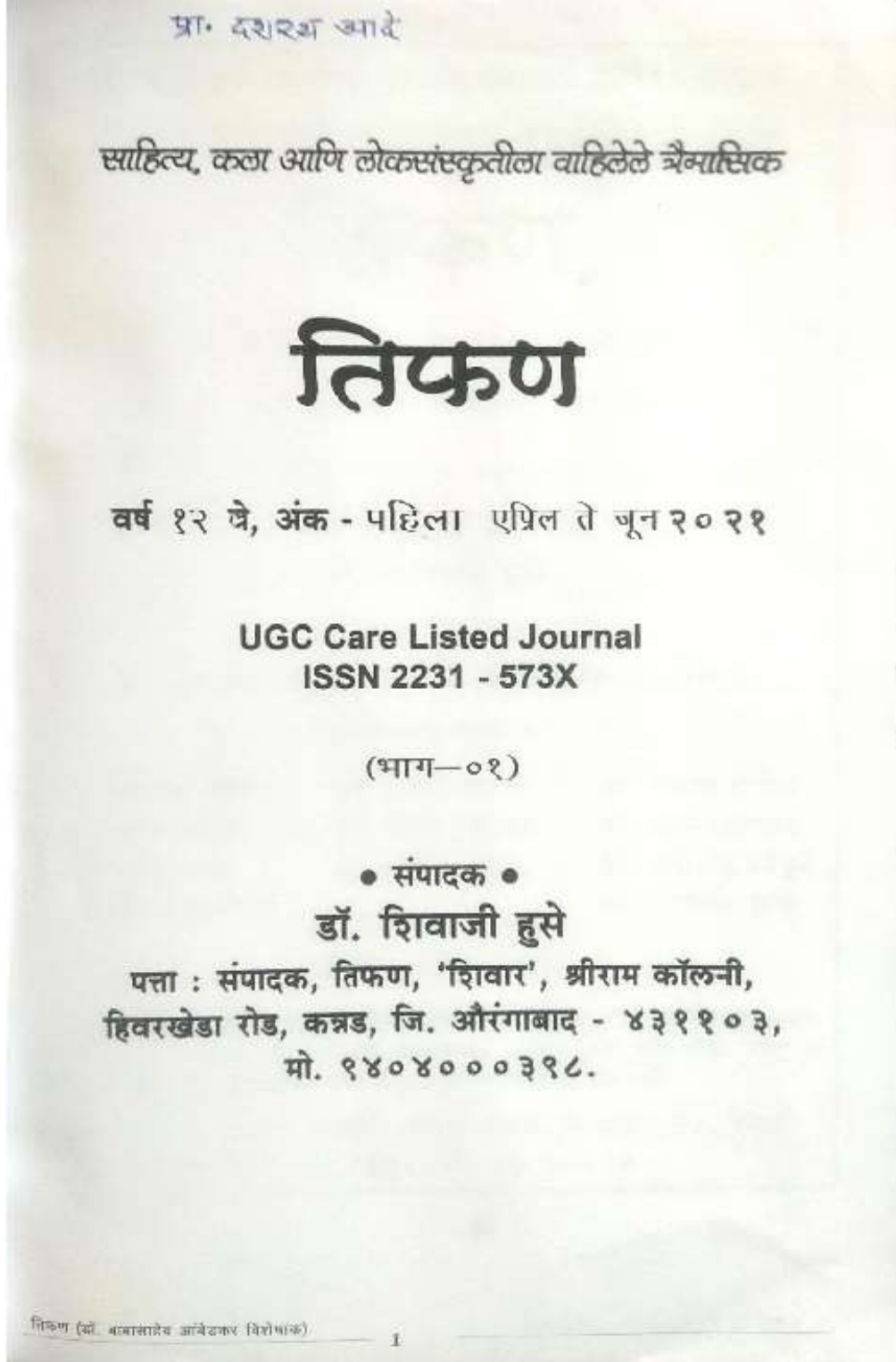
सध्या संपूर्ण जगाला हादरवून टाकणारी आणि दिवसेंदिवस त्याची तीव्रता अधिक वाढत जाणारी जागतिक समस्या म्हणजे कोरोना महामारी ही होय. **Corona Virus Disease-19** म्हणजेच **Covid-19** होय. 1919च्या डिसेंबरमध्ये चीनच्या **बुहान** शहरात **Covid-19** या नावाने संबोधल्या गेलेल्या विषणूने हाहाकार माजविला. तेथील लोक या विषणूला बळी पडू लागले. यानंतर या विषणूने चीनच्या काही भागात आपले हातपाय पसरले आणि बंधन बंधता चीन पुढे या महामारीचे संकट टाणे राहिले. संपूर्ण चीन हादरून गेला. तेथे त्यावर नियंत्रण मिळविण्याचे युद्धपातळीवर प्रयत्न सुरू झाले. 2020च्या प्रारंभी **Covid-19**चा विषणू झपाट्याने जगातील इतर देशात पसरू लागला. अत्यावधीतच त्याने संपूर्ण जग आपल्या कपेत घेतले आणि खऱ्या अर्थाने **Covid-19**च्या महामारीचे जागतिक संकट निर्माण झाले.

भारतातील Covid-19

भारतात 29 जानेवारी 2020ला **Covid-19**च्या विषणूची लागण झालेला पहिला रुग्ण केरळमध्ये आढळला. भारताने सुरुवातीला या विषयाकडे फारसे गंभीरता लक्ष दिले नाही. 24 फेब्रुवारी 2020 रोजी भारतात अमेरिकेचे राष्ट्राध्यक्ष **डोनाल्ड ट्रम्प** चांचा दौरा नियोजित असल्याने केंद्र सरकारने या विशेषतः माननीय पंतप्रधान मोदीजींचे लक्ष **'नमस्ते ट्रम्प' इव्हेंट** कॅश करीत **डोनाल्ड ट्रम्प** व चर्चायाने अमेरिकेची मजी संवादन करण्याकडे लागले होते. नमस्ते ट्रम्प हा भव्यदिव्य सोहळा अहमदाबाद येथे मोठ्या दिनाखात पार पडला. पंतप्रधानांनी इव्हेंट कॅश केला, तर कोरोना विषणूने यावेळीच आपली पाळेमुळे भारतात चांगलीच पसरवली.

महाराष्ट्रात 9 मार्च 2020 ला पुण्यामध्ये पहिल्या रुग्णाची तर 17 मार्चला पहिल्या मृत्यूची नोंद केली गेली. मार्चपासूनच **Covid-19** या संसर्ग सोढ्याप्रमाणात पसरू लागला आणि लवकरच त्याने रुग्णांचे जीव घेत उग्र रूप धारण केले. सर्व सामान्य जनतेमध्ये याबाबतची पुरेशी माहिती या त्यासंबंधाने घ्याय्याची जाळजी आणि उपायोजना बाबतची माहिती तसेच जाणीव जागृती होण्यापूर्वीच या रोगाची साथ भारतात अतिशय वेगाने पसरू लागली. 21व्या शतकातील वैज्ञानिक युगात वाढरताना भारताच्या पंतप्रधानांनी कोरोनाला हलक्यावर घेत जनतेला टाळव आणि शाळ्या वाजविण्यासह दिवे लाकण्यास सांगितले. संपूर्ण भारतात या महामारीचा प्रकोप झपाट्याने वाढल्याने जनतेमध्ये मोठ्या प्रमाणात भीतीचे वातावरण निर्माण झाले. अखेरीस पंतप्रधानांनी 24 मार्च 2020 रोजी संपूर्ण भारतात लॉकडाऊनची आकस्मिकपणे घोषणा केली.

3. Dr. Babasaheb Ambedkaranchya Samajik Nyayachi Prasangata (DR. D.D. Ade)

अनुक्रमणिका

अ.क्र.	प्रकरण	पान क्रमांक
•	शुभेच्छा - प्रा. कार्तिक पाटील	04
•	शोध महानवाचा : संपादकीय - प्रा. प्रफुल एम राजुरवाडे	06
1	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर-युगपुरुष - प्रा.डॉ. प्रमोद मनोहर बोधाने	12
2	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि अस्पृश्य - डॉ. सतिश खरात	15
3	महाडचा संश्रम एक पाऊल परिवर्तनाच्या दिशेने - डॉ. दत्तात्रय रामधंद जुबल	21
4	खतत्र मजूर पक्ष व खोती पध्दतीचे उच्चाटन- प्रा. डॉ. जयंत रतिराम रामटेके	24
5	डॉ. आंबेडकरांचे कोल्हापूर संस्थानातील अस्पृश्योद्धाराचे काय-डॉ.प्रदीप मोहन कांबळे	30
6	कुटूंब नियोजन आणि लोकसंख्या नियंत्रणाबाबत डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे विचार- डॉ. भारती प्रमोद गायकवाड	34
7	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे जातीनिर्मूलनविषयक विचार- प्रा. डॉ. रविंद्र विखार	40
8	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर व अमरावती येथील अंबादेवी मंदिर प्रवेश सत्याग्रह- प्रा. डॉ. कुसुमदेव ग. सोनटक्के	46
9	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचा खोती पध्दतीविरुद्ध लढा- प्रा.डॉ. म्हात्रे सुभाष	49
10	डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर यांचे रौतकरी व कागवार यांच्या हितासंबंधीचे कार्य- डॉ. बोडखे संजीव सुखलाल	53
11	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची सामाजिक लोकशाही-प्रा. कमलाकर शरद इंगळे	57
12	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या सामाजिक न्यायाची प्रासंगिकता- प्रा. डॉ. दशरथ आदे	60
13	महिला सक्षमीकरणाला डॉ.बाबासाहेब आंबेडकरांचे योगदान- प्रा.डॉ.संतोष पहारे	68
14	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि स्त्रि मुक्ती- डॉ. राजू पु. किरमिरे	74
15	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि हिंदू कोड बिल- प्रा. विजय शामराव कांडलकर	79
16	डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर यांचे शैक्षणिक विचार व कार्य- डॉ.सुरेश मारुती चव्हाण	85
17	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे शैक्षणिक विचार- प्रा. डॉ. मंकाज रघुनाथ देवरे	89
18	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे आर्थिक विचार- डॉ. संदिप म. राजत	98
19	भारतीय चलन व अर्थव्यवस्थेत डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे योगदान- डॉ. विदयुन्नता राहुल हांडे	103
20	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची आर्थिक दृष्टी- प्रा.डॉ. फारिदा शफीक खान	110
21	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे जल नियोजन कार्य- चंद्रमणी काशीनाथ भोवते	114
22	दलित नाटक - रंगभूमीची पूर्वपरंपरा व विकास- प्रा. डॉ. प्रफुल्ल तु.बन्सोड	124
23	डॉ बाबासाहेब आंबेडकरांची औजस्वी मराठी लेखन शैली-	132

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या सामाजिक न्यायाची प्रार्संगिकता

प्रा. डॉ. दशरथ धर्माजी आदे

भारतीय राज्यघटनेचे शिल्पकार कांतीसुर्य भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी भारतीय समाजातील शतकानुशतके शोषित, पीडित, उपेक्षित आणि वंचित घटकाना मानवतावानी दृष्टिकोनातून सर्वांगीण स्वरूपाचे न्याय हक्क मिळवून देण्यासाठी प्रत्यक्ष केलेल्या दिनारकार्यात सामाजिक न्यायासाठी केलेले कार्य हे क्रांतिकारी स्वरूपाचे आहे. आधुनिक भारतीय राष्ट्र निर्मितीचे कार्य करताना बाबासाहेबांनी सामाजिक न्यायाचा नवा इतिहास लिहिला.

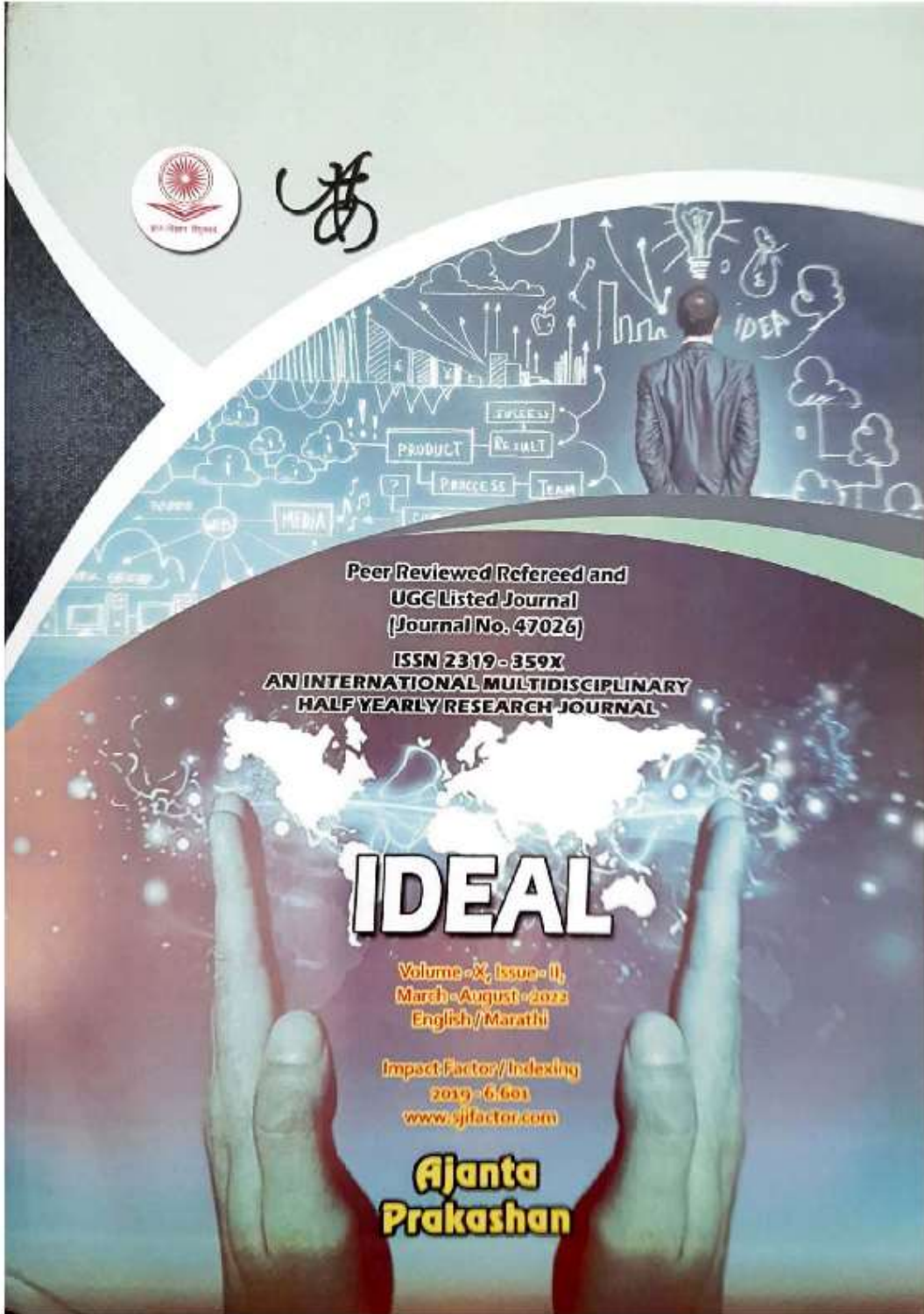
बाबासाहेबांनी सर्व भारतीयांना समान न्याय व हक्क मिळाले पाहिजे. एवढेच नाही तर पुरुषांच्या बरोबरीने स्त्रियांनाही सर्व हक्क व अधिकार मिळाले पाहिजे याबाबत आयडी होते. यादृष्टीने त्यांनी भारतीय संविधानात रितसर तरतूद केली आहे.

विज्ञ शब्द (Key Words) : लोकशाही, सामाजिक न्याय, संविधान, मनुस्मृती, वंचित, भोशित, अधिकार व हक्क.

प्रस्तावना :

कोणावरही अन्याय न होणे म्हणजे न्याय. तद्वच समाजाच्या कोणत्याही वर्गावर कोणत्याही प्रकारचा अन्याय न होणे, त्यांचे शोषण न होणे म्हणजे सामाजिक न्याय होय. सामाजिक न्याय हा समाजाच्या सकारात्मक परिवर्तनाची क्रिया व प्रेरणा आहे. मानवी मूल्यांचा जयघोष करीत ते समाजात प्रस्थापित करण्याचा उद्देश यात असतो. बाबासाहेबांचे प्रत्येक विचार आणि कार्य हे समाजाच्या उत्तनागचे असल्याने ती त्यांच्या सामाजिक न्यायाची भूमिका होती. सर्व प्रकारच्या संधीपासून वंचित राहिलेल्यांना मानवी मूल्यांनी प्रस्थापित केलेले सर्वकाही मिळावे यासाठी सामाजिक न्यायाचा ध्यास बाबासाहेबांनी घेतला होता. 'जगा आणि जगू द्या व स्वातंत्र्य या दोन गोष्टी सामाजिक न्यायासाठी अत्यंत महत्त्वपूर्ण आहेत. यादृष्टीने त्यांनी आपल्या देशाच्या राज्यघटनेमध्ये सामाजिक न्यायाचे तत्त्व अंतर्भूत केले आहे.

4. Asanghatit Shetratil Striyanchya Samasya (Dr. R.V. Vikhar)

CONTENTS OF MARATHI

अ.क्र.	लेख और लेखक के नाम	पृष्ठ क्र.
१२	ग्रामीण समाजातील असंघटित कष्टकरी महिलांच्या समस्या : एक दृष्टिक्षेप आणि वास्तविकता डॉ. राहुल एम. स्वानकर	६९-७६
१३	गडचिरोली जिल्ह्यातील सीमेलगतच्या तालुक्यांचेर छत्तीसगड राज्याचा सांस्कृतिक प्रभाव - एक समाजशास्त्रीय अध्ययन श्री रमेश मोहनलाल काळवांडे प्रा. डॉ. रविंद्र विठोबा विखार	७७-८२
१४	असंघटित क्षेत्रातील विभागांच्या समस्या प्रा. डॉ. रविंद्र विठोबा विखार	८३-८६
१५	ग्रामीण भागातील असंघटित क्षेत्रातील कष्टकरी महिलांच्या समस्या डॉ. दयानंद उत्तमराव राऊत	८७-९०
१६	माटीच्या महिलांच्या सामाजिक, आर्थिक व आरोग्यनिषेधक समस्यांचा अभ्यास भेन्नाम रोशन झाडाजी	९१-९६
१७	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचा सामाजिक न्यायाची दृष्टी डॉ. सोमा पी. गोंडाणे	९७-१०३
१८	दुर्बल घटकांना न्याय, स्वातंत्र, समतेची पेरणी करणारे फुले, शाहु, डॉ. आंबेडकर डॉ. स्वाती विकासराव कुरमे	१०४-१०७
१९	दुर्बल घटकात स्वातंत्र्य, समता व न्यायाची पेरणी करणारे डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर प्रा. कोल्हे तुकाराम त्रिंबकराव	१०८-११२
२०	ग्रामीण समुदाय : दुर्बल घटक आणि आव्हाने प्रा. डॉ. विलास के. घाटुलें	११३-११५
२१	असंघटित क्षेत्रातील कामकरी महिलांवरील अत्याचार डॉ. माया बी. मसराम	११६-१२१
२२	ग्रामीण महिलांच्या समस्या - एक अध्ययन प्रा. डॉ. जयमाला पुं. लाडे	१२२-१३१

१४. असंघटित क्षेत्रातील स्त्रियांच्या समस्या

प्रा. डॉ. रविंद्र विठोबा विखार

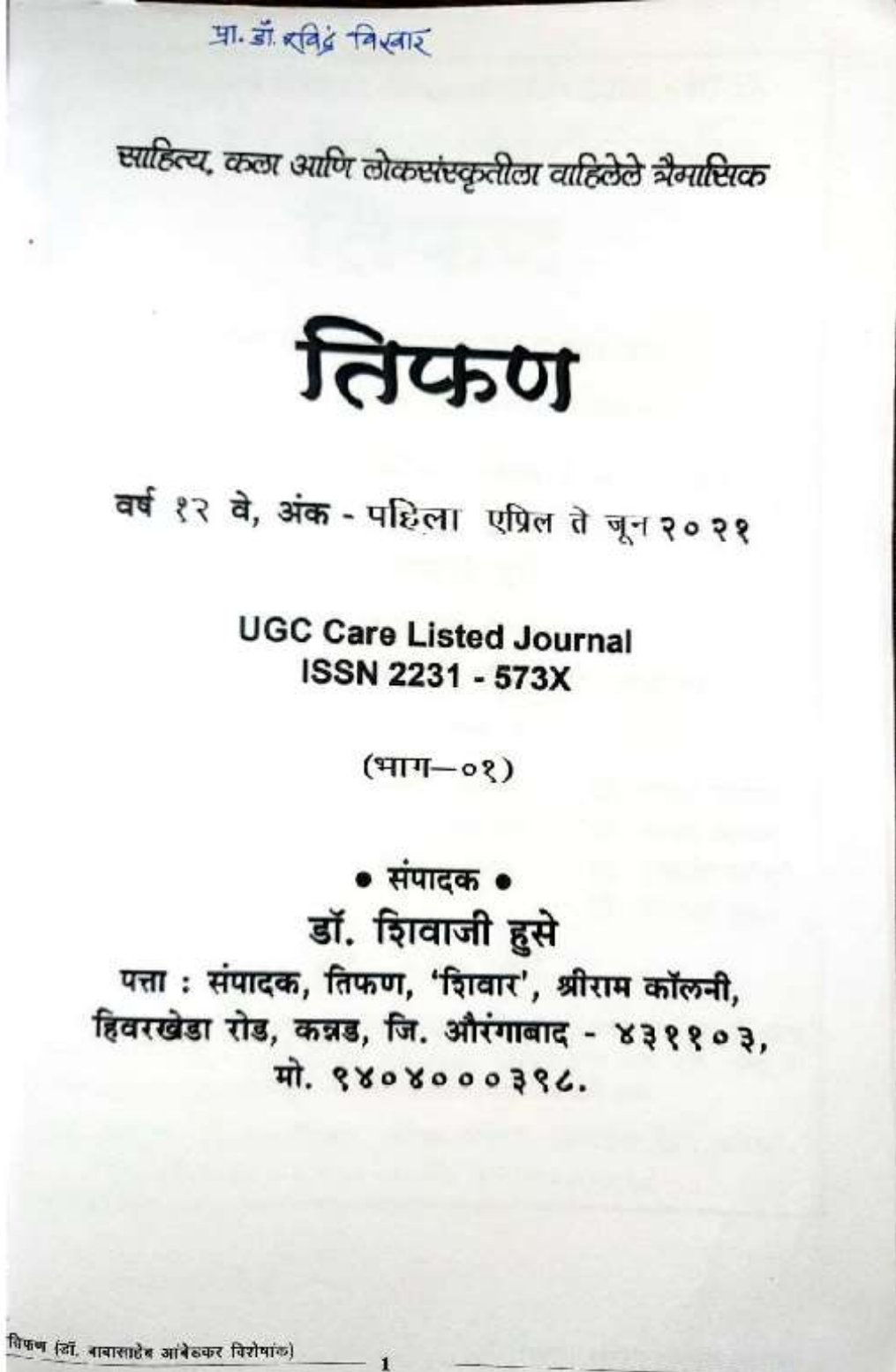
समाजशास्त्र विभाग प्रमुख, श्री गोविंदराव पुनघाटे कला व विज्ञान महाविद्यालय कुरुखेडा, जि. यडचिरोली.

असंघटित क्षेत्रात शासनाचा किमान वेतन अधिनियमाचे पालन होत नाही असे दिसून येते. या क्षेत्रातील स्त्री-पुरुष कामगारांना एकाच किंवा समान कामासाठी समान वेतन मिळत नाही. असंघटित क्षेत्रातील स्त्री कामगारांना रुग्णांमार्फत, बाजार, कर्ज, परवाने, औळखपत्रे, शिधापत्रिका यासारख्या सुविधा त्यांना सहजा सहजी उपलब्ध करून दिल्या जात नाहीत. असंघटित क्षेत्रात कामकरी स्त्रियांच्या संघटना नग्न्य आहेत. यामुळे असंघटित क्षेत्रातील कामकरी स्त्रियांवर सतत अन्याय होत असतांना दिसून येते.

असंघटित क्षेत्रात कामगार कायद्याचे संरक्षणाचा लाभ मिळत नाही. त्यांच्यासाठी कोणतीही सुरक्षा योजना नाही. त्यांना वीमा प्रोव्हिडंट फंड, पॅन्शन, रजा, बोनस सुविधा मिळत नाही. या क्षेत्रात 80 टक्के स्त्रिया शेतमीन आणि 20 टक्के स्त्रिया शेतमीनव्यतिरिक्त मजुरी, शेतमजूर, बांधकाम मजूर, मोलकरीन, कारखान्यातील मजूर, दुकानामध्ये काम करणाऱ्या स्त्रिया, खाणकामगार, सफाई कामगार इत्यादी ठिकाणी काम करावे लागते. अन्य क्षेत्रात काम करतात. या असंघटित क्षेत्रातील स्त्री कामगारांना पुरुष कामगारांच्या तुलनेत कमी मजुरी मिळते. त्यांना पुरुषांपेक्षा जादा तास काम करावे लागते.

रोजगार, बेकारी व अर्धबेकारी याबाबतचे बिनचूक अंदाज करणे जरी कठीण असले तरी बेकारी समितीला असे आढळून आले की, बेकारी व अर्धवट बेकारी यांची झळ स्त्रियांनाच अधिक प्रमाणात सोसावे लागते. 2001 मध्ये ग्रामीण भागातील पुरुष व स्त्री बेकारांचे प्रमाण अनुक्रमे 32 व 42 होते. ग्रामीण भागातील बेकारांपैकी 60 टक्के स्त्रिया असून देशातील एकूण बेकारांमध्ये त्यांचे प्रमाण 56 टक्के आहे. हा अंदाज सुद्धा काम शोधणाऱ्या माणसाच्या झालेल्या नोंदणीवरून बांधलेला असल्याने बेकार महिलांची प्रत्यक्षात संख्या बरीच जास्त आहे. कारण बऱ्याच महिलांना रोजगार हवा असतो. परंतु रोजगार विषयक संधी, माहिती व प्रशिक्षण यांच्या अभावामुळे त्या आपले नाव नोंदवित नाहीत. पुरेशा रोजगाराचा अभाव, स्त्रियांकडे असलेले मर्यादित स्वरूपाचे नैपुण्य, त्यांची निरक्षरता आणि त्यांच्या गतिशीलतेवर असलेले निर्बंध यामुळे स्त्रिया असहाय्य व परावलंबी बनतात व अशा परावलंबनातून त्यांच्या भूमिका व रोजगारविषयक संधी यांना अबाधित करणारे मुख्य प्रश्न निर्माण होतात.

भारतात अनेक असंघटित क्षेत्रात काम करणाऱ्या स्त्रिया असून यात शेतमजूर, बांधकाम मजूर, मोलकरीन, कारखान्यातील मजूर, दुकानामध्ये काम करणाऱ्या स्त्रिया, खाणकामगार, सफाई कामगार इत्यादी आहेत.

अनुक्रमणिका

अ.क्र.	प्रकरण	पान क्रमांक
	• शुभेच्छा - प्रा. कार्तिक पाटील	04
	• शोध महानवाचा : संपादकीय - प्रा. प्रफुल एम राजुरगाडे	06
1	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर-युगपुरुष - प्रा.डॉ. प्रमोद मनोहर बोधने	12
2	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि अस्पृश्य - डॉ. सतीश खरात	15
3	महाडचा संग्राम: एक फाऊल परिवर्तनाच्या दिशेने - डॉ. दत्तात्रय रामचंद्र बुदल	21
4	स्वतंत्र मजूर पक्ष व खोती पध्दतीचे उच्चाटन- प्रा. डॉ. जयंत रतिराम रामटेके	24
5	डॉ. आंबेडकरांचे कोल्हापुर संस्थानातील अस्पृश्योध्दाराचे काय - डॉ. प्रदीप मोहन कांबळे	30
6	कुटूंब नियोजन आणि लोकसंख्या नियंत्रणाबाबत डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे विचार- डॉ. भारती प्रमोद गाधकवाड	34
7	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे जातीनिर्मूलनविषयक विचार- प्रा. डॉ. संवेद दिखार	40
8	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर व अम्भरावती येथील अंबादेवी मंदिर प्रवेश सत्यागृह- प्रा. डॉ. कुसुमेश्वर गं. सोनटक्के	46
9	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचा खोती पध्दतीविरुद्ध लढा- प्रा. डॉ. म्हात्रे सुभाष	49
10	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे शेतकरी व कामगार यांच्या हितासंबंधीचे काय- डॉ. बोडखे संजीव सुखलाल	53
11	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची सामाजिक लोकशाही- प्रा. कमलाकर शरद इंगळे	57
12	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या सामाजिक न्यायाची प्रसंगिकता- प्रा. डॉ. दशरथ आदे	60
13	महिला रक्षणीकरणात डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे योगदान- प्रा. डॉ. सतीश महारे	68
14	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि स्त्रि सुक्ती- डॉ. राजू पु. किरमिरे	74
15	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि हिंदू कोड बिल- प्रा. विजय शामराव कांडलकर	79
16	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे शैक्षणिक विचार व कार्य- डॉ. सुरेश मारुती दव्हाण	85
17	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे शैक्षणिक विचार- प्रा. डॉ. पंकज रघुनाथ देवरे	89
18	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे आर्थिक विचार- डॉ. संदिप म. राऊत	98
19	भारतीय चलन व अर्थव्यवस्थेत डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे योगदान- डॉ. विटयुल्लता राहुल हाडे	103
20	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची आर्थिक दृष्टी- प्रा. डॉ. फरिदा शफीक खान	110
21	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे जल नियोजन कार्य- चंद्रमणी काशीनाथ भोवते	114
22	दलित नाटक - रंगभूमीची पूर्वपरंपरा व विकास- प्रा. डॉ. प्रफुल्ल तु. बन्सोड	124
23	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची ओजस्वी मराठी लेखन शैली-	132

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे जातिनिर्मूलन विषयक विचार
प्रा. डॉ. रविंद्र विठोबा विश्वा

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर हे सामाजिक इतिहासाच्या संबंधित सामग्री हाताळण्यामध्ये विशेषतः जातीबाबत आणि इतिहासकारांच्या सामाजिक बांधीलकीच्या भूमिकेची जागरूक होते. हे त्यांच्या 'शूद्र मूळे कोण?' यातील लिखाणाच्या प्रस्तावनेवरून समजते. डॉ. आंबेडकर हे पिरलेषणात्मक पध्दतीने जातीचे संकल्पना व्यवस्थित मांडणारे पहिले विचारक आहेत. सर्व मानवाच्या क्रिया कर्मे, जातीद्वारे निर्धारित होतात. जातीचा सामाजिक, राजकीय आणि आर्थिक जीवनावर परिणाम होतो. खरे तर जात ही भारतीय समाजाचे प्राथमिक संस्था आहे आणि नंतरच्या संस्था म्हणजे कुटूंब, राज्य, राष्ट्र, शाळा इ. प्रत्यक्ष ना अप्रत्यक्षपणे जातीने प्रभावित होतात.

डॉ. आंबेडकरांच्या मते जातिभेद ही हिंदू समाजासाठी एक समस्या आहे. हे मानायलाच शकत नाहीत. डॉ. आंबेडकरांच्या मते, एखादा समाज जगतो की मरतो हा मूलभूत प्रश्न म्हणून असून जगण्याच्या अनेक तऱ्हे असतात. त्यामुळे नुसतेच जगणे व मानाने जगणे यात फरक आहे. कोणत्याही हिंदूने काळाच्या ओघात जीवत राहिलो या कल्पनेत सनाधान मानणे योग्य नाही. कारण ते सतत परामृताचे जीवन जगत आले व त्यामध्ये अधोगती मात्र कायम स्वरूपाची आहे.

जोपर्यंत भारतातील सामाजिक घडण बदलणार नाही तोपर्यंत कोणतीही सुधारणा घडवून आणणे असंभव आहे. असे डॉ. आंबेडकरांचे मत आहे ते म्हणतात. जातीच्या आधारावर कोणतीही इमारत उभी करता येणार नाही. तुम्ही राष्ट्र निर्माण करू शकत नाही, इतकेच काय पण चारित्र्य संपन्न पिढी तुम्ही तयार करू शकत नाही. तुम्ही जातीच्या आधारावर काहीही करायला जावं तर ते कोसवून पडल्याशिवाय राहणार नाही.

उद्दिष्टे :

- 1) भारतातील जातीव्यवस्था समजून घेणे.
- 2) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे जातीव्यवस्था निर्मूलनाचा विचार समजून घेणे.

गृहितके :

- 1) भारतातील जातीव्यवस्थेचा प्रश्न फार मोठा आहे.

6. Synthesis Of Bioactive 1,4 DHP Using Sulfated Tin Oxide As An Efficient As A Solid Superacid Catalyst

RESEARCH ARTICLE

Macromolecular Symposia

www.ms-journal.de

Synthesis of Bioactive 1,4-DHPs Using Sulfated Tin Oxide as an Efficient Solid Superacid Catalyst

Raju Kagne, Sandeep Niwadange, Virbhadra Kalalawa, Gopinath Khansole, and Dashrath Munde*

A novel synthetic approach is formulated for the synthesis of 1,4-dihydropyridine derivatives via one pot condensation of aromatic aldehydes, β -keto esters, and ammonium hydroxide by using proposed STO as solid super acid heterogeneous catalyst in ethanol at reflux condition. The synthesized sulfated tin oxide is confirmed by FTIR, XRD, and SEM EDS. The surface area of the catalyst is measured using BET plots. The reactants are optimized for different solvents and loading of catalyst. The yields of all 1,4-dihydropyridine derivatives are observed in the range of 86–92%. All the synthesized DHPs are authenticated by spectral analysis. The use of environmentally benign catalyst, good atom economy, low cost and ease of work up makes this process efficient and sustainable.

with 1,4-dihydropyridine core show tremendous affinity for binding with both L-type and N-type calcium channels, vasodilation, stress protective effect and anticonvulsant.^{14–17} More than 12 commercial clinically important drugs comprising 1,4-DHP nucleus such as Felodipine, Isradipine, Amlodipine, Nimodipine, Nifedipine, and Nicardipine are used globally.^{18,19} 1,4-DHP is also a vital pharmacophore of bioactive molecules such as antidiabetic agents, bronchodilator, gastroprotective, anti-atherosclerotic and hepatoprotective.^{20,21}

The vasodilation caused by 1,4-dihydropyridine derivatives occurs through blocking the voltage operated calcium

channels in smooth muscles accompanying with increased release of NO from endothelium useful in cardiovascular disorder.²² The Arthur E. Hammett in 1961 first reported the synthesis of 1,4-dihydropyridines via the condensation of aldehyde, ethyl acetoacetate and ammonium acetate in alcohol at reflux condition.²³ Because of the diverse pharmaceutical applications of these compounds, various methods have been testified for the augmentation of DHP synthesis. Numerous literature, manuscripts documented relating simple efforts to develop the Hammett reaction using alternative catalyst and greener methods such as solvent free,²⁴ ultrasound irradiation,²⁵ aqueous media,²⁶ nanocrystalline solid acid catalyst,²⁷ Fe₃O₄ nanoparticles,²⁸ activated MWCNTs,²⁹ Sn₂O₃/ZnO₂.³⁰ Many of these narrated approaches comprise of the use of expensive reagents, perilous solvents, long reaction time and tedious workup procedures. In recent years, the researchers are fascinated in the direction of the use of solid acid heterogeneous in various organic modifications. As the anomalous, metal oxides can reveal exclusive physical and chemical properties. Nanocatalysts is a rapidly growing field which often practices nanoparticles (NPs) in a variety of organic and inorganic reactions. Sulfated tin oxide (STO) is an alternative prospective solid super acid, which owns higher acid strength with both Brønsted and Lewis acid sites.³¹ There are several reports in which STO exhibited high catalyst performance than sulfated zirconia and its acid sites are not easily poisoned by water during the reaction. It was used as an excellent catalyst in aldehyde condensation, synthesis of triaryl imidazole derivatives, liquid phase selective dehydrogenation of sorbitol, synthesis of coumarin, chromone synthesis,³² zone bioactive DHPs.³³ The STO catalyst has several advantages, such as easy preparation, nontoxic, cheap, highly selective, and

1. Introduction

1,4-dihydropyridines are significant chemical moieties exhibiting invaluable pharmacological activities that includes neuroprotectant, anticonvulsant, cerebral anti-ischemic, antihypertensive, nephroprotective in hypertensive types I and II for diabetic patients, and in the treatment of Alzheimer's disease.^{34–37} Molecules

R. Kagne
Department of Chemistry
Willingdon College
(Affiliated to Shivaji University, Kolhapur)
Sangli, Maharashtra 416415, India

S. Niwadange
Department of Chemistry
Gandhinagar Highgate College
(Affiliated to Gendrasim University, Gadchiroli)
Karkheda, Maharashtra 441209, India

V. Kalalawa
Department of Chemistry
Yashwantrao Chavan College
(Affiliated to Dr. Babasaheb Marathwada University, Aunangabad)
Aurangabad, Maharashtra 431117, India

G. Khansole
Department of Chemistry
Deshbhakti Anandranthi Bahurao Patil College
(Affiliated to Shivaji University, Kolhapur)
Chikhali (Bhamburda), Maharashtra 416512, India

D. Munde
Department of Chemistry
Sri Sankar College
(Affiliated to General Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded)
Nanded, Maharashtra 431505, India
E-mail: dashrath.munde@rediffmail.com

DOI: 10.1002/masy.202100058

Research Article 2019-20

**Peer Reviewed Referred
and UGC Listed Journal**

Journal No. 40776

ISSN 2277 - 5730

**AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY
QUARTERLY RESEARCH JOURNAL**

AJANTA

**Volume-VIII, Issue-IV
October - December - 2019
MARATHI PART - II**

**IMPACT FACTOR / INDEXING
2019 - 6.399
www.sjifactor.com**

**AJANTA
PRAKASHAN**

CONTENTS OF MARATHI PART - II

अ. क्र.	लेख आणि लेखकाचे नाव	पृष्ठ क्र.
१	विदमंतील शेतकऱ्यांच्या आत्महत्या प्रा. डॉ. संजय एम. महाजन	१-६
२	ए. सी. सी. निमेंट वारखान्या नथून निघणाऱ्या धुळींमुळे याम्स्याच्या आरोग्यावर व शेतीवर होणाऱ्या परिणामाचे अध्ययन विशेष संदर्भ : चंद्रपूर तालुक्यातील तळोडा गावातील कृषी क्षेत्रातील ग्रामस्थ शिवशंकर केशव बांदूरकर	७-१२
३	ग्रामीण आर्थिक विकासात धार्मिक स्वळांचे योगदान श्री. घनश्याम श्रीधरराय हेडारक	१३-१५
४	शेतकऱ्यांच्या आत्महत्या : एक राजकीय विश्लेषण प्रा. सी. सुहास चंद्रशेखर नागापूरे / शिवणकर	१६-२२
५	महाराष्ट्रातील शेतकऱ्यांच्या आत्महत्या : कारणे व उपाययोजना प्रा. सुरेंद्र प. बोरडे	२३-२७
६	शेतकरी आत्महत्या आणि त्यावरील प्रतिबंधात्मक उपाययोजना स्वप्नील रामभाऊ चिकटे	२८-३२
७	शेतकरी आत्महत्या आणि त्यावरील प्रतिबंधात्मक उपाय डॉ. आर. जी. टाले	३३-३८
८	ग्रामीण विकासात स्वयंसहाय्यता बचत गटांचे भूमिका प्रा. सी. घासंती देवनाथ छाडिलकर / देवीकर	३९-४४
९	गोंदिया जिल्ह्यातील कृषी आणि ग्रामीण विकासात महिला बचत गटांचे भूमिका प्रा. किजय प्र. रहांगडाले	४५-४८
१०	शेतकऱ्यांच्या आत्महत्या : कृषी व ग्रामीण विकासाच्या योजना प्रा. डॉ. विलास घोडे	४९-५५
११	कृषी विकासाचा महत्त्वाचा घटक म्हणजे कृषी पर्यटन प्रा. विनय कवाडे	५६-५७
१२	कृषि व ग्रामीण विकासाचे बहुविध आधार : एक दृष्टीकोण डॉ. अश्विनी एस. राऊत	५८-६३

१. विदर्भातील शेतकऱ्यांच्या आत्महत्या

प्रा. डॉ. संजय एम. महाजन

अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख, श्री. गोविंदराव मुनगाटे महाविद्यालय, कुरुखेडा, जि. गडचिरोली.

भारत हा कृषी प्रधान देश आहे अर्चून प्रगत काळापर्यंत भारतातील शेतकऱ्यांचे उपजिविकेचे साधन शेती आहे. या देशातील ६८ टक्के जनता ग्रामीण भागात राहते व ६८ टक्के लोकं या शेती व्यवसायावर उदरनिर्वाह चालतो. ग्रामीण अर्थव्यवस्था संपूर्णपणे कृषीवर अवलंबून आहे. ग्रामीण भागामध्ये जे उद्योग चालतात ते पूर्णपणे कृषीवरच आधारित आहे. भारतातील एकूण रोजगाराच्या ४० टक्के रोजगार कृषी व कृषीसंबंधीत व्यवसायातूनच मिळते. भारतातील एकूण निर्यातीच्या ३० टक्के निर्यात कृषी व्यवसायातूनच होते. संपूर्ण जगाचा मोर्षेद आज आत्महत्येने प्रसा झालेला आहे. भारतीय शेती निरर्थाक जुगार बनलेला आहे. भारतात ६० टक्के कृषी जिरायती स्वरूपाची तर ४० टक्के शेती बागायती स्वरूपाची आहे. नांगील दहा वर्षांपासून शेतकऱ्यांच्या आत्महत्येचे प्रमाण दिसेनदिसत वाढत चाललेले आहे. भारतात महामाद्यातील विशेषतः विदर्भातील व महाराष्ट्रातील शेतकरी वर्ग पार मोठ्या संख्येने आत्महत्या करू लागलेला आहे व हा तर वाईट गोष्ट आहे. शेतकऱ्यांच्या या आत्महत्येबद्दल विचार करणे आवश्यक आहे. या विषयावर संशोधनात्मक लिखाण व त्यावर चर्चा होणे व त्यावर जायमस्वरूपी मार्ग काढणे आवश्यक आहे.

विदर्भात दररोज होणाऱ्या ह्या शेतकरी आत्महत्येची कारणमीमांसा व उपाययोजना करणाऱ्या प्रयत्न लेखकाने सदर शोधनिबंधात केला आहे.

विदर्भातील शेतकऱ्यांच्या आत्महत्येची कारणे.

१. नाणिकी
२. फर्ज्याजारीभण
३. तुष्काल
४. गृह
५. पीकावर पडणारी कोंड
६. विचारांचा अभाव
७. पारंपारीक शेती
८. शेतपालाल कमी भाव
९. शासनाचे शेतविषयक उदासीन धोरण
१०. लोडशेडिंग
११. जेडशेडिंग अभाव

ISSN 2277 - 5730
AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY
QUARTERLY RESEARCH JOURNAL

AJANTA

Volume - IX

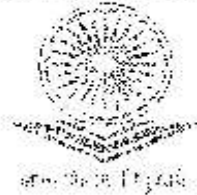
Issue - I

January - March - 2020

ENGLISH PART - IV / V

**Peer Reviewed Refereed
and UGC Listed Journal**

Journal No. 40776

**IMPACT FACTOR / INDEXING
2020 - 6.306**
www.sjifactor.com

❖ EDITOR ❖

Asst. Prof. Vinay Shankarrao Hatole
M.Sc.(Maths), M.A., (Engg.), M.A. (H.K.),
M.Com. (Acctg.), M.Com. (Proc. & Fin.), M.Ed.

❖ PUBLISHED BY ❖

Ajanta Prakashan
Aurangabad. (M.S.)

 CONTENTS OF ENGLISH PART - V

S.No.	Title & Author	Page No.
1	Make the Student's Skillful through apt Educational Management Services Mr. Nirm Pandharinath Malegaonkar	1-5
2	Anticipatory Bail: Law and Procedure Dr. Vijesh Bhauwarlalji Munot	6- 1
3	Technology in English Language Teaching Amit Gyaniram Ramteke	12- 5

3. Technology in English Language Teaching

Amit Gyaniram Ramteke

Shri. Govindrao Munghalo Arts and Science College Kurkheda, Maharashtra.

Abstract

Success in the career depends on one's ability to communicate in English language. Traditional modes of language teaching have proved to be inadequate in the age of information and technology. The effective use of technology in English language teaching has become inevitable. In modern world, the human life in general and professional life in particular are immensely influenced by technology. One who is smart, active and sharp in using technology can reach the pinnacles. The modern technology and web of social networking sites, mass media communication change the entire concept of English language learning.

Key words: Learning English, Technology, Social Networking Sites, Technology in English Language Teaching.

Introduction

Modern mass media technologies have drastically change the concept and practice of second and foreign language pedagogy. These technologies have changed our way of communication and interaction. The aim of modern education is to make the students employable and successful in their professional career. In today's world success is based on the effective utilization of knowledge with effective communication skill. Hence it is clear that effective communication is essential, which can be developed by English language teaching and learning. Use of technology plays a vital role in English language teaching, which determines new ways of teaching and learning.

Technology and English Teacher

With the growth of Information and Communication Technology in the present century the very image of classroom has been change in to global classroom. Now they are connected by networks that reach around the world and across varied subjects. Further, it is new and beneficial method of teaching when compared to the traditional methods of teaching.

Most of the teachers have taken initiatives to build their personal websites and blogs through which they can share their teaching all around the world with the help of web

ISSN 2277 - 5730
AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY
QUARTERLY RESEARCH JOURNAL

AJANTA

Volume - IX

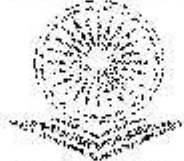
Issue - II

APRIL - JUNE - 2020

MARATHI PART - II / ENGLISH PART - I

Peer Reviewed Referred
and UGC Listed Journal

Journal No. 40776

www.sjifactor.com

IMPACT FACTOR / INDEXING

2019 - 6.399

www.sjifactor.com

❖ EDITOR ❖

Asst. Prof. Vinay Shankarrao Hatole

M.Sc.(Maths), M.A.(MEd), M.A.(J.R.),
M.Com.(Auding), M.Com.(Proc. & Fin.), M.T.D.

❖ PUBLISHED BY ❖

Ajanta Prakashan

Aurangabad. (M.S.)

❧ CONTENTS OF MARATHI PART - II ❧

अ.क्र.	लेख आणि लेखकाचे नाव	पृष्ठ क्र.
१	महात्मा ज्योतिबा फुले यांच्या आदर्शात शैक्षणिक क्षेत्रातील अपोल जगन्नाथ शेठे डॉ. आर. बी. झंभरकर	१-१
२	महात्मा फुले यांचे शैक्षणिक कार्य आनंद धोंडिया योद्ध्याजीकर	१४-७
३	महात्मा फुले यांच्या कालातील शिक्षण चिंतकांचा विचार प्रा. डॉ. जे. एन. रावहाण	८-१४
४	सावित्रीबाई फुले यांचे साहित्य डॉ. नरेंद्र तुळशीजी आरेकर	४५-१९
५	महात्मा फुले यांचे शिक्षणविषयक विचार डॉ. प्रदीप वेळले	२०-२२
६	भारतीय स्त्री चिंतन आणि महात्मा फुलेंचा खोषार्द दृष्टीकोन डॉ. शिवाजी किशननाथ खल्लोरे	२३-२८
७	महात्मा फुले यांचे डॉ. जडारचे कार्य उर्मिला क्षीरसागर	२९-३३
८	महात्मा ज्योतिबा फुले यांच्या शैक्षणिक कार्याचे आढावा बांगर आकाश शेषराव	३४-३६
९	महात्मा फुले यांचे संतकवी डॉ. केशव अन्नादास लहाने	३७-३९
१०	महात्मा फुले यांचे शैक्षणिक विचार प्रा. मंगला बनसोड	४०-४४
११	महात्मा फुले यांच्या चळवळीचे शिल्पकार डॉ. नागसेन नामदेव मेश्राम	४५-५०
१२	महात्मा फुले यांचे शैक्षणिक कार्य प्रा. डॉ. सव्यद एम.एम.	५१-५३
१३	महात्मा फुले यांच्या शब्दचिंतनेचे वैचिंत्य डॉ. विनोद वामुदेव उमर्तत	५४-५९

४. सावित्रीबाई फुले यांचे साहित्य

डॉ. नरेंद्र तुळशीजी आरेकर

श्री. गोविंदरत्न मुण्णटे मह. वैद्यालय, कुरखंडा, वि. पाबळिनियंत.

महाराष्ट्रम नव्य तर उखिल मजुलीं व सुदी प्रीक- ल- आकार वणारी एक अचानकक शक्ती मजगून सावित्रीबाई फुले यांचा गौरववाचक उल्लेख करता लगतो. कल्पितवाच्या अचानकाले खोलीय अनेक कार्यप्रयोग, अंतःकलेत अभिमान, ज्या खोला जाणापासून, अधिष्ठायापासून आणि स्वायंभ्यापासून अनेक शक्ती वीर्येतां ताल्ले होत, जिच्या मारगाला कंगळ आणि कंगळ अक्षरक आलेला, जिच्या दुःखापासून राष्ट्रीयी केंद्रांशी पोहचू शकत नशीत अशा अपार सुंदर पदलेला उखिल भारतीय सुदी वगळता जिजात ज्ञानाचा, सातत्याचा आणि उच्चिकाचा प्रकश मेळवारी इतक्याच सावित्रीबाई फुले यांनीय आहे ज्या काळात सावित्रीबाईंनी पुरीन- शिक्षण देण्याचे काम केले. त्या काळात आगल्या समाजात स्त्री शिक्षण फारचाल्य नव्हतं. शक्य दिवसांनी शिक्षणे म्हणजे सुद्धा घातकचण मानले जायते. अर्थव्याचा तर र्पशसि नव्ही, रम लया शिक्षण देणे म्हणजे तर प्रगत औद्योगीक उण्यादहपत कवीण करू नते. अशा काळात सावित्रीबाईंनी समाज, समाजाचा या ज्ञानाची दोग हात करीत जे समाज कार्य केले ते सत्यच करे कोड? मानवाच्या निरक्षर दिवसे काम करणाऱ्याचा प्रजेले छळारी वीरता म्हणला इतिहासाची मान देतात. ज्या संस्कृतीने पुरुष या जगुवाळांचे अननित छळ केले तिने सुद्धा विदुः समाजले समाजाचा स्त्री समाजसुद्धाच असलेला सावित्रीबाई फुले यांचा छठाला तर नाचणार नाही. तरीही हाती घेतलेले समजकूदाएचे प्र वेदाने आणि नेमाने सावित्रीबाई चालवित राहिल्या त्या आपल्या शक्य शकालासईत, सावित्रीबाईंचे सामाजिक कार्य स्त्रीवेदीत टपले असले तरी त्यांच्या जाक्तीमताला अस्तलेल साहित्यिक अण नाच घ्याच राशिर प्रत्यवास राह.

सामाजिक समाजसुद्धाचचे अस्तलेल नव्याचा जगुळाचाने एक समाज सुद्धा निदर्शनाच वेतो ते हो की, जगुळाचा घारेय सुधारक हे लेखन कार्याचा दिवालात त्याचाले अणकार्याची उदलयाप्रमाणे, मोलाचे सुधारक आणि कर्त सुधारक अस भय कले तर निराहत म्हात्म जगतीसा फुले आणि सावित्रीबाई फुले या दोघांचा कर्त सुधारकचे जगती मजगून उल्लेख करत देईत. असे असले तरी कोणकही नाचाने सुधारणाबादी विचार या सम जावकथे, कल्पना हात रे सई सुधारक हे लेखन करीत होत ते नाच जगते जागते. सावित्रीबाई या प्रविभूत लेखिका आहेत. सत्यसोपेण वळकडीची शक्यताचे जगुळाची सांगालेले शक्य, गणने करून जागुती करणे, लेखन करणे, पुढ आणि निदर्शना घडकसाते मुकाबला करणे, या सर्व पदना आजही अशक्य वाटतात त्या सावित्रीबाईंच्या सादुष्यत असलेल्या आहेत. सत्य जगुळाचचे कर्त करणाचा मताला फुले यांच्या सांगलाच पाळत उल्लेख त्याच व्यक्तीचे असले तरी येवक नवी सांगतात, म्हणून ते ये सांगतालेना कल्पारी उल्लेख स्त्रीचे काम वा, परिनिष्केप प्रता सांगताले म्हणू कर्त करणाची स्त्री, व्यवसाय लोमीत अर्थीन सावित्रीबाईंचे व्यक्तिमत्व समजून घेणे त्यांचाच अत्याय कल्पारे उल्लेख, सावित्रीबाई या समाज, समाजक जरीयेचे वेणे जागतेल्या, निक्षण सुध्दकता जागतेल्या स्वायंश्रित, सेवाप्राची, सायफर कर्तबगार लवती होत्या, समजकूतांचे निशान स्वाचार पेल्ले समाजाला हातींलादीत

ISSN 2277 - 5730
AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY
QUARTERLY RESEARCH JOURNAL

AJANTA

Volume - IX

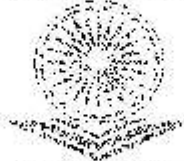
Issue - II

APRIL - JUNE - 2020

MARATHI PART - II / ENGLISH PART - I

Peer Reviewed Referred
and UGC Listed Journal

Journal No. 40776

www.sjifactor.com

IMPACT FACTOR / INDEXING

2019 - 6.399

www.sjifactor.com

❖ EDITOR ❖

Asst. Prof. Vinay Shankarrao Hatole

M.Sc.(Maths), M.F.A. (Mktg.), M.B.A. (HR),
M.Com. (Auding), M.Com. (Proc. & Fin), M.T.S.

❖ PUBLISHED BY ❖

Ajanta Prakashan

Aurangabad. (M.S.)

Sulfated Tin Oxide: An Immensely Potent and Reusable Catalyst for the Synthesis of Benzimidazole Derivatives

Raju Kagne, Sandeep Niwadange, Virbhadra Kalalawa, Raoji Gutta, and Dashrath Munde*

In this research, a new strategy for synthesis of benzimidazoles via condensing *o*-phenylenediamine and substituted aldehydes by adopting prepared sulfated tin oxide as solid heterogeneous catalyst in water ethereal systems (1:1 v/v) at reflux condition has been developed. The solid sulfated tin oxide is synthesized and confirmed by XRD, EDX map, SEM images, and FTIR. The reaction is optimized for different solvents and loading of catalyst. The yields of all benzimidazole derivatives are observed in the range of 80–94%. All the synthesized benzimidazoles are analyzed by spectral data. The use of ecologically benign catalyst sulfated tin oxide, solvent system, ample substrate scope with good atom economy, environmental friendliness, and easy work up makes this protocol green.

such as antibacterial,^[4] anticancer,^[5] antitumor, fungicidal, analgesic^[6] properties. Benzimidazoles are also possess anticancer activity as being a DNA binding agent. Benzimidazoles serve as ligands to form numerous metal complexes for modeling living organizations.^[7] Benzimidazole derivatives are synthesized by numerous protocols that includes condensation of either *o*-phenylenediamine with aldehydes, acid chloride, esters, carboxylic acids, and ortho esters in the presence of several acid catalysis,^[8–11] ionic liquids,^[12–14] Kennedy, solvent-free synthesis under microwave irradiation using Yb(OiPr)₃,^[15] by using Cu(OiPr)₂ in aqueous media,^[16] molecular iodine,^[17] alumina, zeolites,^[18]

functionalized GO, and heterogeneous acid support^[19,20] has been documented. Although these processes are simple and versatile, several of these catalysts or activations suffer from shortcomings like use of organic solvents, toxic reagents, harsh reaction conditions, long reaction time, need excess amounts of the reagents, and non-recoverability of the catalyst. Sulfated tin oxide is used as an excellent catalyst in aldehyde condensation,^[21] synthesis of triaryl indazole derivatives.^[22]

Owing to the applicability of heterocyclic derivatives, the present research was commenced to synthesize benzimidazole derivatives by using the sulfated tin oxide catalyst in an ethereal aqueous media as a green solvent (Scheme 1).

1. Introduction

Heterocycles are broadly stored in environment and are exceptionally vital to living beings. These are useful in the metabolic functions of the living organisms. Nitrogen heterocycles are the most prolific in nature specifically those having oxygen, sulfur owing to their extensive disposition in nucleic acid condensation and contribution in nearly each physiological process of organisms.^[1] Benzimidazoles have practical applications in medicinal chemistry ascribed to its diverse biological functions

2. Experimental Section

2.1. Materials and Methods

All the reagents used were commercially available. Solvents used for chromatography were purified by distillation. The reactions were monitored with TLC using silica gel coated aluminum plates. Melting points of synthesized products were measured on Fisher Johns apparatus and were uncorrected. All the synthesized compounds were characterized by IR and ¹H NMR spectroscopy. ¹H NMR was recorded on a Bruker Avance II 400 MHz Spectrometer (SAIF, Punjab University, Chandigarh) using tetramethylsilane as standard in CDCl₃. IR spectra were traced from a Perkin Elmer Spectrum RX FTIR (SAIF, Punjab University, Chandigarh) instrument. EEM images were obtained using Nova Nanochem NPHF303. ESD maps were procured from Bruker X flash 6110 (central instrumentation facility, SPPU, Pune).

R. Kagne
Department of Chemistry
Willingdon College
(Affiliated to Shivaji University, Kolhapur)
Sangli 416615, Maharashtra, India

S. Niwadange
Department of Chemistry
Govindrao Mhaskar College
(Affiliated to Sardar Sarabhai University, Gandhinagar)
Kulheda 441203, Maharashtra, India

V. Kalalawa
Department of Chemistry
Yashwantrao Mahavidyalaya
(Affiliated to Dr. Babasaheb Ambedkar University, Aurangabad)
Ambejogal 431517, Maharashtra, India

R. Gutta, D. Munde
Department of Chemistry
Sriwasthi College
(Affiliated to Sanjay Dhanand Teerth Marathwada University, Nanded)
Nanded 431608, Maharashtra, India
E-mail: dashrath.munde@rediffmail.com

DOI: 10.1002/masy.201800238

Povidone-Phosphotungstic Acid Hybrid: An Efficient and Environmentally Benign Catalyst for the Synthesis of Quinazolinone Derivatives

Raju Kagna, Virbhadr Kalalawa, Sandeep Nhwadanga, Shreyash Mahurkar, and Dashrath Munde*

In this research, a novel strategy for synthesis of quinazolinones has been formulated via one pot condensation of aromatic aldehydes, isonic anhydride, and amine by employing prepared povidone-phosphotungstic acid (PVP-PWA) hybrid as a novel solid acid heterogeneous catalyst in methanol at 80 °C. The synthesized PVP-PWA is confirmed by FTIR, XRD and studied for TGA, BET plots. The reaction is optimized for different solvents and loading of catalyst. The yields of all quinazolinone derivatives are observed in the range of 78–86%. All the synthesized quinazolinones are investigated by spectral data. The use of ecologically benign catalyst, good atom economy, environmental affordability, and easy work up makes this protocol sustainable.

is quinazolinone as a class of *N*-heterocycles having a significant place in biological and medicinal chemistry.^[1] Among the various groups of quinazolinones, 2,3-dihydroquinazolin-4(1*H*)-ones are an extremely vital group of bioactive compounds that are specified as plant growth regulators, and as anticancer drugs.^[2] Moreover, the C-2 and N-3 substituted quinazolinones with aryl and heteryl groups show broad spectrum of biological and pharmacological activities because of their nitric oxide inhibitor properties.^[3] The substituted quinazolinones show diverse pharmacological functioning like anticonvulsant,^[4] antiviral,^[5]

analgesic,^[6] antioxidant,^[7] antipsychotic,^[8,9] antiobesity,^[10] antidiabetic,^[11] anti-inflammatory,^[12] anti-tuberculosis agent,^[13] and as vasopressin V3 receptor antagonist.^[14] These compounds can simply be assigned to their quinazolin-4(1*H*)-ones analogues, which are also essential biologically active heterocycles,^[15–34] some clinically important drug scaffolds of quinazolinone core, and naturally occurring alkaloids,^[35] such as lustralin^[36] deoxyvalichone.^[37]

Numerous synthetic approaches have been published to produce 2,3-dihydroquinazolin-4(1*H*)-ones and its derivatives. Some recent literature references include synthesis of 2,3-dihydroquinazolin-4(1*H*)-ones via the condensation of anthranilamide with aldehyde or ketone using PTSA as catalyst, FeCl₃, CuCl₂,^[38] through reductive cyclization of *o*-nitrobenzamide with aldehyde or ketone in presence of iodine^[39] via multi component reaction of isonic anhydride, aldehyde, and amine or ammonium salt in the presence of acidic catalyst such as silica sulfuric acid,^[40] silicic (II) perfluorooctanoate [Zn(PFO)₂],^[41] 1-butyl-3-methylimidazolium tetrakisfluoroborate [bmim][BTF₄],^[42] alum,^[43] E-10 Montmorillonite.^[44] Many of these reported methods have been expanded to succeed this three-component reaction. On the contrary, most of these procedures are allied with shortcomings such as intensely acidic environments, extended reaction time, low yields, and use of costly reagents.

Consequently, there is still a requisite to develop a modest and expedient approach for the preparation of quinazolinones. The povidone-phosphotungstic acid (PVP-PWA) hybrid catalyst was employed as an efficient acid catalyst in various organic transformations such as Friedel-Craft's alkylation,^[45] in selective acylation of alcohols.^[46] This unique hybrid cata-

1. Introduction

The organic chemistry research mainly comprises of synthesis of heterocyclic compounds^[1–40] as these construct the core of many agrochemical, pharmaceutical, and veterinary products. In the wide class of heterocyclic compounds, the nitrogen heterocycles are of key importance. One of such structure

R. Kagna
Department of Chemistry
Willingdon College, (Affiliated to Shivaji University, Kolhapur)
Sangli, Maharashtra-415415, India

V. Kalalawa
Department of Chemistry
Yashwantrao Mahavidyalaya (Affiliated to Dr. Babasaheb Ambedkar
University, Aurangabad)
Ambajogal Maharashtra-431117, India

S. Nhwadanga
Department of Chemistry
Gayatrijee Mahajanya College, Kurkude (Affiliated to Coimbatore
University, Gulbarga)
Gulbarga Maharashtra-441209, India

S. Mahurkar
Department of Chemistry
Department Science College (Affiliated to Swami Ramanand Teerth
Marathwada University, Nanded)
Latur Maharashtra-413512, India

D. Munde
Department of Chemistry
Science College (Affiliated to Swami Ramanand Teerth Marathwada
University, Nanded)
Nanded Maharashtra-431505, India
E-mail: dashrath.munde@rediffmail.com

DOI: 10.1002/masy.201900212

OUR HERITAGE

ISSN (Online) : 0474-9030 Vol-68, Special Issue-5

Impact Factor (2020) - 6.8

Special Issue on "Sustainable Development Goals"

Use of agro industrial waste for cultivation of Oyster mushroom

Hamde V. S. and Solunke A. B.*

Department of Microbiology,

Yogeshwari Mahavidyalaya, Ambajogai-PIN 431 517 (M.S.)

Email : venkathamde@gmail.com

*Department of Microbiology,

Govindrao Munghute College, Kurkheda, Dist Gadchiroli, PIN. 441209(M.S.)

Email: Abhay_solunke@yahoo.com

Abstract

Pleurotus spp. are commercially important edible mushrooms commonly known as the oyster mushroom. Mushroom cultivation serves as the most efficient and economically viable technology for the conversion of agro industrial waste materials into high quality protein food. Mushroom cultivation offers attractive prospects of profitability converting lignocellulosic residue from agricultural fields, forests and industry into protein rich biomass. Soybean straw, cotton straw and paddy straw were used as basic material for production of Pleurotussajor-caju. These straws were combined with other supplements like wheat bran etc. to obtain nitrogen content in starting material. These straws are rich in protein and carbohydrate therefore it provides carbon and nitrogen sources to Pleurotussajor-caju. The maximum stripe length, that is 2.02 cm was evident with combination of cotton and paddy straws. It is also observed that the weight of stripe is increased when it is cultivated on combination of cotton and paddy straws. The mean of stripe weight is 0.79 gm. Therefore we conclude that P. sajor-caju may be cultivated on cotton and paddy straw as pure substrate. The carbohydrate content of Pleurotussajor-caju was increased up to 55.0% and lysine content was increased up to 6.0 mg /100 gm of corrected protein when cultivated on cotton +paddy. It is also reported that the protein content and fat content of substrates increased after cultivation of Pleurotussajor-caju. Total solids content of different substrate is decreased remarkably.

Keywords : Pleurotussajor-caju, spawn, mushroom

Introduction

Pleurotus spp. are commercially important edible mushrooms commonly known as the oyster mushroom. Mushroom is a fruiting body of fungi belonging to sub-division Ascomycotina and Basidiomycotina. They depend on organic matter for their nutrition and grow saprophytically on various substrates. Pleurotussajor-caju is one of the most successfully cultivated species of these mushrooms and it is considered to be delicious (Zhang et al., 2002). Mushrooms have long been used for medicinal and food purposes. Pleurotus species contain high potassium to sodium ratio, which makes mushrooms an ideal food for patients suffering from hypertension and heart diseases. They are also rich source of proteins, minerals and vitamins (Caglarirmak, 2007). Mushroom fruit bodies are rich in vitamins, mainly B1, B2, C, and D2. Vetter (2007), reported that mushrooms are the potential source of dietary fibers due to the presence of non-starch polysaccharide. Mushroom production represents one of

Research Articles in Journal (2018-19)

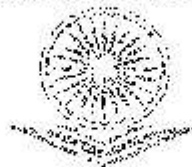
ISSN 2277 - 5730
AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY
QUARTERLY RESEARCH JOURNAL

AJANTA

Volume - VIII Issue - I English Part - I January - March - 2019

Peer Reviewed Refereed
and UGC Listed Journal

Journal No. 40776

State Journal Forum

IMPACT FACTOR / INDEXING
2018 - 5.5

www.sjifactor.com

❖ EDITOR ❖

Asst. Prof. Vinay Shankarrao Hatole

M.Sc.(Maths), M.A.(Hindi), M.A.(H.R.),
M.Com.(Auditing), M.Com.(Fin. & Inv.), M.Ed.

❖ PUBLISHED BY ❖

Ajanta Prakashan

Aurangabad. (M.S.)

 CONTENTS OF ENGLISH PART - I

S.No.	Title & Author	Page No.
1	Rural Educational System: Social, Economic, Political and Moral Problems Dr. Sanjay Singh Principal	1-6
2	Role of Information and Communication Technologies in Student Support and Progression Dr. Pragya V. Tripathi	7-9
3	Revised NAAC Framework, Exploring Libraries in Higher Education Dr. Bhushan W. Ambekar	10-16
4	Challenges before the Rural Higher Educational Institutions in Quality Enhancement Dr. Joseph. T. C.	17-24
5	Intervention of ICT in Teaching and Learning Process Amit G. Ramteke	25-29
6	Accreditation of Colleges in Rural Area: A Challenge Dr. J. V. Dadye Dr. R. P. Wasnik Dr. V. B. Turkar	30-32
7	NAAC Accreditation and Problems of Rural Institutions Dr. Kishor N. Wasurke	33-38
8	Use of ICT for Creative & Innovative Teaching Learning Process Dr. Nikita U. Mishra	39-45
9	Adaptive Teaching and Learning: Exigencies & Upsides in Rural Academic Institutions P. S. Ganvir	46-50
10	Role of Student Satisfaction Survey in Assessment and Accreditation Process Dr. Shriram G. Gahane	51-55
11	New Naac Accreditation System: Envisioning Challenges and Opportunities in Rural Area Dr. L. C. Djade	56-61

5. Intervention of ICT in Teaching and Learning Process

Amit G. Ramteke

Department of English, Shri. Govindrao Munghat Arts and Science College Kurkhada

Abstract

In the world of technology the higher education can be seen as innovative challenges to restructure the teaching - learning process. There is no denial of the fact that the universities plays the a crucial role for the intervention of Information Communication Technology (ICT) in the higher education for supplementing the conventional teaching - and learning to enhance the quality of this sector. As a result, the technological intervention in higher education encourage the ICT based learning such as blended learning. This type of teaching and learning enhance the quality of higher education and also provide the platform for experiential learning among the students.

To day the bulk of promises and opportunities shines future to intellectual students, it helps them imparting need based knowledge and skill for which, we need to nurture them from the root level. The aim is to create competence and to dominate the global knowledge economy. This paper is intended to throw light on the free aspects of higher education with respect to the intervention of the Information and Communication Technology.

Keywords: *Technological innovations, Intervention of technology, ICT based learning, Blended learning, Hurdles in ICT*

Introduction

'Education is the great equalizer' which needs person's potential and educational competency. The education process on students intellectual and professional development on one hand, and an emotional and spiritual development on the other. Therefore, a role of teachers and the universities become interesting to fulfill the challenges and demand of the professionals in the higher education. The Universities here is to transform this demand into supply. It will be significant to note that the leaders of education face challenges in positioning of the higher education in institutes as quality learning place (Garrison and Kanuka, 2001). It also invites difficulties for administration in policy framing and funding the resources, needs a sustainable,

Peer Reviewed Referred and
UGC Listed Journal
(Journal No. 40776)

ISSN 2277 - 5730

AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY
QUARTERLY RESEARCH JOURNAL

AJANTA

Volume-VII, Issue-III
July - September - 2018
Marathi

IMPACT FACTOR/ INDEXING
2018 - 5.5
www.sjifactor.com

Ajanta Prakashan

CONTENTS OF MARATHI

अ.क्र.	लेख आणि लेखकाचे नाव	पृष्ठ क्र.
१	महात्मा गांधीजींचे तत्वज्ञान आणि भारताचे स्वातंत्र्य प्रा. डॉ. गीताग ए. शंभरकर	१-५
२	भारतीय स्वातंत्र्य लढ्यात गांधीजींचे योगदान प्रा. डॉ. आशिय के. महाळे	६-८
३	ब्रम्हसूरी परिसरातील भारतीय स्वातंत्र्य लढा प्रा. डॉ. दशरथ धर्माजी आदे	९-१३
४	अनुरोधित भारतींच्या स्वातंत्र्याचे पुरस्कर्ते डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर प्रा. डॉ. गजानन जी. द्विवराळे	१४-१८
५	सशस्त्र क्रांतिकरी चळवळ लोखंडे चारुशिला दत्तम शाशिकला	१९-२१
६	भारतीय स्वातंत्र्य चळवळ आणि राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज नरेंद्र तुकडोजी आरेकर	२२-२५
७	राजर्षी शाहू महाराज व डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचा सामाजिक समाजा: एक अभ्ययन प्रा. डॉ. अशोक जाधव	२६-३२
८	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर व भारतीय स्वातंत्र्य प्रा. बबीता मनिष धुल	३३-३७
९	चलेल्लय आंदोलन आणि भारतीय स्वातंत्र्य डॉ. गिरिधर नागोराव सोमवशी	३८-४१
१०	राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराजांचा भवनातील संस्थान प्रा. डॉ. मनिषकुमार काशिनाथ कायरकर	४२-४९
११	१८५७ च्या उठावनात चंद्रपूर जिल्ह्याचे योगदान प्रा. डॉ. कैलास रामचंद्र भांडारकर	५०-५३
१२	भारतीय स्वातंत्र्य चळवळ व ग. दि. नासगुळकरांची देशभक्तीवर ज्विता प्रा. छत्रापाल श्रीपत लांबकाने	५४-५६
१३	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि भारतीय राज्यघटना प्रा. हरीश ता. गजमिथे	५७-५९
१४	भारतीय स्वातंत्र्य व स्त्री प्रा. हरिशचंद्र गोविंदा बोरकर	६२-६६

६. भारतीय स्वातंत्र्य चळवळ आणि राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज

नरेंद्र तुकडोजी आरेकर

महयोगी प्राध्यापक, श्री. गोविंदराव मुनघाटे कला व विज्ञान महाविद्यालय, कुरुखेडा, जि. गडचिरोली

भारतीय स्वातंत्र्याच्या यज्ञकुंडात प्राणाची आहुती देण-या हजारो-लाखो स्वातंत्र्यसिंहांचा हा देश आपापल्या परीने आपल्याला झोपेल अशा साधन चळवळीत सामील झोउन आपले अननोल योगदान अनेकांनी दिले आहे. हा देश जसा स्वातंत्र्य सिरांचा, कांतीकारकांचा तसाच साधु संतांचा देश आहे. त्यातही महाराष्ट्रात साधुसंतांची अर्घ्येड परंपरा बाराव्या शतकापासून ते विसाव्या शतकापर्यंत जाणवते. संत हे सर्व जाती-धर्मात, सर्व काळात उदयास आले आहेत. संतांनी आपल्या अवतारकार्याने हे स्पष्ट करून दिले की, संतांची जात एकच संतत्व, त्यांचा धर्मही एकच मानवता, संतांचा पंथही एकच, भक्तीचा अणि त्यांचा पंथही एकच, सत्याचा न्यायाचा, नितीचा! वेगवेगळ्या काळात वेगवेगळ्या प्रकारचे संत अवतीर्ण झाले असले तरी समर्थ रामदासांनी महत्त्वाप्रमाणे- "साधू दिसती वेगळाले! परि ते स्वरूपी मिळाले! अगळे निळोनी एकचि झाले! देहातीत वस्तू" तुकडोजी महाराजही म्हणतात, "संत देहाने भिन्न दिसती! ध्येय धोरणाने अभिन्न स्थिती! साधने जरी नाना असती! तरी सिध्दांतमनी सारखी" सर्व साधुसंतांनी सगळाला केलेले प्रबोधन अणि दिलेला संदेश हा सारख्याच स्वरूपाचा आहे. या प्रदेशाला संत परंपरेचा थोर वारसा लाभला आहे. अनेक संतांनी ग्रामीण समाजजिवनाला, साधुजीवनाला अधिकच समृद्ध केले आहे. काही विचारदंतांनी संताना टाळकुटे तंबोळून अवगणना केली असली तरी संतांनी लोकशिक्षकाची भूमिका स्थापारून घुडती हे जन न देख्ये डोळा" या न्यायाने आध्यात्मिक जिवनाच्या समृद्धते सोबत आपल्या कालखंडातील राष्ट्रनिर्माणाला महत्त्वाचे कार्य केले. तथापि महाराष्ट्राच्या या संत परंपरेत विरुद्धा शतकात विदर्भात अयतरलेल्या राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराजांचे स्थान आगळ्या-वेगळ्या स्वरूपाचे जाणवते. ते थोर प्रभावत साधक, अनुसरणीय आदर्श उपासक अणि देशालाच देश मानून देशाच्या स्वातंत्र्यासाठी प्रत्यक्ष आंदोलनात उडी घेउन पुरोगावास भोगणारे एकमेव संत आहेत. महाराष्ट्र प्रदेश भारतीय स्वातंत्र्य चळवळीचे केंद्रबिंदू ठरले कारण देशाच्या विविध प्रदेशातून ही चळवळ कियान्चित्त असली तरी या समग्र चळवळीचे अर्घ्येयू असलेले महात्मा गांधी यांनी आपली कर्मभूमी म्हणून महाराष्ट्राची निवड केली होती. त्यामुळे महाराष्ट्र भूमीचे भारताच्या स्वातंत्र्यात विशेष योगदान लाभले आहे.

वर्तनीय राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज यांचा कालखंड हा भारतीय भारतंत्र्याचा कालखंड होता. संतपरंपरेनुसार मजन-पुजन या धार्मिक विधींचा उपयोग तुकडोजी महाराजांनी लोकजागृतीसाठी करीत समाजात राष्ट्रभक्ती, राष्ट्रप्रेम रुजविण्याचे कार्य केले. म्हणूनच तर त्यांच्या मजनाने महात्मा गांधींचे मीन तोडले याची साक्ष तेच देतात..... "एक दिन भुना गांधीजीने भजन अति प्रेमसे! वे कड गये 'किरसे कहे' रहते हुये भी भीनसे!! हंसते कहा फिर दूसरे दिन, भीन मेरा छुट गया" मस्त होनेपर भजनमे, ख्याल से भी हट गया!! यामधून दोन्ही महापुरुषांच्या दैयिकता संबंधांची पुष्टी न होता दोघांच्याही साध्याची प्रदिती येत असल्याचे जाणवते. कारण राष्ट्रसंत म्हणतात, "मै गांधीजी का नही विषय रहा. ना गांधी मेरे भक्त रहे! पर प्रेम था हम दागोमे बडा. वह गिट न सके कोई लख कहे!! स्वातंत्र्यप्रेमाने झपाटलेल्या दोन व्यक्तित्वांचा समानदर्शी प्रवारा त्यामुळेच समृद्ध झाला. समग्र भारतावर आपल्या व्यक्तीत्वाचे गारुड

Peer Reviewed Referred
and UGC Listed Journal
(Journal No. 40776)

ISSN 2277 - 5730
AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY
QUARTERLY RESEARCH JOURNAL

AJANTA

Volume-VIII, Issue-I
January - March - 2019
Marathi Part - V / Hindi Part - II /
English Part - VI

IMPACT FACTOR / INDEXING

2018 - 5.5

www.sjifactor.com

Ajanta Prakashan

Scanned by CamScanner

❧ CONTENTS OF MARATHI PART - V ❧

अ.क्र.	लेख आणि लेखकाचे नाव	पृष्ठ क्र.
१	वायरलेस इलेक्ट्रॉनिक्स जनसंवाद माध्यमे डॉ. ज्योती सुभाष सेलुकर	१-६
२	महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांद्वारे मोबाईल आणि इंटरनेटचा शैक्षणिक वापर- एक सर्वेक्षणात्मक अध्ययन डॉ. गणेश पेटकर	७-१०
३	वृत्तपत्रे - लोकशिक्षणाचे प्रभावी माध्यम डॉ. संजय एन. बरडे	११-१२
४	प्रसार माध्यमे- सामाजिक विकासाने आधारस्तंभ कु. कांचन सोनवणे	१३-१५
५	शिरूर ताजबंद येथील सौरांचर दुरदर्शनवरील मालिकांचा होणारा परिणाम अभ्यासणे डॉ. पांडे मीनाक्षी रामचंद्र	१६-२०
६	जनसंवाद माध्यमे आणि संगीत प्रा. वंदना मधुकरराव देशमुख	२१-२४
७	वृत्तपत्रे व समाज प्रा. किशोर शैशराव चौरे	२५-२६
८	प्रसारमाध्यमे व लोकशाही प्रा. लोकेशकुमार एच. नंदेश्वर	२७-३०
९	इंटरनेटवरील दैनिके : एक नवी प्रणाली प्रा. सुहास मुरलीधर उघडे	३१-३४
१०	जनसंवादाचे तत्व, भूमिका आणि महत्त्व प्रा. डॉ. सोपानदेव पिसे	३५-३९
११	वृत्तपत्र व समाज - एक चिकित्सक अभ्यास प्रा. सिध्दार्थ कुंडलिक इंगोले	४०-४२
१२	चित्रपटांचा समाजावर होणारा परिणाम : एक समाजशास्त्रीय अध्ययन दीपक वसंतराव डोक	४३-४७
१३	मोबाईल व तरुण पिढी प्रा. एम.बी. रेवतकर	४८-५२
१४	मोबाईल व गतिशील जीवन डॉ. नरेंद्र तुकडोजी आरेकर	५३-५६

१४. मोबाइल व गतिशील जीवन

डॉ. नरेंद्र तुकडोजी आरेकर

सहयोगी प्राध्यापक, श्री. गोविंदराव मुनपाटे कला विज्ञान महाविद्यालय, कुखेडा जि. पडनियेरी.

आदिमानव ते आधुनिक मानव या दोन लोकांच्या मधील मानवी जीवनाचा प्रवास हा अनेक आव्हानांनी, समस्येसंगी, वळणा वळणांनी झालेला निदर्शनास येतो. वस्त्रांपासून-घरांपर्यंत, फळांपासून-फास्टफूडपर्यंत, गुहेपासून-धरतुल, प्रासादांपर्यंत, शस्त्रांपासून-अण्वस्त्रांपर्यंत, झाडगाल्यापासून-शस्त्रक्रियेपर्यंत आणि खलित्यांपासून ई मेलपर्यंत मानवी संस्कृतीने गिकात्ताचे अनेक टप्पे पार केलेत. या सर्व प्रवासात प्रत्येक कालखंडातील वर्तमानकालीन मानवाचे जीवन मानवी पिढीपेक्षा वेगळे आणि गतिमान असल्याचे बोलले जाते. हे बोलणे केवळ आपल्या पिढीपुढील समस्या अधोरेखित करून आपले महात्म्य विषय क्रम्यासाठी असते असे नाही कारण इतिहासाचे अवलोकन केल्यास मानवी समाजाच्या स्थितीगतीचे वास्तव रूप आपल्यापुढे येते.

संवाद साधणे हे कुठल्याही जिवाला अन्न, वस्त्र आणि निवास शक्यतांकरून गरजेचे असते. कधी आपल्या मातेवाईकांना काही सागायला तर कधी त्यांना सावध करायला संवाद हे आवश्यक असते. जंगलतल्या नाकडांनी विशिष्ट प्रकारे आवाज काढला, की जनावर सावध होतात. जाड पत्तळपासून कुठेतरी आहे याची ती खून असते. तर, काही विशिष्ट माते रात्र जवळ आला की आपल्या अंगातून विशिष्ट रसायन बाहेर काढून आपल्यागावती संरक्षक कवच निर्माण करून आपल्या शत्रूलाच धमकी देतात. निर्जन वेळावर अडकलेल्या मागसाला पेड लागण्याची आणि प्रसंगी त्याचा मृत्यू होण्याची शक्यता जास्तच असते. मापसाच्या विकासात त्याने शोधलेल्या संवाद साधनाचे अनन्यसाधारण महत्त्व आहे. सुरुवातीला आपला संदेश दूरवर पोहोचवण्यासाठी मागसाना आपल्याकडे उगलला साधनांचा उपयोग केला. ज्यामध्ये झाडांच्या खोडाच्या मदतीने एन्डिमो हे डोलसदृश उपकरण तयार केले. गगनगुहेत विद्युत् काढून चमक एक चित्रलिपी तयार केली. कबूतरांसाठी अभ्यास करून त्यांना प्रशिक्षण देऊन संदेशवहनासाठी वापर केला. याबरोबर धूर, आग, दगडे, तुजारी अशा द्रव्ये व वाधांचाही उपयोग केला. पुढे संवादाची ही आयुध तोकडी महायुद्धा लागलीत मानवी संवादाच्या सिमांचा विस्तार झाला आणि मानवाच्या संशोधक वृत्तीतून अनेक साधनांचा जन्म झाला. त्यातील एक अतिशय भन्नाट साधन मानवाच्या हाती लागले ते मोबाइल! ज्या मोबाइलने मानवाचे जीवन बदलून टाकले ते अद्वैत गतिमान केले.

आज गोरगरिवांपासून ते श्रीमतांपर्यंत, नोकरदार आणि व्यापारविकासांपासून ते सामान्य गृहिणींपर्यंत, तरुणांपासून ते वृद्धांपर्यंत सगळेच मोबाइल फोनाचा वापर करीत आहेत. प्रत्येकाची मोबाइल वापरमागची प्रयोजन भिन्न आहेत. त्यामुळे असं म्हणतात की, लोकांकडे दृशग्रश असो वा नसो, शौचालय असो वा नसो पण मोबाइल फोन हा असतोच! आजच्या घडीला आपण मोबाइल फोनशिवाय आयुष्याची कल्पनाही करू शकत नाही. मोबाइल सुविधा 1921 साली डिट्राईटमध्ये विल्यम स्टलेज नावाचा एक पोलिस कमिशनर होता त्याच्या कारकिर्दीत सुरू झाली. पण त्यावेळी एकीकडून फक्त बोलणे तर दुसरीकडे फक्त ऐकण्याची सोय होती त्यामुळे काही वर्षांत 1927 साली ही सोय बंद झाली. याच दरम्यान संशोधक रॉबर्ट वॅट्स नावाच्या संशोधकाने अनेक अडथळांवर मात केली व 1928

MAHMUL/03051/2012
ISSN-2319 9318

विद्यवार्ता®

International Multilingual Research Journal

Issue-24, Vol-03 April to June-2018

Editor

Dr. Bapu G. Gholap

www.vidyavarta.com

14)	Indo- Japan Strategic Ties Prashant Kumarm Jauncur, UP	77
15)	RETAIL ENTERTAINMENT COMPANIES IN INDIA Mr.Jaydutt G Purohit, Dr.Sunil S Trivedi, Anand, Gujarat.	81
16)	Insolvency and Bankruptcy Code: New challenges Rakesh Soni, Rajasthan.	85
17)	Initiations of Primary School Teachers in Inclusive Soubhagya Padhan	89
18)	USE OF E-RESOURCES BY THE POSTGRADUATES STUDENTS Mr. Muley R. Y., Aurangabad.	93
19)	Effect of MGNREGA Programme on Rural Development Poornima Shukla, BHU-Varanasi.	101
20)	A conceptual study of application of Information Technology ... Dr. Chandrashekhhar D. Wani, Prof. Sunil PurushottamPatil, Jalgaon.	105
21)	जागतिकीकरण व लोककलाप्रकार नरेंद्र तुकडोजी अरेकर, कुखेडा, जि. गडचिरोली.	109
22)	इंग्रजी माध्यम व मराठी माध्यम शाळेतील विद्यार्थ्यांचा दुर्धर्मतेचा तौलनिक अभ्यास डॉ. घोती आर. एम कानड, जि. औरंगाबाद .-	113
23)	अनुराधा पार्टील यांच्या कथितेतील स्त्रीवादी जाणिवेचे स्वरूप प्रा.दिलीप रामचंद्रराव जाधव, हाणेगाव, ता.देगलूर जि.नांदेड	116
24)	संत साहित्यातील समाजप्रबोधन प्रा.डॉ. जगन्नाथ उज्वला शिवराम, परभणी	118
25)	जागतिकीकरणात शेतीमालाचे अवमूल्यन: पाडा प्रा.डॉ. शिवराज काचें, लातूर	120
26)	ब्राह्मो समाजाचे सामाजिक सुधारणेतील योगदान प्रा.डॉ. आर.वी. लक्ष्मण, बंगलूर	123

tendencies inside the society. Library is presenting facts thru the computers and internet. The application of IT to offerings delivery of the Federal college of technology Akure, Library, nevertheless has room for development, thereby making its impact limited. Several issues were identified for this situation- inadequate funding; insufficient centers and regular electricity failure; amongst others; hindering the maximization of its predicted blessings.

References:-

1. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-642-24826-9_52, Dt.01.1.2018
2. http://shodhganga.inflibnet.ac.in/bitstream/10603/206389/1/11_chapter%202.pdf, Dt.01.01.2018
3. Patra, B.K (2008) "The Role of Information and Communication Technology on Management and Services of Academic Libraries. Technology India Group Research Journal, 1 (1)
4. Singh, D. K. and Nazim, Mohammad *Impact of information technology and role of libraries in the age of information and knowledge societies*, 2008. In 6th International CALIBER-2008, Allahabad, India, 28-29 February and 1st March 2008.
5. http://shodhganga.inflibnet.ac.in/bitstream/10603/8693/1/11_chapter%203.pdf, Dt.01.01.2018.
6. V-Vinitha, K Kanthimathi (2006) "Impact of Information and Communication Technology on Library and its Services" ICT Conference on Digital Learning Environment 11-13 Jan. 2006 Bangalore.

“जागतिकीकरण व लोककलाप्रकार”

नरेंद्र तुकडोजी आरेकर
सहयोगी प्राध्यापक, मराठी विभाग
श्री. गोविंदराव मुंघाटे कला,
विज्ञान महा. कुल्हेडा, जि. गडचिरोली.

प्रस्तावना :-

जागतिकीकरण ही गूळतः आर्थिक प्रक्रिया असली तरी या प्रक्रियेचे सामाजिक आणि सांस्कृतिक परिणामही मोठ्या प्रमाणात जाणवू लागले आहेत. चंगलबाद, बाजारिकरण आणि वस्तूकरणान्या प्रक्रियेत अनेक नूतनांचा -हास होत आहे. एवढीकडून, प्रतवेकल्प्ये, भवने, लोककला, विवहविधी आणि अंत्यविधीदेखील बाजारात स्वतः दाखवण्याच्या गोष्टी बनल्या. देवदेवते, त्यांतरील श्रध्दा, परंपरा तगैर गोष्टी गभीरपणे घर्घाविषय न बनता बाजारी वस्तूतनाणे दृष्टदर्शनच्या पडझावर टाकू लागले. या लढेत लोकांचे म्त्सेजन आता घर बसल्याच होताना दिताते. त्यामुळे नाटकगुहात जाऊन नाटक पाहणारे श्रोते कमी झाले आहेत. १९९२ पासून दूरधिकावाणीचे खासगी चॅनेल खुलू झाल्याने, मध्यमवर्गीय लोकांनी मराठी नाटककांडे पाठ फिरविली असल्याना विचार प्रसिध्द नाटकलेखक जयंत नवार यांनी म्हणत केला.

जागतिकीकरणामुळे मानसाचे जीवन बदलले आहे अज अनेक सुविधा माणसाजवळ उजळव्य आहेत. भौगोलीक अंतराच्या नग्या कमी झाल्या असल्या तरी माणसा-माणसातील भावनिक अंतर या सुविधामुळेच वाढत चालले आहे.

भक्ती, प्रबोधन आणि रंजन अशा तीन पातळावर महाराष्ट्रातील लोकनाट्याने जनमानसवर आपला प्रभाव पाडलेला आहे. समुहमनाचा गीत, नाय, नाटकनट अविष्कार म्हणजे महाराष्ट्राच्या लोककला होत. प्रयोगात्मकता हा लोककलांचा मुख्य अंगुतीभर्म आहे. लोककला हे लोकजीवन आणि लोकरास्कुतीचे एक अविभाज्य अंग आहे. पारंपरिकता हा या कलाचा गुणविशेष असतो. त्यामुळेच समग्र लोकसहित्याला 'Science of Tradition' असे म्हणले आहे.

Peer Reviewed Referred and
UGC Listed Journal
(Journal No. 40776)

ISSN 2277 - 5730
AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY
QUARTERLY RESEARCH JOURNAL

AJANTA

Volume-IX, Issue-II
April - June - 2019
Marathi

Impact Factor / Index
2018 - 5.5
www.sjifactor.com

**Ajanta
Prakashan**

CONTENTS OF MARATHI

अ. क्र.	लेख आणि लेखकाचे नाव	पृष्ठ क्र.
१	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचा शैक्षणिक विचार प्रा. डॉ. इंद्रजीत औरके वैशाली धरविजय	१-६
२	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर लोकसंख्या नियंत्रक विषयक विचार प्रा. डॉ. प्रदिप पृथ्व. गजभिये	७-१०
३	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांची पत्रकारिता कु. हेमलता आनंदराव उराडे	११-१५
४	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर व मराठी दलित कथा डॉ. शरद देवराव ठपाटे	१६-२१
५	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी अखेर हिन्दू धर्म त्यागला ! प्रा. एम. यू. टिपले	२२-२६
६	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे जल व्यवस्थापन विचार Prof. Pravin P. Raut	२७-३३
७	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे सामाजिक कार्य एक रोगाचकारी इतिहास प्रा. डॉ. प्रमिला डी भोयर	३४-३८
८	बचदार तळे सत्यासह : १९२७ डॉ. धर्मेंद्र तेलगोटे	३९-४३
९	महाडचा धर्मसंग्रह : क्रांतीचा आरंभ डॉ. विलास आत्माराम देऊलकर	४२-४५
१०	डॉ. बी. आर. आंबेडकरांचा अर्थशास्त्रीय व मानवतावादी दृष्टीकोन डॉ. विजयकुमार महादेव गवई	४६-५१
११	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे आर्थिक विचार प्रा. सतिश आर. झाधव	५२-५५
१२	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि जातासंस्थेचे निर्मूलन प्रा. डॉ. सुरेश मोतीराम डोहणे	५६-६०

३. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांची पत्रकारिता

कु. हेमलता आनंदराव डराडे

सहा. प्रा. विभाग मराठी, श्री गोविंदराव मुन्फाटे कला व विज्ञान महाविद्यालय, कुर्खेडा.

भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांची प्रामुख्याने ओळख आहे ती भारतीय घटनेचे शिल्पकार म्हणून. भारतीय राज्यघटना ही सा-सा जगत एक आदर्श राज्यघटना समजली जाते.प्रसे सरी असले तरी बाबासाहेब आंबेडकर एक अदृष्टी व्यक्तिमत्व होते अर्थतज्ञ, कामगारगते, द्रष्टे विद्यारंगत दलितवाये कैवरी विविध सामाजिक पद्धतींचे जनक धर्मशास्त्राचे अभ्यासक अशा विविधांनी भूमिका त्यांनी पार पाडल्या. त्यांनी आपली एक महत्त्वाची भूमिका पार पाडली ती निर्भेद पत्रकारितेची. एक वैजरी पत्रकार म्हणून त्यांची ओळख मात्र काहीही दुर्लक्ष राहिली.

मराठी पत्रकारितेच्या इतिहासात तीन मुख्यप्रवाह राहिले आहेत. एक राजकीय स्वातंत्र्याची पत्रकारिता, दुसरी समाजसुधारणेची पत्रकारिता, तिसरी मानवमुक्तीची पत्रकारिता. राजकीय स्वातंत्र्याची पत्रकारिता जो लोकमान्य टिळकाच्या नेतृत्वाखाली जागाने वाढली. या पत्रकारितेने इंग्लंडाची जबरजस्त ताळ निला. तर राजा राममोहन रॉय जागरण कर आदिंनी समाजसुधारणेची पत्रकारिता केली आणि सभाजाला नवी दिशा दिली. व्हूडन जागरणाची आणि मानवमुक्तीची पत्रकारिता मात्र म. फुलेंच्या नेतृत्वाखालील सत्यशोधक पत्रकारितेने व डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या आंबेडकरी पत्रकारितेने केली. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी पत्रकारिता ही समाज बदलाची आणि बंडखोर पृतीची होती.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या पत्रकारितेला 1920 मध्ये पारण झाला. तथापि त्यांच्याहीपूर्वी 1818 सालापासूनच दलित पत्रकारितेला प्रारंभ झाला होता. मोपाळ बाबा वलंगकर यांनी 23 ऑक्टोबर 1818 रोजी त्यांनी विद्यार किमस नावाची पुस्तिका लिहिली होती. प्रस्थापित समाजाने निर्माण केलेल्या दुष्टवकासून अस्पृश्यांना बाहेर करे काढाटे, याचा ध्यास त्यांना लागला होता. दलित समाजातील ते पहिले पत्रकार होते असे म्हटल्यास ते वाचने उदरगार नाही. त्यानंतर शिवराम जानबा कांबळे यांनी 'योगवशी मित्र' हे पहिले दलित साप्ताहिक प्रकाशित केले. पूर्वापणे स्वतःचे लेख लिहिणारे ते पहिले दलित पत्रकार होते. किरान फागु बंदसोटें यांनी 'निराश्रित हिंदू नागरिक' हे पत्र 1910 साली 'विटाळ विश्वसक' 1913 व 1918 साली 'मजूर' पत्रिका 'सुरु' केले. एकामागेभाग एक अशी तीन वृत्तापत्रे सुरु करून त्यांनी जगतचे प्रश्न समाजासमोर मांडण्याचा प्रयत्न केला. 1914 मध्ये 'गणेश मावई' यांनी 'बहिष्कृत भारत' हे वृत्तपत्र काढले.

बाबासाहेबांनी आपल्या हयातीत 1. मूर्कनायक (31 जानेवारी 1920 ते 23 ऑक्टोबर 1920) 2. बहिष्कृत भारत (3 एप्रिल 1927 ते 15 नोव्हेंबर 1929) 3. सगता (29 जून 1928 ते 15 मार्च 1929) 4. जनता (24 नोव्हेंबर 1930 ते 28 जानेवारी 1956) 5. प्रफुल्ल भारत (4 सप्टेंबरी 1956 ते 1 डिसेंबर 1956) अशा एकूण पाच वृत्तापत्रांची स्थापना केली.

गडचिरोली जिल्ह्यातील पर्यटन

प्रा.प्र. संजय भारोतराव महाजन
श्री गोविंदराव मुनघाटे कला व विज्ञान महाविद्यालय,
कुरुखेडा, जि. गडचिरोली

'पर्यटन' हा ज्ञानसंपादनाचा एक महत्त्वाचा मार्ग मानला गेला आहे म्हणूनच पर्यटनाची वीस असलेला मानपूस इतरपेक्षा अधिक विस्तार असतो. पर्यटनाबाबत अधिकडे अनेक प्रवास सोपी उपलब्ध झालेल्या असल्याने आज पर्यटनास विशेष महत्त्व प्राप्त झालेले आहे.

भारतात काँग्रेस राज्यास घेतात असा महत्त्वाचा पर्यटन उद्योगातून मिळतो. महाराष्ट्रात अनेक स्थाने विकसनक्षेत्रात, किल्ले, नलदुर्ग, तिर्थस्थाने, मंदीरे, नवोदिते, संवधे, वनोद्याने, ठंड खेची ठिकाणे पर्यटकांसाठी आकर्षणक्षेत्रात आहेत. विदर्भातील नवगंधर्व, नवद्विज, रामटेक, राखेबा, अंबरी व्याज प्रकल्प, इत्यादी अनेक प्रसिद्ध पर्यटन स्थाने आहेत.

१ मे १९८२ मध्ये अखंड रत्नागरी जिल्ह्याचे विभाजन होऊन विदर्भात जिल्ह्याची निर्मिती झाली. स्वच्छ समुद्रकिनारे, निव्वाराने साठवण, महाची बेटे, प्राचीन देवस्थाने, ऐतिहासिक किल्ले, देवगड व पेंजुर्ला बंदरे अनेक सांख्ये बंद हवेच्या ठिकाणामुळे विदर्भात पर्यटन किल्ला म्हणून जो गौरव प्राप्त झाला आणि महाराष्ट्रातील पर्यटन किल्ला होण्याचा मान विदर्भात मिळाला. गडचिरोली या एकलक्ष जिल्ह्याचे विभाजन घेऊन २६ ऑगस्ट १९८२ रोजी गडचिरोली जिल्ह्याची निर्मिती झाली. महाराष्ट्रात जगत क्षेत्राच्या दृष्टीने गडचिरोली जिल्ह्याचा चौथ्या क्रमांक लागतो. भौगोलिक दृष्ट्या ८० टक्के क्षेत्र जंगल व्यापक व खनिज संपत्तीने समृद्ध असून नैर्गंध, खोदकरी, खेडवती अशा मोठ्या नद्यांचा स्पर्शही या जिल्ह्यास झालेला आहे. जिल्ह्यात पर्यटन विकासामुळे अनेक प्रेरणादायी स्थाने असून मुख्यतः प्राकृतिक व सांस्कृतिक वसाहती, आराधनात्मक वनपरिष्कारातील 'गोरी ऑफ फॉरेस्ट', जंगल, सिमावती क्षेत्रातील सोमनूर येथील खोदकरी व खेडवती नद्यांचा नयनरम्य संगम, घामगड तालुक्यातील पछिकेड, पसुलगाव व खेडवती नद्यांचा मनोहारी त्रिवेणी संगम, चामोशी तालुक्यातील विदर्भाची काशी म्हणून ओळख असलेले मार्कंडेय देव इत्यादी अनेक स्थाने पर्यटन दृष्ट्या महत्त्वाची आहेत.

याच धर्मीय पुराणशास्त्राची उपासना टिपागड, निसर्गाच्या सौंदर्याने नटलेले भोवगड, जिल्ह्यातील मिनी गोवा 'विरोच' इत्यादी स्थानांच्या विकासालाही काय आहे. याशिवाय जन्मने तोंड घेतलेले डॉ. प्रकाश आग्नेये यांचा हेमलक्ष्मी येथील 'छेकविरोच प्रकल्प', डॉ. अण्णु बंग आणि रणी बंग यांचा 'गोवर्धन', डॉ. खेडवती यांचा 'आग्नेय आग्नेय आग्नेय' देशाची घोषणा यांचा 'आग्नेय गडचिरोली आग्नेय राज्य' इत्यादी प्रकल्प आणि येथील आग्नेय आग्नेय संस्कृती या सर्व गोष्टींचा विचार केल्यास पर्यटन सोमतेच समाजकार्य, समाजशास्त्र, इतिहास, राज्यशास्त्र इत्यादी विषयांच्या अभ्यासकरिता या जिल्ह्यात विपुल प्रमाणात साहित्य उपलब्ध आहे. कमीत कमी प्रमाणात करील दुर्लभात स्वयंसेवक लक्ष दिल्यास जिल्ह्याचा कायापालट झाल्याशिवाय उदगार नाही.

Peer Reviewed Referred and
UGC Listed Journal
(Journal No. 40776)

ISSN 2277 - 5730

AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY
QUARTERLY RESEARCH JOURNAL

AJANTA

Volume-VII, Issue-III
July - September - 2018
Marathi

IMPACTFACTOR/ INDEXING
2018-5-5
www.sjifactor.com

Ajanta Prakashan

ISSN 2277 - 5730
AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY
QUARTERLY RESEARCH JOURNAL

AJANTA

Volume - VII Issue - III MARATHI July - September - 2018

**Peer Reviewed Referred
and UGC Listed Journal**

Journal No. 40776

ज्ञान-विज्ञान विमुक्तये

**IMPACT FACTOR / INDEXING
2018 - 5.5**

www.sjifactor.com

❖ EDITOR ❖

Assit. Prof. Vinay Shankarrao Hatole
M.Sc (Math's), M.B.A. (Mkt), M.B.A (H.R),
M.Drama (Acting), M.Drama (Prod & Dir), M.Ed.

❖ PUBLISHED BY ❖

Ajanta Prakashan
Aurangabad. (M.S.)

❧ CONTENTS OF MARATHI ❧

अ.क्र.	लेख आणि लेखकाचे नाव	पृष्ठ क्र.
१	महात्मा गांधीजींचे तत्वज्ञान आणि भारतचे स्वरूप प्रा. डॉ. गीतम घ. शंभरकर	१-५
२	भारतीय स्वातंत्र्य लढ्यात गांधीजींचे योगदान प्रा. डॉ. आशिष के. महातळे	६-८
३	ब्रम्हचारी प्रसिद्धीतील भारतीय स्वातंत्र्य लढा प्रा. डॉ. दशरथ धर्माजी जादे	९-१३
४	अनुसूचित जातीच्या स्वातंत्र्य चळवळीचे मुलुको डॉ. म. व. रं. जांबेकर प्रा. डॉ. गजानन जी. दिवराळे	१४-१८
५	जशास्य ज्ञानाची मुख्यक श्री. वंदे चारुशिला उत्तम शाशिका	१९-२१
६	भारतीय स्वातंत्र्य चळवळ आणि राष्ट्रसैन्य तुळजाजी महाराज नरेंद्र तुळजाजी आरेकर	२२-२५
७	राज्य शाही महाराज प. डॉ. बाबासाहेब अंबेडकरांची सामाजिक समता: एक अध्ययन प्रा. डॉ. अशोक बाधव	२६-३०
८	डॉ. बाबासाहेब अंबेडकर यांच्या भारतीय स्वातंत्र्य प्रा. बसोता मनिष शुल	३१-३७
९	चलचित्र आंदोलन आणि भारतीय स्वातंत्र्य डॉ. गिरिधर नागोराव सोमवशी	३८-४१
१०	राष्ट्रीय तुळजाजी महाराजांच्या भवनातील राष्ट्रसैन्य प्रा. डॉ. मनिषकुमार काशिनाथ काथरकर	४२-४९
११	१८५७ च्या उठावतत पंढरपूर जिल्ह्याचे योगदान प्रा. डॉ. कैलास रामचंद्र सांडारकर	५०-५३
१२	भारतीय स्वातंत्र्य चळवळीचा प. वि. नाडगुडकरांची देशभक्तोपर कविता प्रा. छत्रपाल श्रीधर लखिकाने	५४-५६
१३	डॉ. बाबासाहेब अंबेडकर आणि भारतीय राज्यघटना प्रा. सुरेश रा. राजधिये	५७-६१
१४	भारतीय स्वातंत्र्य लढा प्रा. हरिशचंद्र गोविंदा बोरकर	६२-६६

३. ब्रम्हपूरी परिसरातील भारतीय स्वातंत्र्य लढा

प्रा. डॉ. दशरथ धर्माजी आदे

इतिहास विभाग प्रमुख, श्री. गोविंदराव मूनघाटे कला व विज्ञान महाविद्यालय, कुन्हेडा, जिल्हा-महाराष्ट्र.

प्रस्तावना

भारताच्या प्राचीन इतिहासापासून मध्ययुगीन ते आधुनिक काळापर्यंतची इतिहासात महाराष्ट्राच्या पूर्व दिशेला असलेल्या ब्रिटीशकाळातील चंद्रपूर जिल्ह्यातील ब्रम्हपूरी परिसरातील जनतेचे योगदान अतिशय महत्त्वपूर्ण आहे. ब्रिटीश विरोधी भारतीय स्वातंत्र्य लढ्यातही येथील जनतेने अगुआईने व सक्रिय सहभाग घेतला होता. मात्र अजूनही या ऐतिहासिक कामगिरीची फारशी दखल घेण्यात आलेली नाही.

२० व्या शतकाच्या प्रारंभापासून ब्रिटीश विरोधी भारतीय स्वातंत्र्यसैन्यांच्या आंदोलनाचा जोर वाढू लागला. या आंदोलनात जनतेला अधिक प्रमाणात सहभागी करून घेण्याकरिता भारतीय संघाने देशभर हीरे काढून राष्ट्रीय जागृती घडवून आणण्याचे कार्य सुरु केले. याचाच एक भाग म्हणून लोकमान्य टिळक हे त्यात प्रथम १९०३ मध्ये आणि पुन्हा १६ फेब्रुवारी १९१८ रोजी चंद्रपूरला आले. त्यांनी रेली व समेच्या माध्यमातून लोकप्रचारात राष्ट्रीय जागृती घडवून आणली. लोकमान्य टिळकांच्या या आवाहनाची संपूर्ण चंद्रपूर जिल्ह्यातील जनता भासजन गेली व ती अधिक जामाने इंग्रजविरोधी लढ्यात सहभाग घेऊ लागली. तर पुढे यांची युगातील आंदोलनाच्या काळात महात्मा गांधीजीं त्वात १९२७ ते १९४५ या काळात चारवेळा चंद्रपूर जिल्ह्यात येऊन गेले. याशिवाय साहू संत तुकडोजी महाराज यांच्या प्रेरणेतून १९४२ ची विमूर कांती चढून आली.

टिळक युगातील सहभाग

भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेसच्या जहाल मंडाळे प्रमुख असलेल्या लोकमान्य टिळकांनी संपूर्ण महाराष्ट्रभर व्यापक प्रमाणात जनजागृती घडवून आणण्याकरिता आणि इंग्रज विरोधी जनआंदोलन उभारण्याकरिता हीरे, तमा, सम्मेलने आयोजित केली. या अगुईने ड. स. १९०३ मध्ये लोकमान्य टिळक हे स्वतः चंद्रपूर येथे आले. यावेळी त्यांच्या नेतृत्वात गणेशराव आणि शिवरायजी उरसध साहू हे कार्यवाह आले. टिळकांच्या आगमनामुळे संपूर्ण जिल्ह्यात स्वदेशीय निर्माण झाले. ब्रम्हपूरी परिसरामुद्धा याचा अर्थवाच नव्हता.

लोकमान्य टिळकांच्या सैन्यानेच राष्ट्रीयत्वाची ज्योत अधिक प्रज्वलीत होत होती. यातूनच ड. स. १९१३ मध्ये चंद्रपूर जिल्हा संघाची स्थापना करण्यात आली. या संघाचे प्रचारक म्हणून ब्रम्हपूरी (नवेगांव मक्ता) येथील आरमाराम महाजन यांची मोलाची भूमिका घाट पाडली. पुढे त्यांनी सत्यशोधक समाजाच्या माध्यमातून सामाजिक जागृतीचे कार्य केले.

चंद्रपूर जिल्ह्यातील आरंभी राष्ट्रीय जागृती व लोकसहभाग लक्षात घेऊन लोकमान्य टिळक हे पुन्हा १६ फेब्रुवारी १९१८ मध्ये चंद्रपूर येथे आले. यावेळी मध्य रेली व समेचे आयोजन करण्यात आले. या रेली व समेच्या आयोजनात आणि यशस्वीतेत प. बाल गोविंद, जे. वल्लभराव देशमुख, महाद्वाराचे हुसारे मुकम्मलजी भा. सा. कन्नडवार, सुशांतचंद खजारी, अश्वतथ यदाक यांचा मोठा सहभाग होता.

Peer Reviewed Referred and
UGC Listed Journal
(Journal No. 40776)

ISSN 2277 - 5730

AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY
QUARTERLY RESEARCH JOURNAL

AJANTA

Volume-VII, Issue-III
July - September - 2018
Marathi

IMPACT FACTOR / INDEXING
2018 - 5.5
www.sjifactor.com

Ajanta Prakashan

❧ CONTENTS OF MARATHI ❧

अ.क्र.	लेख आणि लेखकाचे नाव	पृष्ठ क्र.
१५	महात्मा गांधीजी आणि असहकार आंदोलन प्रा. डॉ. गीतम ए. शंभरकर	६७-७१
१६	भारतातील स्वातंत्र्योत्तरकाळातील महिला विद्यार्थिकांच्या कार्यदेत सध्यास्थिती प्रा. डॉ. रश्मि विठोबा विज्या	७२-७५
१७	भारतीय स्वातंत्र्य आंदोलन व सुभद्राकुमारी चौहानच्या साहित्याचे योगदान प्रा. डॉ. रुपेश एम. भैश्राम	७६-८१
१८	१९५७ चा दहावा आणि स्वातंत्र्य दिन: एक आस्वा प्रा. सिध्दार्थ कुंडलिक इंगोले	८४-८७
१९	स्वतंत्रता दिन आणि भारतातील मानविक आयोग रिषती प्रा. संतोष शेळके	८८-९१
२०	भारतीय स्वातंत्र्य आणि स्त्री प्रा. प्रदिप लक्ष्मणराव अंबोरे	९२-९६
२१	टी. अग्निदेवराजे स्वतंत्र्य चळवळीतील योगदान प्रा. डॉ. मिन्डार्थ शिवाजी वाठोरे	९७-१००
२२	भारतीय स्वातंत्र्य व राष्ट्रीय एकता सतीश गोवर्धन पेटकर	१०१-१०५
२३	महात्मा गांधी व असहकार आंदोलन प्रा. सी. वामनी देवनाथ खाडीलकर	१०६-११०
२४	स्वातंत्र्य आणि स्वातंत्र्योत्तर मराठी साहित्याची जबाबदारी प्रा. डॉ. दुबराज श्री. मानकर	१११-११५
२५	महात्मा जयप्रकाश नारायण व डॉ. सम जयधरकांच्या शैक्षणिक कार्यात दिलेले आर्थिक योगदान डॉ. विद्या एन. जाधव पवार सुजाता पंडितराव	११६-११९
२६	भारतीय स्वातंत्र्य व स्त्री प्रा. सी. सुहास चंद्रशेखर नागापूरे	१२०-१२५
२७	महात्मा गांधीच्या क्रांतीकारी स्त्रीय व आजचे स्त्रीवास्तव डॉ. ठज्ज्वला रा. पाटील	१२५-१२९

१६. भारतातील स्वातंत्र्योत्तरकाळातील महिला विशयक कायदे व सद्यास्थिती

प्रा. डॉ. रविंद्र विठोबा चिखार

समाजशास्त्र विभाग प्रमुख, श्री. गोविंदराव मुनघटे महाविद्यालय, सुरवेडा जि. गडचिरोली

भारतीय घटनाकाळाची महिलांच्या कल्याणासाठी राज्य घटनात खास तरतुदींचा समावेश केला आहे. कायदे करताना या तरतुदी मार्गदर्शक ठावे बनतात. राज्यघटनेच्या प्रस्तावनेतच समाजदर्शनी व संघीय या उल्लेख आहे. मूलभूत हक्काबाबता कलम 14, 15 व 16 कलमात समतेची तरतूद आहे. कलम 14 मध्ये समतेची सर्वसाधारण तरतूदी आहेत. राज्य घोरणाच्या मार्गदर्शक तंत्रात समतेच्या विशिष्ट अंगाचा विचार आहे. कलम 39 (अ) प्रमाणे महिलांना वरिष्ठार्थाच्या साधनांचा मूलभूत अधिकार आहे. कलम 39 (ड) प्रमाणे एकाने कामासाठी पुरुष व महिलांना भेदभाव मोडवता इबा. कलम 42 प्रमाणे महिलांना कामासाठी सुयोग्य व न्याय वातावरण तसेच प्रसूती सुविधा मिळावत हय्यात. यासाठी राज्याने प्रयत्न केले पाहिजेत.

19 व्या शतकाच्या उत्तरार्धात लष्णासाठी न्यूनतम वेळ उपविणारा कायदा करण्यात आला. पालविवाह कायदा 1929 साली आला. त्यात 1949 साली सुधारणा करण्यात आली. सध्या 16 वर्षांची मर्यादा आहे.

1928 साली सतीवर कायद्याने बंदी आली. 1937 साली ब्रूट धार्मिक विधी व सतीवर बंदी आणणारा 'ई कॅम्पिन ऑफ सती प्रिव्हेन्शन ऑक्ट' अमलात आला. महिलांच्या जीविताला संरक्षण मिळाले.

1956 साली 'दी विडो रिफरल ऑक्ट' यामुळे हिंदू विधवांना पुनर्विवाहाचा हक्क मिळाला.

महिलांच्या संरक्षणासाठी केलेल्या कायद्यांपैकी अमलबजावणीसाठी हुंडाबंदी कायदासार्थात कठीण आहे. 1981 मध्ये प्रथम कायदा करण्यात आला. 1984 मध्ये त्यात सुधारणा करण्यात आली.

स्वातंत्र्योत्तर काळातील महिलाविशयक कायदे

- 1) विनयाचे अधिनील प्रदर्शन प्रतिबंध कायदा 1956
- 2) अनैतिक वेह व्यापार प्रतिबंध कायदा 1956
- 3) वैधकीय गर्भपालन कायदा 1971
- 4) हुंडा प्रतिबंधक कायदा 1981
- 5) बालविवाह प्रतिबंध कायदा 2006
- 6) कौटुंबिक हिंसाचार प्रतिबंधक कायदा 2005
- 7) गर्भलिंग चावणी प्रतिबंधक कायदा 1994
- 8) सती प्रथा प्रतिबंध कायदा 1987
- 9) महाराष्ट्र देवदासी प्रथा प्रतिबंध व निर्मूलन कायदा 2005
- 10) मातृत्व लाभसंबंधीचा कायदा 1961
- 11) खाण कायदा 1952

Peer Reviewed Referred and
UGC Listed Journal
(Journal No. 40776)

ISSN 2277 - 5730

AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY
QUARTERLY RESEARCH JOURNAL

AJANTA

Volume-VII, Issue-IV
October-December-2018
Marathi

IMPACT FACTOR / INDEXING
2018 -5.5
www.sjifactor.com

Ajanta Prakashan

CONTENTS OF MARATHI

अ.क्र.	लेख आणि लेखकाचे नाव	पृष्ठ क्र.
१४	धम्मचक्र प्रवर्तन दिन व डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर प्रा. टिकाराम द. समरीत	५६-५९
१५	धम्मचक्र प्रवर्तन दिन : एक दृष्टीक्षेप प्रा. डॉ. सौ. यु. आर. पाटील	६०-६४
१६	सामाजिक, राजकीय व सांस्कृतिक चळवळीचे प्रेरणास्थान, क्रांतीस्थान नागपूरची दिक्षाभूमी प्रा. डॉ. गीतम ए. शंभरकर	६५-६९
१७	दिक्षाभूमी व चावीस प्रतिज्ञा प्रा. डॉ. रविंद्र विठोबा विखार	७०-७२
१८	धम्मचिचार व साहित्य निर्मिती प्रा. डॉ. रेखा नारायण बाघ	७३-७६
१९	दिक्षाभूमी व स्त्री सक्षमिकरण डॉ. प्रकाश बाबुराव तितरे	७७-८०
२०	धम्मचक्रपरिवर्तन दिन व डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर प्रा. डॉ. सोनवणे आर. आर.	८१-८३
२१	धम्मचक्र प्रवर्तन दिन व डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर प्रा. रामकृष्ण जे. हटवार	८४-८८
२२	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांची राष्ट्रवादी भूमिका प्रा. डॉ. गीतम ए. शंभरकर	८९-९४
२३	बौद्ध धर्म आणि सम्राट अशोक कालीन महाराष्ट्र प्रा. चंद्रमणी काशीनाथ भोवते	९५-९८
२४	दिक्षाभूमी व शिक्षण चळवळ प्रा. डॉ. एस. एम. मुंडकर	९९-१०२
२५	धम्मचक्र प्रवर्तन दिन व डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर प्रा. डॉ. योगिता देवगिरीकर (कथले)	१०३-१०६
२६	दिक्षाभूमी व धर्मनिरपेक्षता प्रा. डॉ. एन. बी. मठपती	१०७-१०९

१७. दीक्षाभूमी व बावीस प्रतिज्ञा

प्रा. डॉ. रविंद्र विठोबा विखार

समाजशास्त्र विभाग प्रमुख, श्री. गोविंदराव गुनघाटे महाविद्यालय, कुसवैडा जि. गडचिरोली.

डॉ. आंबेडकरांनी हिंदू धर्मात सुधारणा करण्याचा प्रयत्न केला पण हिंदूंची मानसिकता बदलण्यात अपयश आले. यामुळे हिंदू धर्मात राहून अस्पृश्यांची आर्थिक स्थिती व सामाजिक दर्जा सुधारणार नाही, धार्मिक जाणीव झाली. तसेच अस्पृश्य हे हिंदूंच्या सामाजिक व धार्मिक गुलामगिरीतून मुक्त होणार नाही हेही त्यांना स्वतःच्यामुळे हिंदू धर्माचा त्याग करणे त्यांच्यासाठी आवश्यक ठरले. त्यांनी अशा विचार केला की, जरी स्वतःच्या धर्मासाठी आवश्यक आहे, तसेच धर्म बदलणे हे अस्पृश्यांसाठी आवश्यक आहे.

इ.स. 1936 रोजी कल्याण येथे झालेल्या अस्पृश्य परिषदेत अस्पृश्य बांधवांना संबोधित करताना डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर म्हणतात की, 'केवळ तुमच्या माणुसकीकरिता मला धर्मांतर करणे अपात्री आवश्यक झाले असा अंतर्गत मतीनेल आग्रहाला सोन्याचे दिस प्राप्त करण्यासाठीच मला धर्मांतराची आवश्यकता भासत आहे.'

कादधाने जरी अस्पृश्यांना त्यांचे अधिकार बहाल केले असले तरी जो पर्यंत स्पृश्य हिंदू हे मान्य झाले नाहीत तो पर्यंत त्या अधिकारांना अर्थ नव्हता आणि म्हणूनच डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर म्हणतात. 'हिंदू धर्म हा अज्ञानातून हिंदू म्हणून घेण्यास तयार नसेल तर आम्ही देखिल स्वतःला हिंदू म्हणून का घ्यावे.'

13 ऑक्टोबर 1935 रोजी नाशिक जिल्ह्यातील 'वेवला' या गावी मसलेल्या परिषदेत त्यांनी असे जाहीर करणे की 'दुदैवाने मी हिंदू धर्मात अस्पृश्य म्हणून जन्मलो, हे माझ्या हातात नव्हते. परंतु मी अरी जाहीर करतो की मी हिंदू म्हणून मरणार नाही' या परिषदेत त्यांनी धर्मांतराचा निर्णय संमत केला. या निर्णयामुळे हिंदूधर्मातील मर्यादा धक्का बसला. डॉ. आंबेडकरांनी इस्लाम, ख्रिस्ती व शीख या धर्मांचा राखोल अग्रास केला. शेवटी डॉ. आंबेडकरांनी बौद्ध धर्म स्वीकारण्याचा निर्णय घेतला. 14 ऑक्टोबर 1956 रोजी नागपूर येथे त्यांनी बौद्धभिक्षू चंद्रमणी महन्त्यांच्या यांच्या हस्ते बौद्ध धर्माची दीक्षा घेतली. त्यानंतर त्यांनी आपल्या लाखो अनुयायांना बौद्ध धर्माचा दीक्षा दिली.

कलकत्याच्या नहोदोषी संस्थेच्या नियतकालिकाच्या संपादकांनी 1915 च्या आपल्या वैशाख विशेषांकामध्ये लेख लिहिण्याची डॉ. आंबेडकरांनी विनंती केली. त्या आपल्या लेखात डॉ. आंबेडकरांनी अशी मांडणी केली की विज्ञानाने प्रबुद्ध केलेल्या समाजाची मान्यता मिळण्याजोगा बुद्ध्याचा धर्म हाच एकमेव धर्म आहे आणि त्याचा अभाव न केल्यास तो समाज स्पष्ट होईल. त्यांनी हेही स्पष्ट केले आहे की आधुनिक जगाचा बौद्धधर्म हाच एक धर्म असून जगाला जर वाचवायचे असेल तर त्याचाच स्वीकार करणे भाग आहे. बौद्ध धर्माची वाटचाल संध गतीने घेण्याची गरज आहे असे आहे की त्याचे वाङ्मय प्रचंड आहे आणि ते संपूर्ण वाचणे कोणलाच शक्य होत नाही. ख्रिस्त्यांना असे म्हणत असतो तर त्याचा कोणताच एक ग्रंथ नाही, आणि ती एक मोठीच अडचण आहे.

डॉ. आंबेडकरांनी सर्वत्र धर्माचा सखोल अभ्यास केला होता. इतर धर्म ईश्वराच्या आणि आत्म्याच्या किंवा मृत्यूनंतरच्या जीवनाच्या विचारांतच फिरतात, त्या तुलनेत बौद्ध धर्माची प्रज्ञा, करुणा व समता ही तत्त्वे त्यांना

**Peer Reviewed Refereed
and UGC Listed Journal
(Journal No. 40776)**

**An International Multidisciplinary
Quarterly Research Journal**

AJANTA

Volume - VII, Issue - II,
April - June - 2018
ISSN 2277 - 5730

Impact Factor - 5.5
(www.sjifactor.com)

MARATHI PART - III

AJANTA PRAKASHAN

ISSN 2277 - 5730
AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY
QUARTERLY RESEARCH JOURNAL

AJANTA

Volume - VII

Issue - II

April - June - 2018

MARATHI PART - III

**Peer Reviewed Referred
and UGC Listed Journal**

Journal No. 40776

ज्ञान-विज्ञान विमुक्तये

**IMPACT FACTOR / INDEXING
2018 - 5.5**

www.sjifactor.com

❖ EDITOR ❖

Assit. Prof. Vinay Shankarrao Hatole

M.Sc (Math's), M.B.A. (Mkt), M.B.A (H.R),
M.Drama (Acting), M.Drama (Prod & Dirt), M.Ed.

❖ PUBLISHED BY ❖

Ajanta Prakashan

Aurangabad, (M.S.)

CONTENTS OF MARATHI PART - III

अ. क्र.	लेख आणि लेखकाचे नाव	पृष्ठ क्र.
१	राजर्षी शाहू महाराजांचे आर्थिक व सामाजिक निचर डॉ. विजय शंकर शिंदे	१-४
२	बृगुगुरुपूज्य छ. राजर्षी शाहू महाराज प्रा. डॉ. विलास चव्हाण	५-८
३	राजर्षी शाहू महाराजांचे शैक्षणिक विचार आणि कार्य'चे मूल्यांकन प्रा. संख्या कदम	९-१५
४	अस्पर्शपोषाक राजर्षी शाहू महाराज डॉ. प्रफुल्ल तुकाराम बनसोड	१६-१८
५	राजर्षी शाहू महाराज आणि सनातन प्रा. अर्चना अ. पडगिलवार	१९-२२
६	हरिण कांतीचे जनक : राजर्षी शाहू महाराज प्रा. डॉ. राजेश्वर डी. रहांगडाले	२३-२६
७	शाहू महाराजांचे स्त्री शिक्षणाने कार्य प्रा. राखी इंगळे (शोटे)	२७-२९
८	छत्रपती शाहू महाराजांचे आंतरजातीय विवाह विषयक विचार प्रा. डॉ. रविंद्र विठोबा विश्वार	३०-३३
९	छत्रपती शाहू महाराजांचे शैक्षणिक व प्रशासनातील आरक्षण : एक शोध प्रा. अशोक विठ्ठलराव वाहुरबाध	३४-३७
१०	छत्रपती शाहू महाराज : वेदोक्त संघर्ष आणि शैक्षणिक कार्याचा अभ्यास प्रा. डॉ. प्रगती दिनेश नरखेडकर	३८-४२
११	महाराष्ट्राच्या सांस्कृतिक जागृता-वडगीत लोकराजा शाहू महाराजांचा भूमिका प्रा. प्रफुल्ल एस. राजुरवाडे	४३-४८
१२	लोकराजे शाहू छत्रपती व अस्पृश्यता निर्मूलन डॉ. राजेंद्र कांबळे	४९-५३
१३	राजर्षी शाहू महाराजांचे स्मृता व शैली विषयी शोध प्रा. डॉ. ज्योती लक्ष्मण पाचघन (राकत)	५४-५८
१४	राजर्षी शाहू महाराजांचे शैक्षणिक चळवळीतील योगदान प्रा. डॉ. किशोर एस. ठाकरे	५९-६२

८. छत्रपती शाहू महाराज आंतरजातीय विवाह विषयक विचार

प्रा. डॉ. रविंद्र विठोबा विखार

सामाज्यशास विभाग प्रमुख, श्री. गोविंदराव मनघाटे महाविद्यालय, नुरुखेडा, जि. गडचिरोली.

आधुनिक युगात विवाहासंस्थेत फार मोठा बदल झालेले दिसून येतात. पूर्वी विवाह तरक्विताना जन्म विवाह कायदे जातीबाहेरचा विवाह अमान्य होते. एकेच नफे तर मोठजातीचा सुध्दा विवाह उरत नसत.

आधुनिक युगात विवाहासंस्थेत मोठे बदल झालेले दिसून येतात. जातीबाहेरचा विवाह, मोठजातीबाहेर एवढेच नव्हे तर आंतरजातीय व अंतरधर्मिय विवाह करण्याला लागले आहेत. याला कायदेशिर मान्यता सुध्दा असून शासनही प्रोत्सहन देऊन अशा नव विद्यार्थित जेडण्यांना अनुदान देऊन जात निर्मुक्त व शासनसहाय्य करू शकते.

राजर्षी शाहू महाराजांनी आंतरजातीय विवाहासाठी फार मोठे योगदान दिलेले आहे.

छत्रपती शाहू महाराजांच्या काळात आंतर जातीय व अंतरधर्मीय विवाह शास्त्रसंगत नसल्याने ते वेगळे उरविले जात. विधवा हो धार्मिक वाच मान्यता येई. धार्मिक विवाहात स्त्रोचे शोधून होत होते. यात विलास स्थान होते. अशा या शोधपाच्या निरेदे छत्रपती शाहूंनी धर्मातील लढींना फाटा देऊन ज्यांना नोंदणी पत्रतोरीत करावयाचा असेल त्यांना तसे कायदेशीर स्वातंत्र्य देण्या कायदा उभारलात आपला. स्त्रीविषयक सामान्यसुधारक संजातील हे एक कार्याकारक पाऊल होते. आंतरजातीय व आंतरधर्मीय विवाहास व नोंदणी पत्रतोरीत मान्यता देण्या छत्रपती शाहूंनी 12 जुलै 1818 रोजी परा करून आपल्या संस्थानास लागू केला.

याच सुमारास सन 1818 साली पध्दवीत काळदेमंडळात विद्दलनगई पटेल (1871-1933) यांनी अंतरजातीय विवाह कायदेशीर करविण्या हे विल मंडळी होते. हे विल भारतीय इतिहास पटेल विल या नावाने प्रसिध्द आहेत. विलास लोकमान्य टिळक, संकशनाथ साई, कृतीकोटी यांचा मदत विरोध झाला. शिवाय पं. नदनमंहा भवे यांनीही आपली प्रतिकुलता दर्शविली. तथापि सर्वेदनाथ तगोर, योगी अरविंद, आला राजपतराव वसराव्या यांनी यांनी त्वास अतिव विला, महाराष्ट्रात राव्यसोधक आणि राहणेदार पदांच्या मंडळींनी हे विल उचलून घेतले. पराकरीदीस पोडोचत होता. या पार्श्वभूमीवर राजर्षी शाहू महाराजांनी हा कायदा अनेक वृष्टींनी लक्षणीय करीत.

13 डिसेंबर 1818 रोजी आर्य समाजाच्या मदतीने राजर्षी शाहू महाराजांनी अंतरजातीय विवाह विषयकासंबंधी विलताना छत्रपती शाहू म्हणतात. विनामदार पटेल यांनी हिंदुस्थानाच्या इतर कोन्सीलात आपलेल्या विलास वृष्टी देण्याचा उरव वाचल्या अधिनेशात आपण आपणार आहोत हे फार चांगले जातिवेदागुळे सोटी घेती व्यक्तीला अडथळ देऊन समाजात फुट घाली आहे. वृष्टीग भावना वाढण्यास या समाजाचे कार्य किती उपयोगी हे मी आत्ताच समितले आहे. या पटेलचे विलही त्याच वृष्टीने चपयोगी जाती-जातीत विवाहासंबंध होऊ लागल्याशिवाय जातिवेदाची तीव्रता कमी होणार नाही. या विलास विरोध करणारे काणी प्रत्येक संजातील ब्राम्हणवर्ग पुढे येत आहे व त्यात त्यांच्या मदतीस लागू आहे. आपले वनावरी धर्मसं

Volume 6, Issue 2 (I)

April - June 2019

ISSN 2394 - 7780

ज्ञान-विज्ञान विमुक्तये
UGC
University Grants Commission
Journal No.: 63571

International Journal of
Advance and Innovative Research

Indian Academicians and Researchers Association
www.iaraedu.com

- FAQs
- Event
- RTI
- Tenders
- Jobs
- Press Release
- Contact Us
- Hindi

- Home
- About Us
- Organization
- UGC Bureaus
- Universities
- IoE Secretariat
- Colleges
- Publications
- Stats
- Search

UGC Approved List of Journals

You searched for 23947780

Home

Total Journals : 1

Show 25 entries Search:

View	Sl.No.	Journal No	Title	Publisher	ISSN	E-ISSN
View	1	63571	International Journal of Advance & Innovative Research	Indian Academicians and Researchers Association		23947780

Showing 1 to 1 of 1 entries Previous 1 Next

For UGC Officials

- e-Office
- NIC mail
- RTI online
- PG portal

- Professional Councils
- State Higher Education Councils
- MHRD
- AICTE
- National Testing Agency (NTA)

Quicks Links

- Scholarships and Fellowships
- Web portal for Fellowship/Scholarship
- Legacy Cases
- e-SARTS
- e-Schemes
- Syllabi for Choice Based Credit System (CBCS)

Contact us

- University Activity Monitoring Portal
- DEB
- Skill Development
- UGC NET Online
- UGC Regulations
- Telephone Directory
- University Grants Commission (UGC) Bahadur Shah Zafar Marg, New Delhi - 110002.
- 011-23804448, 011-23804200
- webmaster.ugc.help@gmail.com

More

Activate Windows Go to Settings to activate Windows

STUDY OF AQUATIC MACROPHYTES DIVERSITY FROM KHARAKADA LAKE KURKHEDA, DISTRICT GADCHIROLI, MAHARASHTRA, INDIA

P. A. Dani¹ and M. B. Wadekar²Assistant Professor¹, Department of Botany, S. G. M. Arts and Science College, KurkhedaAssociate Professor², Department of Botany, N. H. College, Bramhapuri

ABSTRACT

Kharkada Lake is one of the large perennial fresh water lake which cover 72 hectares of total catchment area situated 10 km west from Kurkheda town. A detail survey of aquatic macrophytes in Kharkada Lake was carried out during the period of one year from June 2015 to May 2016. Among aquatic plants a total 34 species belonging to 21 different families and 31 different genera under 03 classes were identified in which 32 species under the class Angiosperm, 01 species under the class Pteridophyte and 01 species belonging to Algae was recorded from this lake ecosystem.

Further the aquatic macrophytes of lake were classified into different Life forms such as rooted floating (03), free submerged (04), Rooted submerged (03) and emergent anchored which are most dominating life forms in that lake (24).

Keywords: Aquatic Macrophytes, Eco-system, Fresh water, Kharkada lake, Life forms

1. INTRODUCTION

It is very difficult to define aquatic plants exactly because aquatic habitats cannot be sharply distinguished from terrestrial ones⁽¹²⁾. According to Muenschar⁽¹⁰⁾ hydrophytes are those species which normally stand in water and must grow for at least a part of their life cycle in water, either completely submerged or immersed. The aquatic plant community comprises a diverse group of macrophytic organisms including angiosperms, ferns, mosses, liverworts and some fresh water macro algae that occur in seasonally or permanently in wet environment⁽⁹⁾. Aquatic macrophytes are considering as important component of aquatic ecosystem not only as food sources for aquatic invertebrates but also act as an efficient accumulator of heavy metals^(1,4).

Aquatic plants play a vital role in Lake Eco-system. It provide directly or indirectly food, shelter to large numbers of fishes, birds and other aquatic animals. Aquatic plants also enrich the lake by adding Oxygen through photosynthesis. Aquatic plants play a key role in maintaining the faunal diversity in Lake Ecosystem.

Studies on aquatic and wetland vascular plants of India were done by several workers in different freshwater bodies of India^(2,3,5,8,13). Aquatic macrophytes of Maharashtra especially Vidarbha region were done by Tijare, Rohankar et.al, Harney, Dhore & Lachure^(14,11,7,6) and others. As there are no previous reported studies on macrophytes of Kharkada reservoir in Kurkheda tehsil of Gadchiroli district in Maharashtra, an attempt has been made to study physical, chemical and macrophytes diversity of Lake.

2. MATERIALS AND METHODS

2.1 Study Site

Fig-01: Map of Maharashtra state Showing Gadchiroli

Fig-02: Map of Gadchiroli district Showing Kurkheda

Volume 6, Issue 2 (I)
April - June 2019

ISSN 2394 - 7780

ज्ञान-विज्ञान विमुक्तये
UGC
University Grants Commission
Journal No.: 63571

International Journal of
Advance and Innovative Research

Indian Academicians and Researchers Association
www.iaraedu.com

PHOTOLUMINESCENCE PROPERTIES OF $\text{Sr}_2\text{La}_2\text{MgMo}_2\text{O}_{12}:\text{Eu}^{3+}$ RED EMITTING PHOSPHOR

B. V. Tupte¹, D. H. Gahane² and S. V. Moharil³

¹Department of Physics, S.G.M. College Kurkheda

²Department of Physics, N. H. College, Bramhapuri

³Ex-Head Department of Physics RTM Nagpur University, Nagpur

ABSTRACT

Novel $\text{Sr}_2\text{La}_2\text{MgMo}_2\text{O}_{12}:\text{Eu}^{3+}$ phosphor ($x=0.01, 0.03, 0.07$ and 0.09 mole %) molybdate red phosphors had been synthesized via using a combustion Method at as temperature 750°C . The phase formation of the samples was investigated by way of X-ray diffraction measurements. The excitation and emission spectra indicated that this phosphor could be excited successfully by the visible light, and then emitted red light with the peaks positioned at 617nm . Upon 393 nm near - UV excitation, this phosphor show characteristic fluorescence $^5D_0 \rightarrow ^7F_J$ ($J = 0, 1, 2, 3, 4$) of the Eu^{3+} ions. The electronic transition located at 617 nm corresponding to $^5D_0 \rightarrow ^7F_2$ of Eu^{3+} ions, which is superior than the magnetic dipole transition located at 593 nm corresponding to $^5D_0 \rightarrow ^7F_1$ of Eu^{3+} ions. Different pathways concerned in emission process have been studied. Concentration quenching has been observed for Eu^{3+} concentration 7%. Eu^{3+} doped $\text{Sr}_2\text{La}_{2-x}\text{MgMo}_2\text{O}_{12}$ is a promising phosphor for applications in displays and optical devices.

Keywords: Combustion Method, Crystal Structure, Molybdates, Photoluminescence, Phosphor,

1. INTRODUCTION

White LEDs, the next generation of solid state lighting, have got much deliberate attention recently due to their leverage over conventional light sources such as, high efficiency, long life time, energy saving, stability, environmental friendly, no pollutant and have potential applications in many fields such as devices like indicators, back lights, automobile headlights and general illumination, etc. [1-4]. Now-a-days, special attention is focused on discovering a novel red phosphor which is thermally and chemically more stable and also shows better luminous efficiency than the conventional ($\text{Y}_2\text{O}_3:\text{Eu}^{3+}$) sulphide based red phosphors. To obtain a red emitting phosphor among many rare earth ions, Eu^{3+} is the best choice as an activator ion because it can be effectively excited by near-UV and blue light and then emit stronger red fluorescence ascribed to $^5D_0 - ^7F_1$ ($J = 0, 1, 2, 3$) transitions [5,6].

In this study, we have designed $\text{Sr}_2\text{La}_{2-x}\text{MgMo}_2\text{O}_{12}:\text{xEu}^{3+}$ (0.01, 0.03, 0.07 & 0.09 mole) phosphors by combustion synthesis process. In addition, the influences of the doping Eu^{3+} ions concentration on the microstructures and luminescent properties of the obtained $\text{Sr}_2\text{La}_{2-x}\text{MgMo}_2\text{O}_{12}:\text{xEu}^{3+}$ red-emitting phosphors have been discussed in detail. The red emission intensity of the combustion synthesis prepared sample has been compared with that of the commercially used $\text{Y}_2\text{O}_3:\text{Eu}^{3+}$ red phosphors to elucidate the advantage of combustion synthesis. Our results may provide new insights into the research and applications of the $\text{Sr}_2\text{La}_{2-x}\text{MgMo}_2\text{O}_{12}:\text{xEu}^{3+}$ phosphor materials.

2. EXPERIMENTAL

The Eu^{3+} activated $\text{Sr}_2\text{La}_{2-x}\text{MgMo}_2\text{O}_{12}:\text{xEu}^{3+}$ (where $x = 0.01, 0.03, 0.07$ & 0.09 mole) phosphors were prepared by the combustion synthesis. The starting AR grade materials (99.99% purity) were taken as strontium nitrate ($\text{Sr}(\text{NO}_3)_2$), magnesium nitrate ($\text{Mg}(\text{NO}_3)_2 \cdot 6\text{H}_2\text{O}$), ammonium molybdate ($(\text{NH}_4)_6\text{Mo}_7\text{O}_{24} \cdot 4\text{H}_2\text{O}$), Lanthanum Oxide (La_2O_3), Eu oxide (Eu_2O_3) & Urea (NH_2CONH_2) was used as fuel.

In the present investigation, materials were prepared according to the chemical formula $\text{Sr}_2\text{La}_{2-x}\text{MgMo}_2\text{O}_{12}:\text{xEu}^{3+}$ (where $x = 0.01, 0.03, 0.07$ & 0.09 mole). The mixture of reagents was grind together to obtain a homogeneous powder. La^{3+} and Eu^{3+} ions were introduced as a $\text{La}(\text{NO}_3)_3$ and $\text{Eu}(\text{NO}_3)_3$ solution by dissolving La_2O_3 and Eu_2O_3 into a dil. HNO_3 solution. The molar ratio of the rare earth was varied in $\text{Sr}_2\text{La}_{2-x}\text{MgMo}_2\text{O}_{12}:\text{xEu}^{3+}$ (where $x = 0.01, 0.03, 0.07$ & 0.09 mole) phosphors relative to the Sr/La/Mg/Mo ions. For various compositions of the metal nitrates (oxidizers), the amount of urea (fuel) was calculated maintaining total oxidizing and reducing valences of the components equal to unity, so that the heat liberated during combustion is a maximum [7]. After stirring for about 30 min, the precursor solution was transferred to a furnace which was preheated to 750°C . Porous products were obtained. Rare-earth ion doped $\text{Sr}_2\text{La}_{2-x}\text{MgMo}_2\text{O}_{12}:\text{xEu}^{3+}$ (where $x = 0.01, 0.03, 0.07$ & 0.09 mole) phosphors were prepared by introducing Eu ion as $\text{Eu}(\text{NO}_3)_3$ solutions with different concentrations, respectively, and the processes were repeated as explained above.

ISSN 2277 - 5730
AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY
QUARTERLY RESEARCH JOURNAL

AJANTA

Volume - VIII Issue - I Part - XIII January - March - 2019

Peer Reviewed Refereed
and UGC Listed Journal

Journal No. 40776

ज्ञान-विज्ञान विमुक्तये

IMPACT FACTOR / INDEXING

2018 - 5.5

www.sjifactor.com

❖ **EDITOR** ❖

Asst. Prof. Vinay Shankarrao Hatole

M.Sc (Maths), M.B.A. (Mktg.), M.B.A. (H.R.),
M.Drama (Acting), M.Drama (Prod. & Dir.), M.Ed.

❖ **PUBLISHED BY** ❖

Ajanta Prakashan

Aurangabad. (M.S.)

16. Photoluminescence Properties of Eu³⁺ Doped NaMg₃Al (MoO₄)₅ Red Phosphors

B. V. Tupte

Department of Physics, SGM College Kurkheda, India.

M. M. Bhawe

Department of Physics, N. H. College, Bramhapuri, India.

C. D. Mungmode

Department of Physics, M.G. College, Armori, India.

D. H. Gahane

Department of Electronics, N. H. College, Bramhapuri, India.

S. V. Moharil

Ex-Head Department Of Physics RTM Nagpur University, Nagpur, India.

Abstract

A simple combustion synthesis of NaMg₃Al(MoO₄)₅:Eu³⁺ phosphors is described. Photoluminescence characterization of prepared phosphors is carried out. Intense red emission for NaMg₃Al_{1-x}(MoO₄)₅:xEu³⁺ (x=7%) phosphor is observed peaking at 617 nm when excited by UV light, whereas, maximum PL intensity is observed for NaMg₃Al_{1-x}(MoO₄)₅:xEu³⁺ (x=7%) phosphor annealed at 750^oC centered around 594 nm and 617 nm upon excited by 290 UV radiations. The emission intensity of Eu³⁺ ions in the NaMg₃Al(MoO₄)₅ host largely enhanced with the concentration increasing of activator (Eu³⁺). Intense characteristic emissions show no concentration quenching up to 5 mol% concentration of rare earth ion and the emission intensity reached the maximum at x=7%. The optical properties of this material lead us to state that it may serve as a promising material for use as lamp phosphor in the red region

1. Introduction

Molybdates have found many applications, for example as catalysts, laser materials, solid-state electrolytes [1-5]. Recently, a new group of ternary molybdates with general formula NaM₃^{II}M^{III}(MoO₄)₅, where M^{II} = Mg, Ni, Co, Mn, Fe; M^{III} = Al, In, Fe, Cr; has drawn attention since these molybdates may find application as solid-state electrolytes with sodium cation conductivity [6-8]. The iron containing molybdates are also suitable model systems for magnetic interactions because in this structure FeO₆ octahedra are separated from each other by MoO₄

TOPICS

- Combustion synthesis 2
- Photoluminescence 2
- X-ray diffraction 2
- Atomic and molecular spectra 1
- Chemical elements 1
- MORE (6) [▼](#)
- AUTHOR
- Yawalkar, P W 1

ARTICLES (3)

Refine Search [▼](#)

SORT: [Relevance](#) [Date](#)

Free · May 7, 2019

Photoluminescence in Eu^{3+} activated Li_4MoO_5 phosphors

B. V. Tupte, M. M. Bhawe, C. D. Mungmode, D. H. Gahane, and S. V. Moharil
AIP Conference Proceedings **2104**, 020008 (2019); <https://doi.org/10.1063/1.5100376>

Free · May 7, 2019

Synthesis and luminescent properties of Eu^{3+} activated $\text{Li}_3\text{Sr}_2\text{La}_3(\text{MoO}_4)_8$ red emitting phosphors

D. H. Gahane, B. V. Tupte, P. W. Yawalkar, M. M. Bhawe, C. D. Mungmode, and S. V. Moharil
AIP Conference Proceedings **2104**, 020009 (2019); <https://doi.org/10.1063/1.5100377>

Free · May 7, 2019

Photoluminescence of orthorhombic $\text{Li}_2\text{Mg}_2(\text{MoO}_4)_3$ crystal doped with Yb^{3+} ions

M. M. Bhawe, B. V. Tupte, C. D. Mungmode, D. H. Gahane, and S. V. Moharil
AIP Conference Proceedings **2104**, 030038 (2019); <https://doi.org/10.1063/1.5100465>

UGC Approved List of Journals

You searched for **AIP Conference Proceedings**

[Home](#)

Total Journals : 1

Show entries Search:

View	Sl.No.	Journal No	Title	Publisher	ISSN	E-ISSN
View	1	48438	AIP Conference Proceedings	American Center for Physics , College Park, MD	0094243X	15517616

Showing 1 to 1 of 1 entries Previous Next

For UGC Officials

- [e-Office](#)
- [NIC mail](#)
- [RTI online](#)
- [PG portal](#)
- [Professional Councils](#)
- [State Higher Education Councils](#)
- [MHRD](#)
- [AICTE](#)
- [National Testing Agency](#)

Quicks Links

- [Scholarships and Fellowships](#)
- [Web portal for Fellowship/Scholarship](#)
- [Legacy Cases](#)
- [e-SARTS](#)
- [e-Schemes](#)
- [Syllabi for Choice Based Credit System](#)
- [University Activity Monitoring Portal](#)
- [DEB](#)
- [Skill Development](#)
- [UGC NET Online](#)
- [UGC Regulations](#)

Contact us

University Grants Commission (UGC)
Bahadur Shah Zafar Marg,
New Delhi - 110002.
011-23604446, 011-23604200
webmaster.ugc.help@gmail.com

Synthesis and luminescent properties of Eu^{3+} activated $\text{Li}_3\text{Sr}_2\text{La}_3(\text{MoO}_4)_8$ red emitting phosphors

Cite as: AIP Conference Proceedings **2104**, 020009 (2019); <https://doi.org/10.1063/1.5100377>
Published Online: 07 May 2019

D. H. Gahane, B. V. Tupte, P. W. Yawalkar, M. M. Bhawe, C. D. Mungmode, and S. V. Moharil

View Online

Export Citation

ARTICLES YOU MAY BE INTERESTED IN

[Photoluminescence in \$\text{Eu}^{3+}\$ activated \$\text{Li}_4\text{MoO}_5\$ phosphors](#)

AIP Conference Proceedings **2104**, 020008 (2019); <https://doi.org/10.1063/1.5100378>

[Intensity improvement of YAG:Ce,Gd phosphor](#)

AIP Conference Proceedings **2104**, 020010 (2019); <https://doi.org/10.1063/1.5100378>

[Effect of particle size on OSL response of \$\text{CaSO}_4:\text{Eu}\$](#)

AIP Conference Proceedings **2104**, 020002 (2019); <https://doi.org/10.1063/1.5100370>

AIP | Conference Proceedings

Get **30% off** all
print proceedings!

Enter Promotion Code **PDF30** at checkout

Photoluminescence of orthorhombic $\text{Li}_2\text{Mg}_2(\text{MoO}_4)_3$ crystal doped with Yb^{3+} ions

M.M. Bhave^{1,a)}, B.V. Tupte^{2,b)}, C.D. Mungmode^{3,c)}, D.H. Gahane^{4,d)}, S.V. Moharil^{5,e)}

¹Department of Physics, N.H. College, Bramhapuri(M.S.), 441206, India

²Department of Physics, S.G.M. College, Kurkheda (M.S.), 441209, India

³Department of Physics, M.G. College, Armori (M.S.), 441208, India

⁴Department of Electronics, N.H. College, Bramhapuri (M.S.), 441206, India.

⁵Department of Physics, RTM Nagpur University, Nagpur (M.S.), 440010, India

^{a)}Corresponding author: mbhave87@gmail.com, ^{b)}tuptebhaskar@gmail.com,

^{c)}mungmode.prashant@gmail.com, ^{d)}dhgahane@gmail.com,

^{e)}svmoharil@yahoo.com

Abstract. The lithium magnesium molybdate $\text{Li}_{2-2x}\text{Mg}_{2+x}(\text{MoO}_4)_3: x\text{Yb}^{3+}$ ($x = 0.01, 0.03, 0.05$ and 0.07) phosphors were prepared by combustion synthesis method at 750°C . The phases of prepared phosphors were confirmed by X-ray diffraction pattern and luminescent properties of phosphor materials were systematically studied. $\text{Li}_2\text{Mg}_2(\text{MoO}_4)_3$ has an orthorhombic symmetry and has discovered a three-dimensional framework consisting of metal-oxygen octahedra and trigonal prisms (where Li and Mg reside) that are interconnected by MoO_4 tetrahedra. As a result of host absorption of $\text{Li}_2\text{Mg}_2(\text{MoO}_4)_3$, a broad excitation band ranging from 200 to 400 nm is recorded when Yb^{3+} emission was observed, photoluminescence spectra measured suggests the efficient energy transfer from host to Yb^{3+} ions. Upon ultraviolet excitation, an intense near-infrared emission of Yb^{3+} (${}^2\text{F}_{5/2} \rightarrow {}^2\text{F}_{7/2}$) around 986 nm is observed in $\text{Li}_2\text{Mg}_2(\text{MoO}_4)_3: \text{Yb}^{3+}$. All the results indicate that Yb^{3+} doped $\text{Li}_2\text{Mg}_2(\text{MoO}_4)_3$ crystal can serve as UV excited phosphor that is a promising candidate as an associated application for the tunable laser.

Keywords: Phosphors, Combustion Method, $\text{Li}_2\text{Mg}_2(\text{MoO}_4)_3$ crystal, Luminescence, tunable laser.

INTRODUCTION

Complex molybdates containing alkaline components are characterized by structural disorder of cations indicating the likelihood of the ionic conduction in these compounds [1, 2]. The significant ionic conduction of some double molybdate of Li (Na, K) and two and three valent metals (Cd, Zn, Cu, Co, Ni, Mg, Fe, Ga, Sc, In) caused by alkaline cations was ascertained earlier [3-5]. Triple molybdates are typically crystallized in three-dimensional mixed crystal structures [6-9]. The crystals of lithium metal triple molybdates with chemical formula $\text{Li}_2\text{M}_2(\text{MoO}_4)_3$ where $\text{M}^{2+} = \text{Mg, Zn, Mn, Ni, Co}$ (shortly LiMMo)[10] have been studied as hosts for RE^{3+} ions. The most known LiMMo crystals are LiCoMo [11, 12], LiZnMo [13, 14], LiMgMo [15], LiMMo ($\text{M}^{\text{III}} = \text{Cr, Fe}$) [16] etc. LiMMo crystals have orthorhombic symmetry and built up by interconnected octahedra, tetrahedra and trigonal prisms [16]. Such complex molybdates are a most promising candidate as laser host with dopant as a trivalent rare earth ion (RE^{3+}).

Among the RE^{3+} ions, Ytterbium (Yb^{3+}) is promising activating ion possessing a number of advantages for laser operations in the $1\mu\text{m}$ spectral region. They possess a very simple energy level scheme constituted of only two levels: ground state (${}^2\text{F}_{7/2}$) and excited state (${}^2\text{F}_{5/2}$). Due to such energy level, the Yb^{3+} ion reduces the laser

ICMAM-2018

Luminescence in Eu^{2+} Activated $(\text{Ca}_{5-x}\text{Sr}_x)(\text{PO}_4)_3\text{Cl}$ ($x = 0.1, 2.4$) Phosphors

C. D. Mungmode^{a,*}, D. H. Gahane^b, B. V. Tupte^c, M. M. Bhavne^b, S. V. Moharil^d

^aM. G. College, Amori, 441208, India

^bN. H. College, Bramhapuri, 441206, India

^cS.G.M. College, Kurkheda, 441209, India

^dR.T.M. Nagpur University, Nagpur, 440010, India

Abstract

Phosphates materials are low in cost, environmental friendly, have good thermal stability and good photoluminescence properties. In the present work Eu^{2+} doped $(\text{Ca}_{5-x}\text{Sr}_x)(\text{PO}_4)_3\text{Cl}$ ($x = 0.1, 2.4$) novel phosphors are prepared using wet chemical synthesis method. Intense blue emission is observed when characterised for photoluminescence spectrum. Photoluminescence spectrum of $(\text{Ca}_{5-x}\text{Sr}_x)(\text{PO}_4)_3\text{Cl}$ exhibit emission peak centered at around 449 nm attributed to $4f^65d$ to $4f^7$ transition of Eu^{2+} upon excitation by 365 nm radiations. Excitation spectrum of the phosphors shows efficient response in near UV region. CIE chromaticity coordinates for $(\text{Ca}_{2.55}\text{Eu}_{0.05})\text{Sr}_{2.4}(\text{PO}_4)_3\text{Cl}$ are $x = 0.1508$ and $y = 0.0331$ and those for $(\text{Ca}_{4.85}\text{Eu}_{0.05})\text{Sr}_{0.1}(\text{PO}_4)_3\text{Cl}$ are $x = 0.1510$ and $y = 0.0321$ (red dot), indicating the emitting colour is tunable in blue region. Thus, results showed that $(\text{Ca}_{5-x}\text{Sr}_x)(\text{PO}_4)_3\text{Cl}:\text{Eu}^{2+}$ phosphors can be used as a blue host for white LED.

© 2019 Elsevier Ltd. All rights reserved.

Selection and Peer-review under responsibility of INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIFUNCTIONAL ADVANCED MATERIALS (ICMAM-2018).

Keywords: Photoluminescence; Phosphor; Apatite; LED

*Email address: mungmode.prashant@gmail.com

2214-7853 © 2019 Elsevier Ltd. All rights reserved.

Selection and Peer-review under responsibility of INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIFUNCTIONAL ADVANCED MATERIALS (ICMAM-2018).

Green and Efficient Synthesis of Xanthone Derivatives using 1-Butyl-3-methylimidazolium Bromide under Solvent Free Condition

Vishwade G. Kulkarni¹, Dhanraj R. Munde^{2,3*},
Raja P. Kagne¹, Sandeep N. Niwadange⁴ and Rajul D. Gote²

ABSTRACT

A multicomponent condensation of aromatic aldehydes, β -naphthol and dihalides in 1-butyl-3-methylimidazolium bromide as a green catalyst produces xanthone derivatives in good to excellent yield. Using 1-butyl-3-methylimidazolium bromide as a very efficient, non-toxic, economical, recyclable, green catalyst for the synthesis under solvent free condition has been developed. This method is environmentally benign and advantageous compared to conventional methods because reusability of the ionic liquids, simple work-up and high yields of products.

Asian Journal of Organic & Medicinal Chemistry

Volume: 5 Year: 2018
Issue: 5 Month: July–September
pp: 95–97

DOI: <https://doi.org/10.14233/ajomc.2018.AJOMC-P127>

KEYWORDS

β -Naphthol, Xanthone, 1-Butyl-3-methylimidazolium bromide, Ionic liquid, Solvent-free condition.

Received: 2 June 2018
Accepted: 24 August 2018
Published: 25 September 2018

INTRODUCTION

Xanthone has paying substantial attention because they shows a number of biological activities such as antibacterial [1], anti-inflammatory [2], antiviral [3] also their pH sensitive fluorescent property used for the image of biomolecular assemblies [4], dyes [5,6], in laser technology [7,8]. Hence, synthesis of xanthone derivatives are of a huge importance in biological and pharmacological studies.

It is well known that multicomponent reactions plays a significant role in modern organic synthesis. In multicomponent reactions three or more reactants are reacted in one pot to form a desired product without separation of intermediates and change of the reaction conditions. 1-Butyl-3-methylimidazolium bromide [Bmim]Br, have been employed as a greener/ environmentally benign alternative and ecological green catalyst in various organic transformations.

In recent years few methods have been developed for the synthesis of xanthone derivatives using I_2 [9], chlorosulphonic acid [10], $Ca-SiO_2$ [11], $HClO_4-SiO_2$ [12], PWA [13], TCT [14], $TeCl_4$ [15], strontium triflate [16], surfactant [17], $SnCl_4$ [18], tungstosulfonic acid [19]. However, these reported methods suffered from several drawbacks such as, prolonged reaction time, stoichiometric amounts of reagents, use of toxic solvents, low yields and difficulties in isolation of final products.

[Bmim]Br is a acidic ionic liquid and has been used for various organic transformations as catalyst, so the acidic nature

Author eMail(s)

¹Department of Chemistry, Yashwantrao Chavan Pratishthan, Aundh Nagar-431317, India

²Department of Chemistry, Naxos Education Society's Science College, Nandad-431605, India

³Department of Chemistry, Welingdon College, Sangli-416414, India

⁴Department of Chemistry, Shri. Govindrao Manganam Arts & Science College, Kuthbed-441209, India

*To whom correspondence to be addressed:

E-mail: munde.rajulr@gmail.com

Available online at: <http://ajomc.asianpubs.org>

 UGC-CARE List

Sr.No.	Journal Title	Publisher	ISSN	E-ISSN	UGC-CARE coverage years	Details
1	Asian Journal of Organic and Medicinal Chemistry	Asian Publication Corporation	NA	2456-8937	from June-2019 to July-2022	Discontinued from July 2022

Showing 1 to 1 of 1 entries

Copyright © 2023 Savitribai Phule Pune University. All rights reserved. | Disclaimer

Research Articles in Journals 2017-18

1. वाचन आणि मानवी जगण्यातील वाचनाचे महत्व ;(Dr.N.T Arekar)

4

Impact Factor - 3.452 **ISSN - 2348-7143**

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION'S
RESEARCH JOURNEY
Multidisciplinary International E-research Journal

PEER REFREED & INDEXED JOURNAL
December-2017
SPECIAL ISSUE-XXIV

अभिरुची आणि बदलता वाचकवर्ग

अतिथी संपादक :
डॉ. सुरेश वाकरे
प्राचार्य,
श्री आनेश महाविद्यालय, नवरगाव,
ता. सिंदेवाही, जि. चंद्रपूर

विशेषांक कार्यकारी संपादक :
डॉ. गजानन कोर्तलवार
पहा. प्राध्यापक, मराठी विभाग,
श्री आनेश महाविद्यालय, नवरगाव,
ता. सिंदेवाही, जि. चंद्रपूर.

मुख्य संपादक : डॉ. धनराज धनगर (येवला)

This Journal is indexed in ;

- University Grants Commission (UGC) List No. 40107 & 44117
- Scientific Journal Impact Factor (SJIF)
- Cosmoc Impact Factor (CIF)
- Global Impact Factor (GIF)
- Universal Impact Factor (UIF)
- International Impact Factor Services (IIFS)
- Indian Citation Index (ICI)
- Dictionary of Research Journal Index (DRJI)

RESEARCH JOURNEY
MULTIDISCIPLINARY INTERNATIONAL E-RESEARCH JOURNAL

For Details Visit To : www.researchjourney.net **SWATIDHAN PUBLICATIONS**

अनुक्रमणिका

क्र. नं.	शीर्षक	लेखकाचे नाव	पृष्ठ क्र.
विभाग १. - वाचन आणि मानवी जीवनात वाचनाचे स्थान			
१	श्री परिजर्ननात वाचनाचे स्थान.....	डॉ. यश महाजन	०६
२	वाचन आणि मानवी जगण्यात वाचनाचे स्थान.....	डॉ. दीपक चौधुराज	१०
३	वाचन आणि मानवी जगण्यात वाचनाचे स्थान.....	डॉ. श्याम मोहरकर	१४
४	वाचन आणि मानवी जगण्यातील वाचनाचे महत्त्व.....	डॉ. नरेंद्र जारेकर	१९
५	वाचन आणि मानवी जगण्यातील वाचनाचे स्थान.....	डॉ. रचना कदम	२५
६	वाचन एक चिंतन.....	प्रा. मंजरा मनोहर (गार्डक)	३०
७	मानवी जीवनात वाचनाचे महत्त्व.....	डॉ. अश्विनी गोपबे	३४
८	वाचन आणि मानवी जगण्यातील वाचनाचे स्थान.....	प्रा. प्रभाकर रामधरे	३८
९	वाचन आणि मानवी जगण्यात वाचनाचे स्थान.....	प्रा. वाळुनाहिक कदम	४०
१०	वाचन आणि मानवी जगण्यातील वाचनाचे स्थान.....	वसंत शिंदे व डॉ. संजय हजमरे	४५
११	मानवी जगण्यात वाचनाचे स्थान.....	रत्नराज गौरे	५२
१२	मानवी जगण्यातील वाचनाचे स्थान.....	डॉ. रमेशक लेनगुं	५५
विभाग २. - वाचनप्रक्रिया, वाचनसंस्कृती आणि समस्या			
१३	वाचनप्रक्रिया, वाचनसंस्कृती आणि समस्या.....	डॉ. संगीता घुतत	६१
१४	वाचनसंस्कृती : काल आणि आज.....	डॉ. योगेश कादरे	६७
१५	वाचनसंस्कृती आणि समस्या : एक अभ्यास.....	डॉ. हितेश त्रिवेदी	७२
१६	वाचनप्रक्रिया, वाचनसंस्कृती आणि समस्या.....	प्रा. एन. व्ही. शिंदे	७८
१७	वाचनप्रक्रिया, वाचनसंस्कृती आणि समस्या.....	डॉ. पुरुषोत्तम गुंते	८१
१८	वाचनप्रक्रिया, वाचनसंस्कृती आणि समस्या.....	डॉ. रामचंद्र वसेकर	९०
१९	वाचन-प्रक्रिया, कोशला व संस्कार.....	डॉ. वैशाली गवणे	९२
२०	वाचनसंस्कृतीचे बदलते स्वरूप व आजची स्थिती.....	डॉ. अरुण नाडे	९९
२१	वाचनप्रक्रियेचे स्वरूप व समस्या.....	डॉ. देविश्याम गोडेपाड	१०४
विभाग ३. - अभिरूचीचे स्वरूप व बदलती स्तर			
२२	अभिरूचीचे स्वरूप व बदलते स्तर.....	डॉ. पी. निडुन	१०८
२३	सामाज्यात गारडी वाचनाच्याद्वारातून धन किरण.....	डॉ. राजेंद्र नाईकवाडे	११६
२४	बदलता वाचक आणि अभिरूचीची भूमिका.....	डॉ. राजेश राजम	१२३
२५	वाचनसंस्कृती आणि वाचक.....	डॉ. मचिण गिरी	१२८
२६	दलीप अग्निवेल्ले यांच्यातील चित्रण, वाचन व अभिरूची.....	डा. संश्या शेंडे	१३२

वाचन आणि मानवी जगण्यातील वाचनाने महत्व

डॉ. नरेंद्र तुकडोजे आगेकर
श्री. गोविंदरव मुमगटे कला व विज्ञान महाविद्यालय,
जुरखेडा, जि. गडचिरोली.

मानवी जीवनाने विकसित विकासात, अनेक युगांच्या बदलत्यात त्याच्या यशोनाथा संपन्न करण्यात आले आहे. अद्ययावत गोष्टींचे अमोल योगदान आणि महत्व उघडले आहे. त्यामुळे वाचनाने अनन्यसाधारण महत्व मानवी जीवनाला सुग्री आणि अर्थपूर्ण करण्यात आले आहे. वाचन आपल्या रानटीपणात रडू देत नाही हे चिन्हच मानवाच्या पशुत्वापासून उचलण्यात आले आहे. जाण हरालिखित, पुढे छानखान्याच शोध, दुस्तकाने निर्मात्री आणि समुद्राचे वाचन य किचेचा स्पर्श मानवी जगण्याला झाला आणि मानवी जीवनात सुजे बदलले, जागे निर्मित झाले. जगाचाही हेजातील पसरावेनेसाही, वेगवेगळ्या वेळीन आकारले आहेत. हे मानवाच्या रूपाचा रचनापूर्णत्वाचा प्रयत्न सिद्ध केले आहे. जगाच्या पाठोपाठील मानवी ज्ञान आणि पद्धती यांचा स्वरुपाचा अर्थी पद्धत असल्याचे एकाने लक्षात आले आहे.

मानवाने स्वतःचे ज्ञान अंतरातून व विकासातून प्रकट होते. शास्त्रात हे त्याच्या जन्मापासूनच निर्माण होऊ लागले असते, परंतु त्याच्या अंतरातून रूपांतरातून तो स्वतःच असतो त्याच्या स्वतःचा प्राण उचलले परिस्थिती, त्याचे स्वतःचालले आदर्श, त्याचे उत्पन्नलेले मार्ग, स्वतःचालले नियंत्रण, त्याचे प्रेरणास्त्रे या आणवे अशा अनेक पद्धतींचा मंडळ वाढा त्याच्या अंतरातूनच म्हणजेच त्याच्या जन्मापासूनच अशाच्या उदयापासूनच असतो. उचिततेची पणे याची साक्ष देताच को कार्यवाहीत अकार्यवाहीत, मापदंडक, वेळवेळी त्याच्या जन्मापासूनच अशात जशी जन्मले पणक महत्वाची आहेत किंवा त्याच्या अकार्यवाहीत पणक आणि त्याने केलेले यत्न हे महत्वाचे आहे.

अंतरातूनच अंतरातूनच वाचनाने अनन्यसाधारण महत्व आहे. फ्रांसीस बॅकन म्हणतो की, Reading makes man perfect वाचनाने मनुष्य परिपूर्ण होतो, बहुभूत होतो, त्याला विशाल दृष्टीकोण प्राप्त होतो. मार्टिन लूथर म्हणतात की, "Today a Reader, Tomorrow a Leader" लोकमान्य तिलक, महात्म फुले, महात्मा गांधी, डॉ. बच्चाराहेन आंबेडकर या महत्त्वाच्या आणि अनेक ऐतिहासिक व्यक्तींनी वेगवेगळ्या स्तरावर जे नेतृत्व केले या नेतृत्वाला त्यांनी केलेल्या प्रेरणास्त्रांची जोड आहे, हे अमान्य करता येत नाही. समर्थ रत्नकर म्हणतात की, "दिसनाची काहीगरी ते लिहावे, प्रसंगी अन्वडंडीत वाचन घाले" सत तुकाचम म्हणतात "असाध्य ते सत्य, खरिता सायास काणण आप्पास! तुका म्हणे!" दिव्यवंत प्रेक्षक गुरू मानले, सत्कीनच्या 'अन दू धिस कास' या श्लोकाने गौरवार्थाने महत्त्वा केले. मार्टिन लूथर म्हणे, वॉपम गेन याच्या चरित्रातून महत्त्वा ज्योतिषाच मुले यांना धडकिले तर ही. बाबासाहेब आंबेडकर म्हणते त्यांच्या जिवनातील महत्व वेगळे करतात म्हणतात की, "साळ्या जगाचे मला दूर लोखले, वेळ माझा अर्थनीय मत्त धर दिला, प्रकाश दिला, दिश दिली." यावरून प्रेरणा, वाचनाने मानवी जीवनाच्या विकासातील स्थान अर्थोच्छिन्न होते. मानवी जीवनातील अशाच्या, अविचारितगणाच अकार्यवाहीत प्रेरणाची मुर्त वाहिता बनू शकतात

2. बाबासाहेब आंबेडकर आणि स्त्री ;(Dr.N.T Arekar)

vidyawarta.com/03/?p=5036

Last Update - March 1, 2023 Visit our other websites - » Harshawardhan Publications Pvt Ltd » Vidyawarta » Printing Area » Babu G. Gholap

PRINTING AREA

International Multilingual Referred Research Journal
Year of Commencement - 2015, Frequency : Monthly

Home Editorial Board Author Guidelines Publication Frequency Peer-Review Policy Ethics Policy Indexing Info Unsubscribe Blog & Web

About Us & Contact Current Issue Special Issue Advisory Committee Registered Trademark Social Networking ISO Certified

CALL FOR PAPERS

UGC Approved Refereed Research Journal , Printing Area Jr.No.43053

Share 0 Tweet in Share Pin Share

CHIEF EDITOR

Dr. Gholap Babu Ganpat
Infront of Kiran Gitte Jr. College,
106, Shree Apartment, Jirgenagar, Parli,
Vajjnath, Dist. Beed Pincode - 431515
Maharashtra, Bharat.
Mobile - 9850203295, 7588057695
Email - vidyawarta@gmail.com

Editor Bio Data - [Click Here](#)

Frequency : Monthly
Waiting for static.whatshep...
mod.Letter

Special

International Multilingual Research Journal

Printing Area

ISSN 2394-5307

Special Issue, March-2018

**Greatest Philosopher :
Dr. Babasaheb Ambedkar**

Prof. Dinesh Jaronde

15) निरवहन डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर और उनकी मान्यता डॉ. अनिल अ. पाखरे, जि. अमरावती	53
16) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि डॉ. मंगे मुकुंदजी आरेकर, जि. गडचिरोली	56
17) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचा जीवनप्रवास प्रा. डॉ. नालाजी लक्ष्मणशिव शिंदे, जि. परभणी	60
18) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि दलितसहित्य प्रा. ए. पी. भावमार, आळापूर	64
19) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि बौद्ध धर्म प्रा. हर्षदास विश्वनाथ घोडेस्वार, जि. चंद्रपूर	66
20) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे महत्त्व आणि त्यांमार्ग प्रशस्तता/व्यवसायचे योगदान प्रा. गौतम ए. शंभरकर, चंद्रपूर	70
21) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि दलित साहित्य निर्मिती प्रा. डॉ. अविनाश श. बोधे, जि. अमरावती	73
22) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर व हिंदू कोडविल प्रा. डॉ. विराचंद चौखानी वेस्कुडे, जि. गडचिरोली	77
23) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि रिपब्लिकन पंथ डॉ. दरानंद ऊ. राऊत, जि. बुलढाणा	80
24) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर व शिक्षण डॉ. यातासाहेब पुंज/भाऊ काटे, जि. परभणी	83
25) "सामाजिक परिवर्तनाच्या दृष्टिकोनातून डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे शैक्षणिक भूमिका" डॉ. आशा म. पारकर भावराव, अकोला	85
26) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे सामाजिक परिवर्तनात्मकपणे विचार प्रा. सुधीर वि. गानुवाकोडे, जि. अमरावती	89
27) हिंदू कोड बिल—ती प्रकृतीचा जाहिरनामा प्रा. भारती दिगांबर रत्नपारखी, चंद्रपूर	93
28) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे सार्वजनिक जीवन प्रा. डॉ. संतोष चंजती हेकारे, जि. परभणी	95

खुशी हुई हवाकयुही हुआ है। नर्क से मुक्ति मिली
ऐसा मुझे लगता है मुझे कोई अधभावता नहीं चाहिए।"
इस प्रकार डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर जी ने लाखों
लोगों को बौद्ध धम्म की दीक्षा दी। और मानवताविश्व
के इतिहास में यह धर्मांतर एक भिवाल है।

निष्कर्ष

निष्कर्षतः हम कह सकते हैं कि डॉ. बाबासाहेब
आंबेडकर को सामाजिक जाति पूनर्लेखों से भरी हुई
थी। उनके सामाजिक क्रान्ति का मुख्य उद्देश्य मानवतावादी
था। वे मानव जाति को एक सूत्र में बांधना चाहते थे।
वह चाहे किसी भी धर्म जाति का हो। उन्होंने अपनी
विद्वत्ता के बलपर भारत में फैले हुए अज्ञानता, अप्रभु
मानसिकता को मिटाकर एक नये युग का मूवपात
किया।

आज डॉ.बाबासाहेब के विचार एक रेकडरवित
के रूप में हमारे पास ही नहीं, बल्कि संशोधित तक
मानवता को एक शोषणरहित, समतावादी, न्यायप्रिय,
लोकतांत्रिक व्यवस्था को कायम करने के लिए प्रेरित
करते रहेंगे। जिससे सबको समान अवसर मिले, सब
लोग ईश्वर के साथ परस्पर संतुल्य को भावना के साथ
रह सके और अपने देश और विश्व के विकास में
योगदान कर सके।

संदर्भ -

१. संविधान काव्य एम.के. गौतम, पृ. १५
२. दलित दस्तक, एप्रिल २०१७, पृ. २२
३. दलित साहित्य में सामाजिक संरचना डॉ.
ताम.सी.मिडे, श्रीराम प्रकाशन, जी-३९८, गुजरी, कानपुर
२०८०२२, प्र.सं.२०१५, पृ. ५२
४. सूचनाधिक (तृतीय अंक) २८-२-१९२०
५. हिन्दी शोध काव्य में नितिन डॉ.राधाया
शामराव सावंत, एम.ए.एस.एडिक्लेशन तराणसी, प्र.
सं.२०१२ पृ.६५
६. वही पृ.७४
७. वही पृ.६६
८. वही पृ.६४
९. मानव-समाज : गुरुल सोशलसायन, किताब
महल्ला, ५६ए, जीजे रोड, इलाहाबाद, प्र.सं. १९४२,
दि.सं.१९४५, पृ.२

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि स्त्री

नरेंद्र तुकडोजी ओपेकर

सहायकी प्राध्यापक,

श्री. गोविंदराव मुनघाटे महाविद्यालय, कुस्खेडा
जि. गडचिरोली

आधुनिक भारताच्या विविधांगी विकासात,
अनुभूत परिवर्तनात व प्रामुख्याने सर्वांगीण उभारणीत
हे अनेक नित्याने महत्त्वपूर्ण योगदान आहे. ज्या
महामानवांनी या देशाच्या कल्याणासाठी स्वतःचे
आयुष्यवेधले त्यात डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर हे
आपल्याने आहेत. स्त्री-पुरुष समता, जातिनिर्मुक्त,
संसाधनांचे फेरवटप, रचना शिक्षण, प्रसन्निकरणा ही
मूलभूत विषयगतिते घेऊन त्यांनी लढे उभारले.
संवैधानिक इतर, समाजप्रवेशन, संघटना, संघर्ष याबरोबर
राजसत्ता, कार्यसत्ता, धर्मसत्ता, प्रशासन, न्यायव्यवस्था,
ज्ञानसत्ता, संस्कृतिक घाला यात बाल्यसंख्याकारणा
प्रतिनिधित्व मिळाले पाहिजे, यासाठी ते झुजले. स्वतः
आयुष्यभर लेखन, वाचन, चिंतन आणि जातिनिर्मितीचा
पानात समर्पित राहिले. त्यांनी सर्व तरित, तुंबळे,
गौहित यांना अस्तित्व, उर्जा, अस्मिता आणि प्रकाश
दिला आणि बाबासाहेब सामाजिक न्यायाने प्रतीक
बनले. बाबासाहेबांचा झगडा समाजाचे शोषण आणि
नेतृत्व करणारी तैना, विस्वाच्या शास्त्रातील भारतीय
लोक व्यवहारात विलक्षण प्रभावित करणारे एक प्रमुख
व्यक्तित्व ठरले. प्रकाश पांडित्य, निरस्त ज्ञाननिष्ठा,
सम्यक्निष्ठ चिंतनदृष्टी आणि व्यापक लोकहिताची
तळमळ ही बाबासाहेबांच्या व्यक्तिवाची वैशिष्ट्ये
आहेत.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर हे अरपुत्र जातीय
समाजानुळे जातीय विषमतेच्या जगमानाने दुःख त्यांनी
सोसलेले होते. तेच दुःख वेधील स्त्रियांच्यादेखील
बाबसाहेब आंबेडकर आडे. त्यामुळे अनुसूचित

3. जागतिकीकरण व लोककलाप्रकार (Dr. N.T. Arekar)

The screenshot shows the website of the University Grants Commission (UGC) with the following details:

- Header:** UGC Logo, "विश्वविद्यालय अनुदान आयोग" and "University Grants Commission" with the tagline "quality higher education for all". Navigation links include Home, About Us, Organization Commission, Universities, Colleges, and Publications.
- Section:** "UGC Approved List of Journals".
- Search:** "You searched for VIDYAWARTA". A search box is present on the right.
- Results:** "Total Journals : 1". A dropdown menu shows "25" entries. A search box contains "VIDYAWARTA".
- Table:** A table with columns: View, Sl.No., Journal No, Title, Publisher, ISSN, and E-ISSN. One entry is shown: Sl.No. 1, Journal No. 62759, Title Vidyawarta, Publisher Harshwarathan Publication, Maharashtra, ISSN 23199318.
- Footer:** "Showing 1 to 1 of 1 entries". Navigation: Previous, 1, Next.
- Bottom Navigation:** Three main categories: "For Students" (About NET, UGC NET Online, Ragging Related Circulars, Fake Universities, Educational Loan, Supreme Court Judgments), "For Faculty" (Honours and Awards, UGC Regulations, Pay Related Orders, M R P, Faculty Recharge, Faculty), and "More" (Notices, Circulars, Tenders, Jobs, UGC ROs, Right to Information Act, Other Higher Education Links, Contact, FAQ).
- Taskbar:** Windows taskbar showing "start", "FreewareLinker.com", "Welcome to UGC, Ne...", system tray with "00:02:19" and "5:49 PM".

MAHMUL/03051/2012
ISSN-2319 9318

विद्यावार्ता®

International Multilingual Research Journal
Issue-24, Vol-03 April to June-2018

Editor
Dr. Bapu G. Gholap

www.vidyavarta.in

14)	Indo- Japan Strategic Ties Prashant Kumarm Jaunpur, UP	77
15)	RETAIL ENTERTAINMENT COMPANIES IN INDIA Mr.Jaydutt G Purohit, Dr.Sunil S Trivedi, Anand, Gujarat.	81
16)	Insolvency and Bankruptcy Code: New challenges Rakesh Soni, Rajasthan.	85
17)	Initiations of Primary School Teachers in Inclusive Soubhagya Padhan	89
18)	USE OF E-RESOURCES BY THE POSTGRADUATES STUDENTS Mr. Muley R. Y., Aurangabad.	93
19)	Effect of MGNREGA Programme on Rural Development Poornima Shukla, BHU-Varanasi.	101
20)	A conceptual study of application of Information Technology ... Dr. Chandrashekhkar D. Wani, Prof. Sunil PurushottamPatil, Jalgaon.	105
21)	जागतिकीकरण व लोककलाप्रकार नरेंद्र तुकडोजी आरेकर, फुरखेघा, जि. गडाचिरेर्ला.	109
22)	इंग्रजी माध्यम व पराठी माध्यम शाळेतील विद्यार्थ्यांचा बुद्धीमत्तेचा तौलनिक अभ्यास डॉ. घोती आर.एम कन्नड, जि. औरंगाबाद -	113
23)	अनुराधा पार्टील यांच्या कथितेतील स्त्रीवादी जाणिवांचे स्वरूप प्रा.दिलीप रामचंद्रराव जाधव, हाणेगाव, ता.देगलूर जि.नांदेड	116
24)	रांग साहित्यातील समाजप्रबोधन प्रा.डॉ. जगन्नाथ उज्वला शिवराय, परभणी	118
25)	जागतिकीकरणाने शेतीमालाचे अवमुल्यन: पाडा प्रा.डॉ. शिवराज काचें, लातूर	120
26)	ब्राह्मो समाजाचे सामाजिक सुधारणेतील योगदान प्रा.डॉ. आर.वी. लक्ष्मण, वेगलूर	123

tendencies inside the society. Library is presenting facts thru the computers and internet. The application of IT to offerings delivery of the Federal college of technology Akure, Library, nevertheless has room for development, thereby making its impact limited. Several issues were identified for this situation- inadequate funding; insufficient centers and regular electricity failure; amongst others; hindering the maximization of its predicted blessings.

References:-

1. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-642-24826-9_52, Dt.01.1.2018
2. http://shodhganga.inflibnet.ac.in/bitstream/10603/206389/11/11_chapter%202.pdf, Dt.01.01.2018
3. Patra, B.K (2008) "The Role of information and Communication Technology on Management and Services of Academic Libraries. Technology India Group Research Journal, 1 (1)
4. Singh, D. K. and Nazim, Mohammad *Impact of information technology and role of libraries in the age of information and knowledge societies*, 2008. In 6th International CALIBER-2008, Allahabad, India, 28-29 February and 1st March 2008.
5. http://shodhganga.inflibnet.ac.in/bitstream/10603/8693/11/11_chapter%203.pdf, Dt.01.01.2018.
6. V-Vinitha, K Kanthimathi (2006) "Impact of Information and Communication Technology on Library and its Services" ICT Conference on Digital Learning Environment 11-13 Jan. 2006 Bangalore.

“जागतिकीकरण व लोककलाप्रकार”

नरेंद्र तुकडोजी आरेकर
सहयोगी प्राध्यापक, मराठी विभाग
श्री. गोविंदराव मुन्घाटे कला,
विज्ञान महा. कुखेड, जि. राउचिरोली.

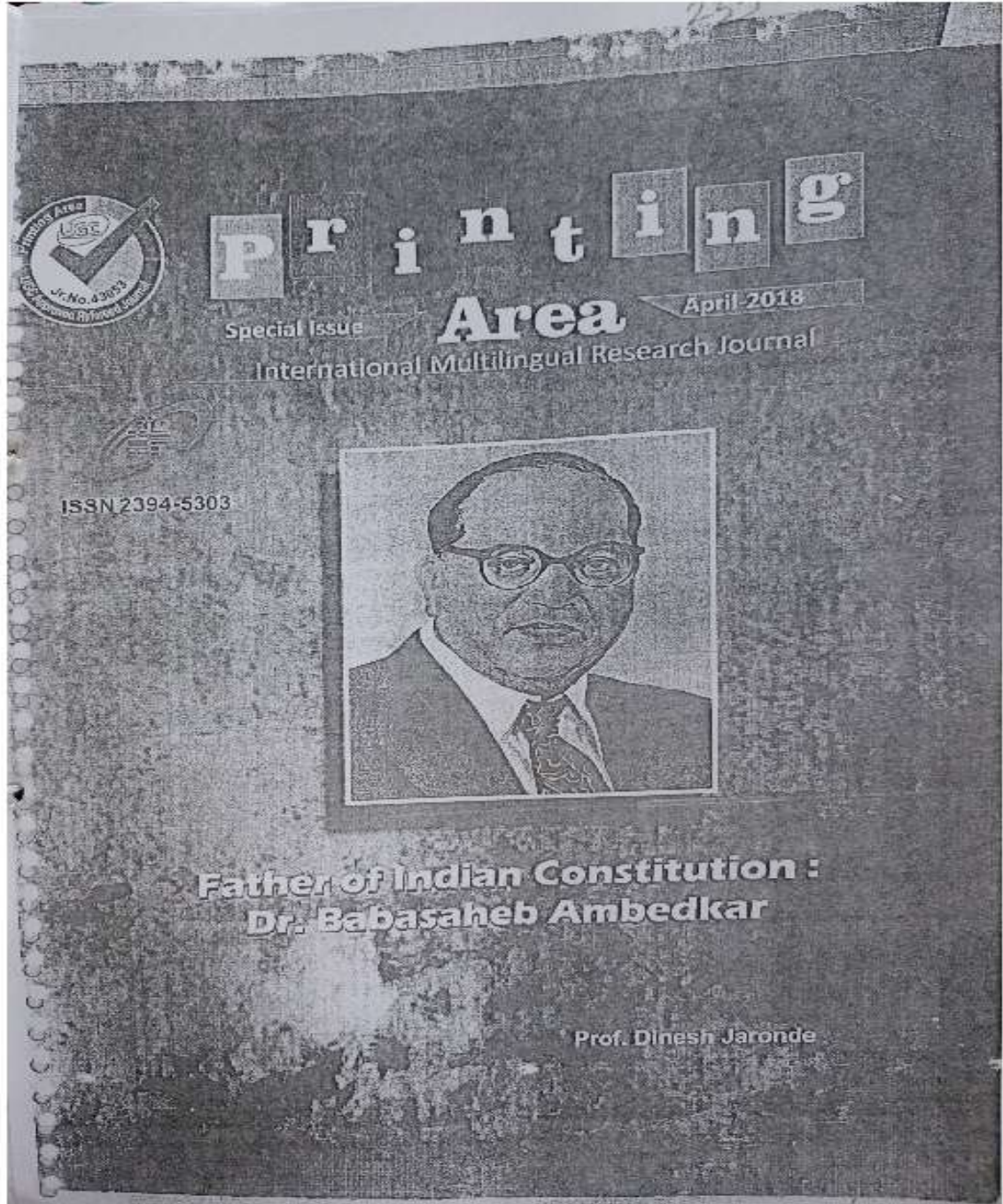
प्रस्तावना :-

जागतिकीकरण ही पुरतः आर्थिक प्रक्रिया असली तरी या प्रक्रियेचे सामाजिक आणि सांस्कृतिक परिणामही मोठ्या प्रमाणात जाणवू लागले आहेत. चंगळवाद, बाजारीकरण आणि वस्तुक्रमाच्या प्रक्षेपित अनेक मूल्यांचा -हास होत आहे. एल्डोफूफू, प्रतवेकल्ये, भजने, लोककला, विवहविधी आणि अंत्यविधीदेखील बाजारात रूजवून दाखवण्याच्या गोष्टी बनल्या. देवदेवते, त्यांतरील श्रद्धा, परंपरा वगैरे गोष्टी नभीरूपाने घर्षाविषय न बनता बाजारी वस्तुत्रमाणे दृष्टीदर्शनच्या पडद्यावर दाबू लागले. या लढेत लोकांचे स्पर्जन आता बर बसल्याच होताना दिसते. त्यामुळे नाटकगृहात जाऊन नाटक पाहणारे श्रोते कमी होत आहेत. १९९२ पासून दूरविजवाणीचे खासगी वनेल सुरु झाल्याने, मध्यमवर्गीय लोकांनी मराठी नाटककडे पाठ फिरविली असल्याचा विचार प्रसिद्ध नाट्यलेखक जयंत चव्हार यांनी व्यक्त केला.

जागतिकीकरणामुळे मानसाने जीवन बदलले आहे अजब अनेक सुविधा माणसाजवळ उरल्या आहेत. भौगोलिक अंतराच्या नसण्या कमी झाल्या असल्या तरी माणसा-माणसातील भावनिक अंतर या सुविधा मुमुलेन वाढत चालले आहे.

भक्ती, प्रबोधन आणि रंजन अशा तीन पातळ्यांवर महाराष्ट्रातील लोकनाट्याने जनमानसांवर आपला प्रभाव पाडलेला आहे. समुहमनाचा गीत, नाय, नास्तनच अविष्कार म्हणजे महाराष्ट्राच्या लोककला होत. त्रयोजात्मकता हा लोककलांचा मूळ प्रकृतीभर्म आहे. लोककला हे लोकजीवन आणि लोकरांस्कृतीचे एक अविभाज्य अंग आहे. पारंपरिकता हा या कलांचा गुणविरंष असतो. त्यामुळेच समग्र लोकसाहित्याला 'Science of Tradition' असे म्हणले आहे.

4. डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर यांची पत्रकारिता (Mrs H.A. Urade)

26) डॉ. अंबेडकरांचे महिला स्वाधीकारणाला योगदान डॉ. सुनिता आचाराम देवर्गे, सोनपेठ	93
27) डॉ.बाबासाहेब आंबेडकरांचे लोकशाही विचार - एक अध्ययन डॉ.राजेशी एन.कडू, सावरगांव	95
28) लो तळारक : डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर डॉ.उत्तम देवकर, राणोसावरागाव	98
29) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि यानंतर डॉ. निलोमा चौखान, नागपूर	100
30) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या महिलासहजीकरणात्मक विचार यांचे ऐतिहासिक अध्ययन प्र.डॉ.सुश्रुता ल. पंडित, धनवी, वडोला	103
31) विश्वभूषण डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर यांचे शैक्षणिक विचार - एक दृष्टिक्षेप प्र.डॉ.सुधा गु.खडके (फडू), भवतमाळ	105
32) डॉ.बाबासाहेब आंबेडकरांचा राष्ट्रीय लोकशाही प्र.डॉ.मोमंजशी मुक्ता (गंगणे) सोनपेठ	109
33) डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर व गांधी यांच्या विषयक विचार एक तुलनात्मक अध्ययन प्र. सुविधा शरद ताजणे, मुंबई	112
34) भारतीय अर्थव्यवस्था वण डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या आर्थिक विचार प्र. डॉ. सुनील नि. नरसि, चंद्रपूर	116
35) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांची परंपरा श्री. हेमलता आनंदराव उयडे, कुरखेडा	119
36) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे आर्थिक विचार श्री. जयम मासोतपव महाजन, कुरखेडा	123
37) डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर व श्री प्र. श्री.शाशना डी. चापाडे, जयपूरनगर	125
38) जाती व्यवस्था आणि श्री शोषणाची समस्या प्र. रश्मि पांडेकर, सक्करदश चौक, नागपूर	130

आदि विविध, सामाजिक राजकीय प्रश्नां पर आपने विचार रखे।

आपने आर्थशास्त्रीय विचार बहुत उभरे थे। इसलिए डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर एक विद्वान सारंगेच्छ जगमान्य आर्थशास्त्री थे ऐसा कहना पडेगा। संदर्भ ग्रंथ सूची -

1. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर रूपये का इश्त अंगण तथा उपाय लंदन, १९३३
2. डॉ. मुनगेकर जी, भारतीय आर्थिक सुधार और चर्चित २००५ सूचना प्रकरणा मुंबई
3. डॉ. कटारे मनील महासाष्टीची आंबेडकर चळवळीचा इतिहास, संकेत प्रकाशन, २००६
4. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर कॉलेज इन इंडिया - देवार मेरनेहांग, जेनेशीस अन्ड टेक्नोलॉजी २९९७
5. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर थ्याट्रिन ऑफ रिपब्लिक उपग्रह ११०, High Education Govt. of Mah. Mumbai, 2012
6. मनील जे.एफ. आर्थिक विचारों का इतिहास १९९५
7. डॉ. वर्मा जी.श्व.भारतीय आर्थिक विमल एंव विचारधारा.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांची पत्रकारिता

कु. हेमलता आर्नदराव ठाणे
धन. प्र. विभाग मराठी
श्री. गोविंदराव पुताटे कला संशोधन
महाविद्यालय, फुलबेडा

भारतान डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांची सामुल्याने ओळख आहे ती भारतीय चळवळी शिल्पकार म्हणून. भारतीय राज्यघटना ही राज्या लगत एक आदर्श उपधरणा समजली जाते.असे जरी असले तरी बाबासाहेब आंबेडकर एकअनपेक्ष व्यक्तिमत्ता होते अर्थात, सामाजिक, इष्टे विचारवंत, यत्निताने नैबरी, विविध सामाजिक प्रवृत्तींचे जनक, प्रवेशान्ताने अभावाक अशा विविधांगी पुनित त्यांनी पर पाडल्या त्यांनी आपली एक महत्त्वाची भूमिका गांर पाडली ती निर्भिड पत्रकारितेची एक लेखनी पत्रकार म्हणून त्यांनी ओळख मात्र कधीशी दुर्लक्षित राहिली.

मराठी पत्रकारितेचा इतिहासात तीन मुख्यप्रवृत्त राहिले आहेत एक राजकीय स्वातंत्र्याची पत्रकारिता, दुसरी समाजसुधारणेची पत्रकारिता,तिसरी मानवमुक्तीची पत्रकारिता.राजकीय स्वातंत्र्याची पत्रकारिता लोकमान्य टिळकांच्या नेतृत्वाखाली जोगाने वाडली या पत्रकारितेने इंग्रजांची जबरदस्त लख दिलातर एजा रामभोहन राय, आगरकर आदींनी समाजसुधारणेची पत्रकारिता केली आणि समाजाला नवी दिशा दिली.बहुका जागरणाची आणि मानवमुक्तीची पत्रकारिता मात्र न. फुलेंच्या नेतृत्वाखालील सत्यभोधक पत्रकारितेने व डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या आंबेडकर पत्रकारितेने केली.डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची पत्रकारिता ही समाज बदलाची आणि संशोधन वृत्तीची होती.

5. Challenges of Indian Agriculture (Dr. S.M. Mahajan)

53) भारतीय कृषी क्षेत्रामध्ये विज्ञ पुस्तका सा.प्रा.गजानन य.वानखडे, पातूर, (महाराष्ट्रा)	184
54) भारतीय कृषी : आव्हाने आणि संधी प्रा. डॉ. कांतेश्वर जी. ढोबळे, अमरावती, (महाराष्ट्रा)	187
55) सेन्द्रिय शोती चिरंतर कृषी विकास डॉ. अनिल नारायण पाटील, प्रा. कांतीलाल शंकर पाटील,जव्हार, (महाराष्ट्रा)	190
56) नियोजन काळातील भारतीय शोतीचा विकास प्रा. एल. एस. सिताफुले, दापोली, (महाराष्ट्रा)	194
57) महाराष्ट्रातील शेतकरी आत्महत्याची प्रवृत्ती प्रा.शेळके मदन लक्ष्मण, उदगीर, (महाराष्ट्रा)	197
58) शेतकऱ्यांची आत्महत्या : कारणे आणि उपाययोजना प्रा. मनोहर रामचंद्र चौभरी, वरोरा, (महाराष्ट्रा)	200
59) भारतीय कृषी आणि ग्रामीण विज्ञान प्रा. मिथुन गं. देशपांडे, मासळ, (महाराष्ट्रा)	204
60) महाराष्ट्रातील कृषी विकासामध्ये गाणी वापर सहकारी संस्थेची भूमिका एवढीच निकटवर्ती डॉ. गणेश भा. बडे, डॉ. जालिंदर गं. सावळे, औरंगाबाद, (महाराष्ट्रा)	207
61) भारतातील कृषी शोतीची सद्यस्थिती, फायदे आणि तोटे नागेश मो. सूर्यवंशी, परेल, (महाराष्ट्रा)	209
62) कृषी अर्थशास्त्र टक्के वार्षिक नियोजन Dr. Ashok M. Korade1, Keda, Mr. Prakash Kharat2, Aurangabad (MS).	212
63) राष्ट्रीय कृषी व ग्रामीण विकास बँकेचे भारताच्या कृषी विकासामधील योगदान संदिप मोरख साळवे, संशोधक, औरंगाबाद, (महाराष्ट्रा)	214
64) भारतीय कृषी क्षेत्रातील आव्हाने.. प्रा.संजय मारोतराव महाजन, कुरखेडा, (महाराष्ट्रा)	215

संदर्भ नक्ता क्र. २: नाबार्डने सरकारी बँकांना केलेला
कृषी पतपुरवठा (₹. कोटीमध्ये)

अ. क्र.	वर्ष	खकम रु.	प्रमाण
१	२०१४-१५	३१,२३१	२४.९६
२	२०१६-१७	४२,४८०	१८.५२
३	२०१८-१९	४५,९९६	१५.२४
४	२०१०-११	७८,२०१	१६.६८
५	२०१२-१३	१११,२०३	१८.३१
६	२०१४-१५	१३८,४६९	१६.३८
७	२०१५-१६	१५,३२९५	१७.४८

स्रोत: NABARD Annual Report 2004-05 to
2015-16

संदर्भ नक्ता क्र. ३: नाबार्डने प्रदेशिक बँकांना केलेला
कृषी पतपुरवठा (₹. कोटीमध्ये)

अ. क्र.	वर्ष	खकम रु.	प्रमाण
१	२०१४-१५	१,२४०४	९.९१
२	२०१६-१७	२,९४३५	८.९१
३	२०१८-१९	२६,०६५	८.८७
४	२०१०-११	४४,२९३	९.४६
५	२०१२-१३	६,३६८१	१०.४८
६	२०१४-१५	१,०२,४८३	१२.१२
७	२०१५-१६	१,९९,२६१	१३.६०

स्रोत: NABARD Annual Report 2004-05 to
2015-16

संदर्भ सुची:

१. मिड प्रताप वॉरिन्ट (२०१८), कृषी अर्थशास्त्र, विश्वभारती पब्लिकेशन नवी दिल्ली ११०००२
२. भुतिकर दत्तात्रय (२०१५), कृषी अर्थशास्त्र, केंद्रास पब्लिकेशन औरंगपुरा औरंगाबाद
३. चव्हाण मन, एल. (२०१३), भारतीय अर्थव्यवस्था, प्रशासक पब्लिकेशन पुणे
४. कदम विश्वास, यादव गणेश (२०१६), संशोधन पब्लिशिंग, केंद्रास पब्लिकेशन औरंगाबाद.
५. NABARD Annual Report 2004-05 to 2015-16.

भारतीय कृषी क्षेत्रापुढील आव्हाने..

प्रा.संजय मारोतराव महाजन,
अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख, श्री गोविंदराव मुनपाटे
कला व विज्ञान महा., कुरुखेडा जि. गडचिरोली.

भारतातील बहुमध्य लोकांना व्यतसाय शेती आहे. आजही जवळपास ६० टक्के लोकसंख्या प्रत्यक्ष व अप्रत्यक्षपणे उपजिविकेसाठी कृषि क्षेत्रावर अवलंबून आहे. प्राचीन काळापासून तर आजपर्यंत भारतीय कृषि क्षेत्र लोकांच्या उदरनिर्वाहाने साधन राहिले आहे. याने कारणासबे संपूर्ण जगाने भारताला कृषीप्रधान देश म्हणून ओळखले जाते. देशाच्या राष्ट्रीय उत्पादनात कृषीचा क्षेत्राचा वाटा १४ टक्के आहे. वाढत्या लोकसंख्येला अन्नधान्य पुरवठ्याच्या व देशातील लोकसंख्येला गोजगार देण्याच्या दृष्टीने भारतीय अर्थव्यवस्थेत कृषी क्षेत्राचे योगदान महत्त्वपूर्ण आहे. असे असले तरी मात्र सद्यस्थितीत कृषी क्षेत्राबाबत सरकारची असलेली उदासीन प्रवृत्ती व निमगांची अवकृपा त्यामुळे शेतीवर गत राबणाऱ्या शेतकरी पुत्रांची मात्र दैनावस्था झाली आहे आणि त्यामुळेच आज कृषी क्षेत्रामध्ये अनेक आव्हाने आ घासून उभी आहेत. प्रस्तुत शोधनिबंधात संशोधकाच्या 'भारतीय कृषी क्षेत्रापुढील आव्हाने' या विषयावर प्रकाश टाकण्याचा प्रयत्न केला आहे.

१. शेतांच्याच्या मालास योग्य भात देणे हे आज शेतकऱ्यांसाठी सर्वात महत्वाची समस्या असलेली तरी ती शेतीमालाचे घडने भात, शेतीमालाच्या घसरलेल्या दरांमुळे अनेक पिकात उत्पादन खर्चाएवढेही उत्पन्न मिळत नाही आणि शेतकरी कर्जबाजारी होत आहे. निराग्नि साथ देवून भरपोस उत्पादन मिळूनही बाजारभाव कोसळल्याने ती बाजारात नागवला जातो. दर घसरल्याने शेतकऱ्यांनी बरेचदा रस्त्यावर भाजीपाला फेकल्याने

6. भारतीय राज्यघटना : निर्मिती आणि सध्यस्थितीत सुधारणांची गरज. (DR. D.D.Ade)

ISSN: 2394 5303 | Impact Factor 4.002 (IIRF) | *Printing Area* International Research Journal | August 2017 | Issue-34, Vol-04 | 01

UGC Approved Jr.No.43053

आंतरराष्ट्रीय बहुभाषिक शोध पत्रिका

प्रिंटिंग एरिया

Printing Area International Interdisciplinary Research Journal in Marathi, Hindi & English Languages
October 2017, Issue-34, Vol-04

Editor
Dr. Bapu g. Gholap
(M.A.Mar.& Pol.Sci.,B.Ed,Ph.D.NET.)

Co-Editor
Dr. Ravindranath Kewat
(M.A. Ph.D.)

Printed by: Harshwardhan Publication Pvt.Ltd. Published by Ghodke Archana Rajendra & Printed & published at Harshwardhan Publication Pvt.Ltd.,At.Post. Limbaganesh Dist,Beed -431122 (Maharashtra) and Editor Dr. Gholap Bapu Ganpat.LL

Reg.No.U74120 MH2013 PTC 251205

Harshwardhan Publication Pvt.Ltd.
AL Post Limbaganesh, Tq. Dist. Beed
Pin-431128 (Maharashtra) Cell:07588057595 09850203295
harshwardhanpubl@gmail.com, vidyawarta@gmail.com

All Types Educational & Reference Book Publisher & Distributors | www.vidyawarta.com

26) A Comparative study of values of Intermediate students of art group Ashish Tripathi, Jhunjunu, Rajasthan.	129
27) Operations Research Solve by Transportation Problem Using linear Programming Aarti Borasi - Sujalpur, Sanjay Kumar Bisen - Bhandar	132
28) "भारतीय राज्यघटना : निर्मिती आणि राष्ट्रियतेतील सुधारणांची गरज" पा. डॉ. नरेश्वर भर्माजी आदें, कुरुखेडा, जिल्हा - गडचिरोली	136
29) प्रयोग रोचक निमित्तीत कृषीसंबंधी व्यवसाय आणि उद्योगाची भूमिका डॉ. जयंत प्रभाकर बोवडे, अकोला, महाराष्ट्र	142
30) क्विंटेशन्सलोन कायदेविषयक सुधारणांच्या भारतीय संविधानावरील प्रभावाचा ऐतिहासिक अभ्यास डॉ.नितीन पांडुरंगराव वावळे, परभणी. सचिन गुंडीराम डेंगळे, नांदेड.	144
31) डॉ. कानासाहेब वांबेडकरांचे आर्थिक विचार प्रा. श्रीमती नरे अरुणा विजयकुमार, धुळे	146
32) समाजावर होणारे चित्रपटांचे परिणाम डॉ. ज्योती प्रतिष्ठा राऊत (पायधन) चंद्रपूर	149
33) धुळे शहरातील चाल घड्यांच्या समस्या डॉ. यादव हरी सनेर-धुळे ता.जि.धुळे	151
34) भगवान कृष्णाचा काळातील स्त्रिया प्रा. संभाजी बाबाराज सायंत - पारोळा . प्रा.डॉ.माधव बसवंत - मुदखेड	154
35) भारताची अर्थनिती व इंदिरा गांधी यांची भूमिका डॉ. पी. डॉ. सूर्यवंशी, पूर्णा (जं.)	155
36) ए.पी.के.वरील हवामानबदलाचे परिणाम प्रा.डॉ.विनोद जाधव-पांडुरंग माणिकराव देजमुख, औराड (गुहागिरी)	157
37) श्रीचंद्रशेखरनालीन मराठी मौखिक पद्य रचनाबंध डॉ. प्रमोद गंगाधर आंबेकर मनमाड	161
38) गुणिज्ञान - एक प्रतिभावंत वाग्गीयकार माधुरी आशिष नातू, डॉ. पौर्णिमा धुमाळे, एस. एन. डी. टी. पुणे.	164

“भारतीय राज्यघटना : निर्मिती आणि सध्यस्थितीत सुधारणांची गरज”

प्रा. डॉ. दशरथ धर्माजी आदे

इतिहास विभाग प्रमुख

श्री गोविंदराव मूनघाटे कला व विज्ञान महा,
सुरखेडा, जिल्हा - गडचिरोली

सायंश :

राज्यघटना ही मुख्यतः शासन आणि समाज यांच्या संतुलनाच्या शाश्वत आणि मुळगामी तत्वांनी सहिता असते. त्यामुळे ती सतत विकसित होत असते. 'राज्यापट्टेचा पाध्याच्या आज्ञांश, प्रेरणा आणि अस्मिता यांची अभिव्यक्ती असते. शिवाय राज्यघटना सतत उत्क्रांति होत असते. कधी राजकीय आस्न्यामार्फत, कधी नव्या प्रस्थापित होणाऱ्या पायड्यामार्फत, नव्या संकेतानुसार तर कधी औपचारिक घटना दुरुस्तीतून आणि न्यायालयांनी दिलेल्या निर्णयामार्फत'

विज संज्ञा: लोकशाही, सधरज्य, राज्यघटना, शासन, समाज, गणराज्य, स्वातंत्र्य, समता, न्याय, सुधारणा. प्रस्तावना :

लोकशाहीचा आत्मा म्हणजे राज्यघटना होय. जगातील लोकशाही राष्ट्रांमध्ये सर्वांत मोठे लोकशाही राष्ट्र म्हणजे भारत. भारताचे संविधान हे अनेक वैशिष्ट्यपूर्ण चार्चीमुळे जगात एक उत्कृष्ट व आगळेवेगळे संविधान म्हणून ओळखले जाते. घटना समितीचे अध्यक्ष डॉ. राजेंद्र प्रसाद व मसुदा समितीचे अध्यक्ष भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब अंबेडकर यांच्या नेतृत्वात स्थापन झालेल्या विविध समित्यांमध्ये कार्य करणाऱ्या जेष्ठ श्रेष्ठ विविध आणि सामाजिक

जान व पान असलेल्या विद्वानांच्या अनेक परिश्रमातून भारतीय राज्यघटना साकारस आली. अशा या भारतीय राज्यघटनेची निर्मिती अनेक टप्प्यातून होत जाऊन २६ जानेवारी १९४९ ला पुणेच्या पोपली व अखेर २६ जानेवारी १९५० पासून ती भारताकरीता लागू करण्यात आली.

'राज्यघटना ही राज्यसत्तेवर असलेल्या मर्यादांचे, त्याच्या अधिकारांचे, त्याच्या विविध अंगानेचे हे जालेल्या अधिकाराच्या वाटणीचे तपशील तर देतेच, परंतु व्यक्तीचे अधिकार कोणते हेही सांगते'. अमेरिकेच्या सर्वोच्च न्यायालयाचे माजी न्यायाधीश कारडोझ आपल्या 'The Nature of the Judicial Process' या ग्रंथात म्हणतात— 'राज्यघटना ही केवळ आजच्या घटकेच्या वर्तमाने नियम सांगणारी संहिता नसते तर उल्लेखणाऱ्या भाविक्याकाळातही लागू होणाऱ्या शाश्वत अशा तत्वांनी सहिता असते. "The Constitution does not state the rules for the passing hour but contains principles for an expanding future".

राज्यघटना निर्मितीच्या दिशेने :

भारतात व्यापारी म्हणून आलेल्या आणि भारताचे राज्यकर्ते बनलेल्या इंग्रजांनी भारतावर १९० वर्षे राज्य केले. या कार्यकाळात आपला सत्ताविस्तार, सत्तेचे संघटन व संरक्षण आणि व्यापार वाढविण्याकरीता केवळ आपल्या स्वार्थानुसार राजकीय गोरण राबविले, या अनुषंगाने ब्रिटिशांनी वेळोवेळी अनेक कायदेकानून तयार केले हे सर्व करतांनाच त्यांचे भारतीयवादी दडपशाही व अत्याप अत्याचार सुरूच राहिले. १८५८ च्या राजेश्चा जाहीरनाम्यानुसार भारतीयांचा विशेष पाला हाला नाही. दडपशाही सुरूच राहिली अखेर भारतीयांनी इंग्रजांना सघटीत विरोध सुरू केला. त्यांनी वेळोवेळी इंग्रजांकडे अनेक राजकीय हक्कासंबंधी मागण्या देत घेतल्या. १८५५ मध्ये लो. टिळकांच्या प्रेरणेने कॉन्स्टिट्यूशन ऑफ इंडिया बिल म्हणून एक दस्तावेज तयार करण्यात आले. १९२२ मध्ये महात्मा गांधींनी म्हणाले — "भारतीय संविधान हे भारतीयांच्या इच्छेनुसार बरेल". १९२५ मध्ये अॅनी

7 भारतातील स्त्रीदास्य मुक्तीपर्व : इ. स. 1848 ते 1951 (म. फुलेकृत मुलींची पहिली षाळा ते हिंदू कोडबिल) (Dr. D.D. Ade)

ISSN: 2394 5303 Impact Factor 5.011 (2017) *Printing Area*™ International Research Journal April 2018 Special Issue 01

UGC Approved Jr.No.43053

आंतरराष्ट्रीय बहुभाषिक शोध पत्रिका

प्रिंटिंग एरिया

Printing Area International Interdisciplinary Research Journal in Marathi, Hindi & English Languages
April 2018, Special Issue

Greatest Scholar : Dr. Babasaheb Ambedkar

Editor
Prof. Dinesh R. Jaronde

Printed by: Harshwardhan Publication Pvt.Ltd. Published by Ghodke Archana Rajendra & Printed & published at Harshwardhan Publication Pvt.Ltd., AL Post, Limbaganesh Dist, Beed -431122 (Maharashtra) and Editor Dr. Gholap Babu Ganpat.

Reg No. 074120 MH2013 PTD 281205

Harshwardhan Publication Pvt.Ltd.
AL Post Limbaganesh, Tq. Dist. Beed
Pin-431126 (Maharashtra) Call: 07588057595, 08850203295
harshwardhanpubli@gmail.com, vidyawarta@gmail.com

All Types Educational & Reference Book Publisher & Distributors www.vidyawarta.com

27) भारतीयल खीप्रस्य मुक्तीपर्य : इ. स. १८४८ ते १९५१ प्रा. डॉ. दशरथ धर्माजी आदे	96
28) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि राज्यघटनेत अंतर्भूत मूलभूत प्रा. डा. दिलीप चारसागडे	101
29) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि जातिव्यवस्थेचे निर्मूलन डा. इंद्रजीत भोरके	104
30) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या विचारातील भारतीय अर्थव्यवस्था व वर्तमान स्थिती प्रा. किशोर नामदेवराव बाहाणे	109
31) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि राष्ट्रवाद प्रा. लामेज साहेबराव साबळे	111
32) भारतीय अर्थव्यवस्थेत डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे योगदान प्रा. वसंत एम राठोड	113
33) हिंदू कोड बिल रवी स्वातंत्र्याचा जाहिरनामा प्रा. डॉ. सुधीर भगत	115
34) विध्वंसपूर्ण डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि सामाजिक परिवर्तन सीमा अरुण जयराटकर	117
35) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या राजकीय विचारांची प्रशंगिकता एक प्रा. शशीकांत जे. चवरे	122
36) विद्यांची सामाजिक स्थिती आणि डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर स.प्रा. चंदना मा. इंगोले	128
37) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि लोकसाहित्य : शशिमी चाडम्य प्रा. आशिष ता. रंगारी	132
38) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे रवी शिक्षण विषयक योगदान कु. कल्पना गोरले	135
39) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे रीक्षणिक व सामाजिक विचार प्रा. डॉ. विलास विश्वनाथ तापडे	139

संविधानिक ला घटनात्मक उपायान्ना हक्काला महत्वपूर्ण मानून या हक्काला 'घटनेचा प्राण' असे संबोधले आहे. भारतीय संविधानातील मूलभूत हक्क या प्रकारातील मुख्य आणि महत्वपूर्ण कलम म्हणजे कलम १४ होय. या कलमाखाले भारतीय नागरिकांना समतेचा हक्क प्राप्त झाला आहे. म्हणजेच सर्व व्यक्ती ह्या कायद्यासमोर समान आहेत. त्यात उच्च-निच, श्रेष्ठ-कनिष्ठ, गरीब-श्रीमंत असा कोणत्याही प्रकारचा भेदभाव केला जाऊ शकत नाही. जासोबतच सर्व नागरिकांस कायद्याने समान संरक्षणही प्राप्त होत असते. या तत्वाची हमी देणारे हे एक महत्त्वाचे कलम आहे. भारतीय संविधानाची निर्मिती होत असताना या संबंधीचा मसुदा तयार करून तो मूलभूत अधिकार निर्णायक उपसमितिला सादर करण्यासाठी डॉ. आंबेडकर यांचा प्रयत्न वाढत होता. त्यांच्या या दुरुदृष्टीमुळेच आज बहुसंख्येने असलेल्या दलित, शोषित, कर्मांत, पीडित, समाज स्वातंत्र्याची फळे समधानाने चाखू शकत आहे. इतकंच नाहीतर आपल्या हक्कावर अतिक्रमण झाल्यास त्यांच्याचो वर लोखंडाचा दाव लागण्याने कोवळे वाडसुच करीत नाही तर त्यांनाही पसरती लला देऊन आपले पंचम आत्मविश्वासाने च राखणाने जगत आहे.

संदर्भ ग्रंथ सुची :-

- डॉ. सावळे, भारतीय शासन आणि राजकारण, हिमालया पब्लिशिंग हाऊस, २००४
- आ. लॅट्टे, ए. ज. भारतीय शासन आणि राजकारण, पिंपळापूर पब्लिशर्स, नागपूर २००९
- डॉ. फाटिया बि. एल. यल्लिनी विज्ञान, प्रतियोगिता साहित्य शीरीज Dr. Ambedkar's Contribution to Fundamental Rights and Federalism Enshrined in Constitution of India. www.themenplatform/e2.de

□□□

भारतातील स्त्रीदास्य मुक्तीपर्व : इ. स. १८४८ ते १९५१ (म. फुलेकृत मुलींची पहिली शाळा ते हिंदू कोड बिल)

प्रा.डॉ. दशरथ धर्माजी आढे
श्री गोविंदराव मुनघाटे गव्ह कुस्ठेरा

सार

भारतीय स्त्रीदास्य मुक्तीपर्व अशाही क्वंतीसुद्धे म्हणजे जोतोसोच फुले यांचे आगल्या इत्येक विचारसरणीद्वारे काकळीन शुद्धीविशुद्ध समाजाच्या जाणाच्या रती कापणे हीणारे शोषण दुर करणे स्त्रीदास्य शुद्धी पाहणे कादल्या घर शासनाने दो वक्तवाहून अविश्वर यांनी विविध पातळ्यांवर महिलांनातीने कार्य करतात त्याचबरोबरीत महत्त्वापूर्ण शिगरांना कायदेशीर जादिकार वेधाल केले. एवढेच नाही तर हिंदू कोड बिलाच्या माफ प्रमाणात शिब्यांचा उर्गीत हक्कांचा जाहीरनामा पाहिले न. फुलेच्या कार्याची स्वप्नपूर्ती करण्याचे प्रयत्न केले.

विजयंज्ञा - समातनी, स्त्रीदास्य, स्त्री परस्य, स्त्री शिक्षण, संविधान, हिंदू कोड बिल, स्त्री मुक्ती, महिला समसोकारण.

प्रस्तावना:

एक नारायण पुज्यन्ते स्मते तत्र देवताः।
एवैभ्यास्तु न पुज्यन्ते सर्वसिवाकफला क्रियाः॥ ५१
मनुस्मृती-अध्याय-३

जिणे (कुलत) शिब्यांचा समान केला जातो. तेणे देवदेवत आत्मदाने राहणत. जिणे शिब्या पुजनीय नाहीत, तेथिल सर्व धार्मिक क्रियासुद्धा निष्फळ होवत अशा उदात्त तत्वांचे भारतीय स्त्रीत्व माता फुले गौरवीले आहे. उपनिषद समाते श्री - 'मनुदेवो षण्णित् देवो भव्ति जगताम देवो भव्ति' अस्मि 'आमा इदं अस्तम'।

8. Maharashtra Andhshradhha Nirmulan Kayada (Dr. R.V.Vikhar)

ISSN: 2394 5303 | Impact Factor 4.002(11/17) | *Printing Area* International Research Journal | September 2017 | Issue-33, Vol-01 | 01

आंतरराष्ट्रीय बहुभाषिक शोध पत्रिका
प्रिंटिंग एरिया
Printing Area International Interdisciplinary Research
Journal in Marathi, Hindi & English Languages
September 2017, Issue-33, Vol-01

Editor
Dr. Bapu g. Gholap
(M.A.Mar.& Pol.Sci.,B.Ed.Ph.D.NET.)

Co-Editor
Dr. Ravindranath Kewat
(M.A. Ph.D.)

Printed by: Harshwardhan Publication Pvt.Ltd. Published by Ghodke Archana Rajendra & Printed & published at Harshwardhan Publication Pvt.Ltd.,At.Post. Limbaganesh Dist,Beed -431122 (Maharashtra) and Editor Dr. Gholap Bapu Ganpat.

Reg.No.U74120 MH2013 PTC 251205
Harshwardhan Publication Pvt.Ltd.
At Post.Limbaganesh,Tq,Dist,Beed
Pin-431126 (Maharashtra) Cell:07388057695,09850203295
harshwardhanpubli@gmail.com, vidyawarta@gmail.com
www.vidyawarta.com

All Types Educational & Reference Book Publisher & Distributors

14) Understanding the change: Understanding the user in Digital Library Syed Shaz Husain, Banaras	70
15) TEACHING-LEARNING PROCESS & Quality Education Dr. Manju, Mahendergarh, Haryana	75
16) Evolution Of Short Story Writing In Urdu Literature And It's Prominent Writers In.... Md. Asif Ansar, Delhi	78
17) Crowd-sourcing in Digital Libraries Shreya Banerjee, Varanasi	86
18) Influence of Electronic Media on Students: A Study of Participants from the Greater Noida Dr. Anshu Mathur—Dr. Seema Kumari, U.P.	90
19) THE INHERITANCE OF LOSS-TRANSCENDING OF BORDERS AND BOUNDARIES Dr Pooja Malhotra, Durg	94
20) Theoretical Study Research On Social Networking Sites: Boon or Bane KAJAL DHEBAR, Rajkot, Gujarat	96
21) ACADEMIC COLLEGE LIBRARY NETWORKING: INDIAN SENARIO — Vimal K. Gandhi, Gujarat	100
22) जनसाहित्य-जनसंस्कृतीची संकल्पना डॉ. मोनाक्षी बन्हाडे, मुंबई	105
23) शासकीय योजना व लाभ विरोध अभ्यास अहमदाबाद जिल्ह्यातील परकी स्त्रिया प्रा.डॉ.वि.वि.जाधव—प्रा. गायकवाड पो.के., महाराष्ट्र	110
24) जीएसटीमुळे व्यवसाय वृद्धीची अपेक्षा... प्रा.डॉ.शिवाजी भ.यादव, पाचोड, ता.पैठण जि. औरंगाबाद	112
25) महाराष्ट्र अधश्रद्धा निर्मूलन कायदा प्रा. डॉ. रविंद्र विठोबा विखार, नुसखेडा जि. गडचिरोली	116
26) शारक्षणाचे धारण डॉ. शोभा टी. चौधरी, भुसावळ, जि. जळगाव	121

महाराष्ट्र अंधश्रद्धा निर्मूलन कायदा

डा. डॉ. रविंद्र विलेक निझा

समाजशास्त्र विभाग, पुणे

बी. ए. विभाग, पुणे
समाजशास्त्र विभाग, पुणे
सुरवेष्टा वि. शास्त्रविद्यापीठ

१९५३ साली भारताने स्वतंत्रत्व प्राप्त झाले. यावेळी देशातले लोकसंघटनेने स्वातंत्र्य मिळविले होते. त्यावेळी देशातले लोकसंघटनेने स्वातंत्र्य मिळविले होते. त्यावेळी देशातले लोकसंघटनेने स्वातंत्र्य मिळविले होते. त्यावेळी देशातले लोकसंघटनेने स्वातंत्र्य मिळविले होते.

डॉ. वि. के. शर्मा "Scientific temperament is a process of thinking, method of action, search of truth, way of life, spirit of a free man."

१९५३ साली देशातले स्वतंत्रत्व प्राप्त झाले. यावेळी देशातले लोकसंघटनेने स्वातंत्र्य मिळविले होते. त्यावेळी देशातले लोकसंघटनेने स्वातंत्र्य मिळविले होते. त्यावेळी देशातले लोकसंघटनेने स्वातंत्र्य मिळविले होते. त्यावेळी देशातले लोकसंघटनेने स्वातंत्र्य मिळविले होते.

१९५३ साली देशातले स्वतंत्रत्व प्राप्त झाले. यावेळी देशातले लोकसंघटनेने स्वातंत्र्य मिळविले होते. त्यावेळी देशातले लोकसंघटनेने स्वातंत्र्य मिळविले होते. त्यावेळी देशातले लोकसंघटनेने स्वातंत्र्य मिळविले होते. त्यावेळी देशातले लोकसंघटनेने स्वातंत्र्य मिळविले होते.

१९५३ साली देशातले स्वतंत्रत्व प्राप्त झाले. यावेळी देशातले लोकसंघटनेने स्वातंत्र्य मिळविले होते. त्यावेळी देशातले लोकसंघटनेने स्वातंत्र्य मिळविले होते. त्यावेळी देशातले लोकसंघटनेने स्वातंत्र्य मिळविले होते. त्यावेळी देशातले लोकसंघटनेने स्वातंत्र्य मिळविले होते.

१९५३ साली देशातले स्वतंत्रत्व प्राप्त झाले. यावेळी देशातले लोकसंघटनेने स्वातंत्र्य मिळविले होते. त्यावेळी देशातले लोकसंघटनेने स्वातंत्र्य मिळविले होते. त्यावेळी देशातले लोकसंघटनेने स्वातंत्र्य मिळविले होते. त्यावेळी देशातले लोकसंघटनेने स्वातंत्र्य मिळविले होते.

कार्यकारण पालन जाणून घेऊन त्यावर तर्कसंगत विचार करायची कृती होय. निरीक्षण तर्क, अनुमान, प्रतिज्ञा, प्रतिज्ञेमध्ये प्रत्यक्ष, वास्तव व मानविक प्रतिज्ञा, प्रयोग या आधी जे मिश्र होते त्याला वैज्ञानिक दृष्टिकोन म्हणतात.

वैज्ञानिक दृष्टिकोन म्हणजे कोणत्याही गोष्टीकडे किंवा घटनेने निरपेक्षपणे कृतीने पाहणे होय. वैज्ञानिक दृष्टिकोन म्हणजे कार्यकारणभाव नकारणे.

अंधश्रद्धा म्हणजे कोणत्याही पुरातत्वात्मिकतेवरून विश्वास होय.

अंधश्रद्धा व वैज्ञानिक दृष्टिकोन यांचे मते प्रकृत अंधाराने आहे. अंधश्रद्धा समाजातून दूर करणे हे स्वाभाविकरूपाने समाजाचे नियमन करण्याचा शासनाने करताना उरते.

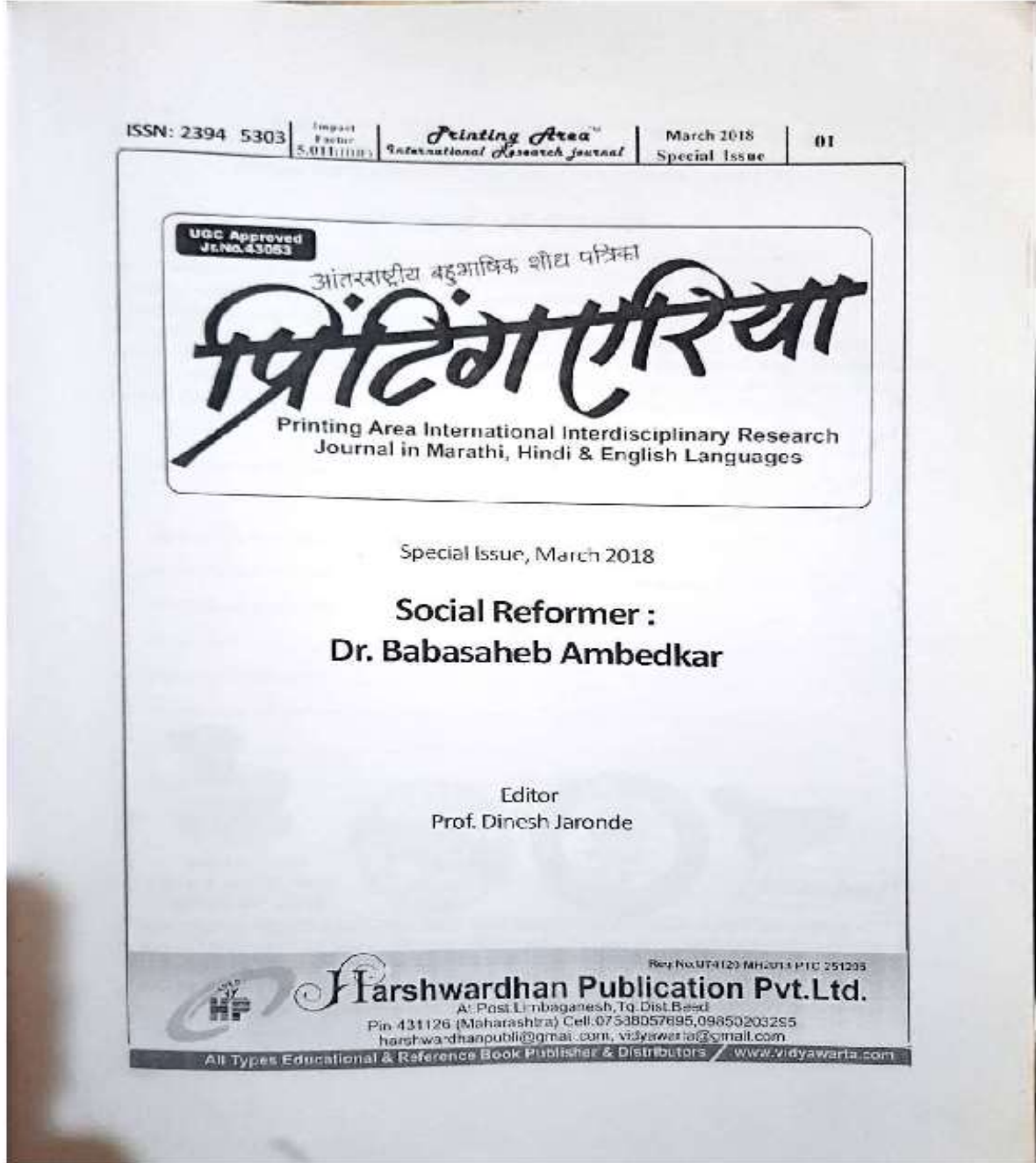
१९८९ साली महाराष्ट्र अंधश्रद्धा निर्मूलन समितीच्या कार्यसूची प्रारंभ झाला. अंधश्रद्धा निर्मूलनाचा जाहीरनामा प्रसिध्द करण्यात आला. त्या वेळी त्या अंधश्रद्धा निर्मूलनासाठी स्वातंत्र्य कायदा कायदा कायदा उल्लेख आहे. या कायद्याचा मसुदा या वेळी तयार करण्यात आला. शरद पवार त्या वेळी मुख्यमंत्री होते तर अश्विनी मेहता हे किती मंत्री होते. त्यांचा तो कायदा करण्यात आला मात्र पुढे प्रगती झाली नाही.

महान्या गांधीने असे म्हटले होते की, ज्या राष्ट्रात व्यक्ती आपल्या शारीरिक व मानसिक अतोपत्ती काढणी घेण्यासाठी वाहून घटकावर कमीतकमी अवलंबून असेल तसेच जिथे कमीतकमी कायदा आहे अशा व्यक्तीवर असेल तेव्हाच स्वतःचा अर्थाने तो समाज स्वतंत्र बनू शकत नाही. कोणत्याही प्रकारच्या फासवणुकीपासून समाजाचे नागरिकांचे संरक्षण करण्यासाठी कायदाची गरज आहे.

केवळ कायदाने भोळेपणा, धाबडेपणा, परंपरागतता, अंधश्रद्धा दूर होत नाहीत. जितकितकित माहित होत नाहीत. कायदाही समाजप्रबोधनाची जोड अत्यावश्यक आहे. प्रबोधनाला संपादनची आणि संपादनाला संपादनची जोड देणे आवश्यक असते. नुसता कायदा काही करू शकत नाही परंतु कायदाचा उपयोग असतो, मर्यादित असेल. परंतु उपयोग असतो.

कायदाही तसा अंधश्रद्धा निर्मूलन कायदा हा

9. Dr. Babasaheb Ambedkar V Savidhanatil Tartudi. (Dr. R.V. Vikhar)

- 39) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि हिंदू कोड बिल
डॉ. श्रीहरी रंगनाथराव पितळे, रिसोड वा रिसोड जि. वाशिम || 139
- 40) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर व हिंदू कोड बिल
प्र. सुधीर नासाचणराव देगमूख, खडकी, अकोला || 142
- 41) बुध्द आणि त्याच्या धम्मा वरून डॉ बाबासाहेब आंबेडकरांचा व्यावहारिक दृष्टीकोण
प्र. सुजाता प्र. केने, अकोला || 145
- 42) डॉ बाबासाहेब आंबेडकर यांची राजकारणाविषयीची भूमिका
प्र. डॉ. सुनील शिवलाल गडोडकारंजा (नाड) जि. वाशिम || 148
- 43) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे स्त्री विषयक विचार व कार्य
सहा. प्र. सुशील व. वावरकर, शिवणी-कुभारी, ता. जि. अकोला- || 151
- 44) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि हिंदू कोड बिल
प्र. डॉ. उज्ज्वला रावसाहेब पाटील, फडड || 153
- 45) डॉ बाबासाहेब आंबेडकरांचे राष्ट्रवादसंबंधी विचार
सहा. प्रा. डॉ. उमेश आर. धुमाले, अकोट. || 157
- 46) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर व संविधानातील शैक्षणिक तरतुदी
प्र. डॉ. रविंद्र विठोबा विखार, जि. गडगिरीली || 160
- 47) डॉ बाबासाहेब आंबेडकर व शिक्षण
प्र. डॉ. विजय प्रकाश नाथन, वाशिम. || 163
- 48) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची शैक्षणिक दृष्टी
डॉ. विजया यादवराव नेडाम, चंद्रपूर. || 165
- 49) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर व मूलभूत हक्क
विश्वनाथ हृगमंतराव पवार || 168
- 50) डॉ बाबासाहेब आंबेडकरांचा अभिप्रेत असलेला लोकशाही
डॉ. शिवप्रसाद पंजाबराव वायाळ, जनार्दन सुरुशे || 172

डॉ. बाबासाहेब आवेडकर व संविधानातील शैक्षणिक तरतुदी

डा. डॉ. रविंद्र विठोबा विखार
संघानगरास विधायकमूख

बी. सोनिदणव मुनफडे महाविद्यालय, कुर्बेरा जि.
राजपिरोली

१५ ऑगस्ट १९४७ रोजी भारत स्वतंत्र झाले. घटना समितीने अध्याय म्हणून डॉ. राजेंद्र प्रसाद यांची निवड झाली. डॉ. बाबासाहेब आवेडकर या महापुरुषांच्या नेतृत्वाखाली राज्यघटनेच्या समुदाय समितीने कार्य सुरू झाले. या समितीने निर्यातल्या देशाच्या राज्यघटनाचा चिकित्सक अभ्यास केला. २६ नोव्हेंबर १९४९ रोजी भारतीय राज्यघटना स्विकारली व २६ जानेवारी १९५० पासून ती कार्यान्वित झाली. डॉ. आवेडकर यांची वैचारिक उंची व दूरदृष्टी यांचा प्रत्यय या राज्यघटनेतून येतो.

डॉ. बाबासाहेब आवेडकरांनी शिक्षणाची ताकद ओळखली होती, म्हणून त्यांनी आपल्या जीवनात शिक्षणाला सर्वोच्च स्थान दिले. त्यांनी आपल्या आयुष्यात विद्या, विनय व शील अशी तीन प्रतिके मानली होती. या तीन प्रतिकेमध्ये त्यांनी विशेषतः प्रथम स्थान दिले. विद्येने महत्त्व स्पष्ट करतांना ते म्हणतात, 'विशेषित्वाय माणसाला शांतता नाही आणि माणुसकीही नाही ती महासागरप्रसारखी आहे. माणसाला जगण्यासाठी जशी अन्नाची आवश्यकता आहे तशीच विद्येचीही.' त्यांच्या मते पारंपारिक राष्ट्रांच्या विकास शिक्षणामुळेच झाले. एकहेच नव्हे, तर भारताला स्वातंत्र्य मिळवून देण्यात पारंपारिक शिक्षणाचा सिंहाचा वाटा आहे. समाजाचा आणि राष्ट्राचा सर्वांगीण विकास हा शिक्षणामुळे होतो.

शिक्षणामुळे संपूर्ण विश्व, स्वयंसेवी आणि स्वातंत्र्याची कसती स्थापनामध्ये जाणवू लागते. अज्ञान हावे, राष्ट्राची अजाणपणाची जाणी होते. स्वतंत्रता जगण्यासाठी अजून वेळगाती व स्वातंत्र्याने स्वतंत्र जगण्याची सुरुवात घेण्याची वेळ होती. स्वतंत्रता जगण्यासाठी अजून वेळगाती व स्वातंत्र्याने स्वतंत्र जगण्याची सुरुवात घेण्याची वेळ होती. स्वतंत्रता जगण्यासाठी अजून वेळगाती व स्वातंत्र्याने स्वतंत्र जगण्याची सुरुवात घेण्याची वेळ होती. स्वतंत्रता जगण्यासाठी अजून वेळगाती व स्वातंत्र्याने स्वतंत्र जगण्याची सुरुवात घेण्याची वेळ होती.

"उद्योगमार्गाने श्रमिकांचे पोषण कमी झाल्यास माणूस दुर्बल होवून अत्याधुनी होतो. तसेच शिक्षणाने अभावो निर्मुक्त रहितल्यास तो जीवतपणाचे दुसऱ्याचा गुराव होतो." - डॉ. बाबासाहेब आवेडकर.

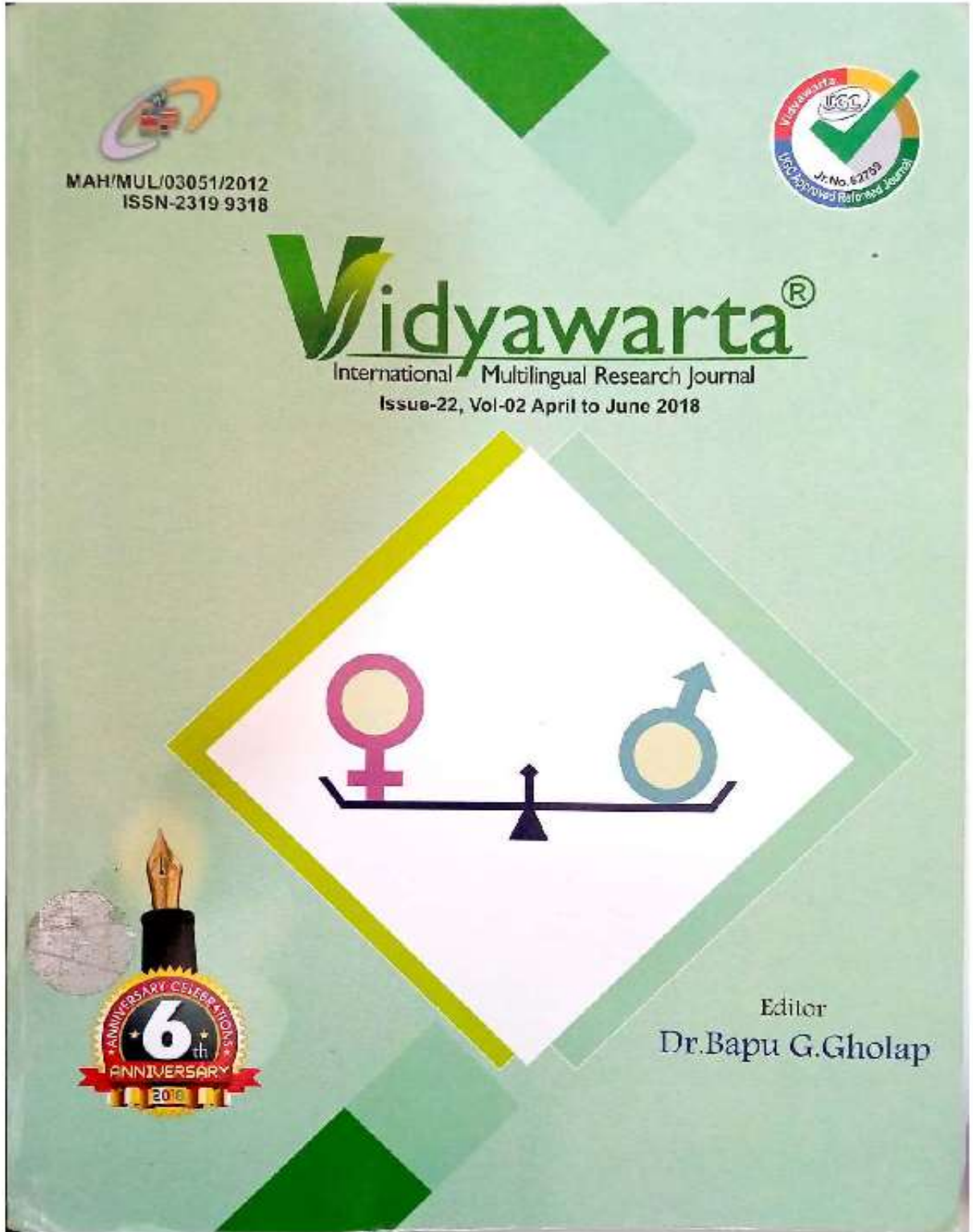
"शिक्षण, संघटीत व्हा आणि संघर्ष करा" असा प्रेरणादायी संदेश देणारे तसेच तुम्ही "स्वयंप्रकाशित व्हा, परंप्रकाशित राहू नका. स्वतःच्या कुटीवर आणि कर्तुत्वावर विर्यास ठेवा" असा मूलमंत्र देणारे डॉ. बाबासाहेब आवेडकर यांचे शैक्षणिक कार्य अत्यंत मोलाचे आणि महत्त्वाचे आहे.

डॉ. बाबासाहेब आवेडकरांच्या मते, 'शिक्षण हे माणसाला चढवित असते. जो माणूस चढविते ते शिक्षण.' माणसालेल्हा लोकांसाठी शिक्षणाने महत्त्व जाणून डॉ. आवेडकरांनी मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाची शिफारस केली.

सध्याची भारतातील परिणामी शक्ती शैक्षणिकदृष्ट्या कमकुवत भटकातील समूहाला शैक्षणिक सुवलतीचा लाभ मिळू देणार नाहीत व या समाजाचा सर्वांगीण विकास साधण्यास विरोध निर्माण करतील म्हणून डॉ. आवेडकरांनी सर्वांचा विरोध फक्तून आवश्यक त्यात शिक्षण विषयक तरतुदी आणि संविधानात अंतर्भूत केल्या आहेत.

अनुच्छेद १६(२) : भारतातील कोणताही नागरिक केवळ धर्म, वंश, जात, लिंग, कुळ,

10. Vidarbhatil Shetkaryanchya Aatmhatya

25) हातगड किल्ल्याचे ऐतिहासिक महत्त्व प्रा. जाधव नितोष साहेबराव-डॉ.पी.एस.देसाई	114
26) देशातील सामाजिक परिवर्तनासाठी विदर्भातील चळवळी वोगदान डॉ. सचिन जयसवाल, नवतमाळ (महाराष्ट्र)	121
27) शिबकालीन व ज्योत्सोत्तर काळातील महाराष्ट्रातील गैतोंविषयक भेदभावाचा रामचंद्र वसंत कुंभार, कोल्हापूर	125
28) अमळनेर तालुक्यातील निरुध्द कामगार नेला - प्राणिवा यतील प्रा. डॉ. सुनिल सी. अमृतकर-प्रा. गणेश आर. कर्वे	130
29) लोकसभा निवडणूक व महिलांचा राजकीय सहभाग प्रा.विजय एस.कांडलकर, नागपूर	132
30) विदर्भातील शेतकऱ्यांच्या आत्महत्या प्रा. डॉ. रविंद किलोबा विघ्नार, कुरखेदा जि. गडचिरोली	136
31) सगळ्यांचे हिन्दी नाटके में रोधमी नाटककार प्रा.पाटील एस.डी., जाफरबाद जि.जालना	140
32) 'पेल्लम गली जिंदा है' अपनास में औचलिकता डॉ. बच्चैरम संधाजी धुकारे, उदगीर, जि. लातूर, (महाराष्ट्र)	143
33) विभिन्न समुदाय जो व्यवस्त महिलाओं को आहार संबंधी आचरे एव..... डॉ.प्रगति देसाई-कु.नीलम सोलंकी, इन्दौर	146
34) ममता कालिया की ताजेतरी कदांतियों में विंचित पारिवारिक समस्याएं प्रा. डॉ. सुविता जयनाथ गायकवाड, सोलापूर, महाराष्ट्र।	150
35) ओराजेथ कालीन सामाजिक स्थिति: एक संक्षिप्त ऐतिहासिक अवलोकन डॉ. नौरज कुमार गौड़, गुरुहरसहाय, फिरोजपुर, (गंजाब)	154
36) महर्षि दयानन्द सरस्वती के शैक्षिक विचारों की प्रासंगिकता यशेन्द्र पाल, आगरा, उत्तर प्रदेश	159

- ३) स्वयंसेवी संस्थांनी महिलांमध्ये जनजागृती घडवून आणून राजकीय प्रवेशात यंत्री देणे.
- ४) राजकीय पक्षांनी पक्षांतरील अनेक पदांवर महिलांचो नियुक्ती करणे
- ५) राजकारणात प्रवेश देण्यासाठी विविध कार्यक्रम राबविणे ज्यामुळे त्यांच्यात नेतृत्वाची भावना निर्माण होईल.

यापूर्वीने महिलांना राजकारणाप्रती जागरूक करणे आवश्यक आहे. त्यांना राजकीय शिक्षणाचे श्रेष्ठे देणे सुद्धा गरजेचे दिसून येत आहे. त्यासाठी लोकशाही प्रधान भारत देशात महिलांना चुल आणि मूल या विचारातून बाहेर काढण्याची, त्यांना पुरुषांबरोबर कमी म्हणून काय न करता प्रत्यक्ष राजकारणाचे शिक्षण, आणि आत्मनिश्चय वाढविण्याची गरज निर्माण झाली आहे. केवळ लोकसभेलाच नव्हे तर अनेक दृष्टीने महिलांचा राजकीय सहभाग वाढीस लागेल, असे म्हणता येईल.

संदर्भ:-

- १) डॉ. वसुधाय सुभाय, विश्व प्रकाश गुफा, 'संसद तज इतिहास गाग १, राधा पब्लिशिंग, नई दिल्ली
- २) डॉ. जैन मुखराज व वी. एल. फाडीया, 'भारतीय शासन और राजनीति', साहित्य भवन पब्लिशर्स, आगरा
- ३) मलहोत्रा, स. गुरदिए चन्द्र, 'भारतीय संसद के गनास वर्ष'
- ४) शुक्ल, रत्नाकर, 'भारतीय महिला एतं राजनीती' छोटिलाळ पब्लिशिंग कम्पनी, लखनऊ
- ५) डॉ. भोळे भा. ल., 'भारतीय शासन आणि राजकारण'
- ६) सारथी अरुण, भारतीय लोकशाही शोध आणि आव्हान, संवेराज प्रकाशन, ४५८/२, राधाशिव पेठ, पुणे, १९९३
- ७) दैनिक वृत्तपत्र, महाराष्ट्र टाईम्स, नागपूर, आवृत्ती. ८/३/२०१४

विदर्भातील शेतकऱ्यांच्या आत्महत्या

प्रा. डॉ. रविंद्र विठोबा विखार
रामानुजास्व विभाग प्रमुख
श्री. गोविंदराव गुन्याडे महाविद्यालय,
कुखेडा जि. गडचिरोली

भारत हा कृषी प्रधान देश आहे. भारतातील बहुसंख्या लोक खेड्यांमध्ये राहतात. त्यांचा मुख्य व्यवसाय शेती हाच आहे. भारतातील शेती ही निसर्गाशी खेळलेला जुगार आहे असे म्हणून शेतकऱ्यांना कधी कोरडा तर कधी ओला दुष्काळी सामना करावा लागतो.

शेतकरी विचारवताच्या मते शेतीवर उगवून ठेवणा आणि त्यांच्यासाठी तन-मन-धन सर्व केली रविंदिवस रावणारा म्हणजे शेतकरी.

महान्मा जोतिबा चुले यांनी १८८३ मध्ये 'शेतकऱ्यांचा आडू' मध्ये शेतकऱ्यांसहित शेतकरी हल्लीची स्थिती या प्रकरणात शेतकऱ्यांचे वर्णन केलेले आहे.

१८२८-२९ मध्ये महाराष्ट्रात पटलेला भौषक दुष्काळाचे वर्णन सात गुफाराम महाराजांनी आपल्या अभंगात केला आहे.

संत रामदास स्वामींनी १६३० मध्ये शेतकरी अर्पणाने जो भयंकर दुष्काळ घडला त्याचे वर्णन केले आहे.

स्वामीनाथन आयोग किंवा राष्ट्रीय शेतकरी (कृषक) आयोगाची स्थापना हरित क्रांतीचे जनक डॉ. एम. एस. स्वामीनाथ यांच्या अध्यक्षतेखाली १८ नोव्हेंबर इ. स. २००४ रोजी शेती व शेतकऱ्यांच्या विविध प्रश्नांवर तोडगा काढण्यासाठी करण्यात आली या आयोगाने २००६ रफे १

11. Phytochemical screening of some medicinal plants used for cancer treatment by tribal people of Gadchiroli, India

**PHYTOCHEMICAL SCREENING OF SOME MEDICINAL PLANTS
USED FOR CANCER TREATMENT BY TRIBAL PEOPLE OF
GADCHIROLI, INDIA**

Rakhi Shambharkar* and Dr. Dayanand Gogle

SGM College, Kurkheda, Gadchiroli, Maharashtra, India.

Article Received on
13 Nov. 2017,
Revised on 04 Dec. 2017,
Accepted on 25 Dec. 2017,
DOI: 10.20999/wjpr.20181-10551

***Corresponding Author**

Rakhi Shambharkar
SGM College, Kurkheda,
Gadchiroli, Maharashtra,
India.
shambharkarrakhi@gmail.com

1. INTRODUCTION

On this earth only plants have the capacity to produce natural product that are used by humans for the treatment of various diseases. These products are classified into Primary and secondary metabolites which increase immunity and also provide relief from diseases. These secondary metabolites are produce in response to internal and external stimuli or stress. The use of traditional medicines and medicinal plants in mainly developing countries as remedial agents for the maintenance of health has been broadly observed. The therapeutic properties of plants could be based on their anti-oxidant, anti-microbial, antipyretic effects of the phytochemical constituents in them.

The World Health Organization^[1] has advocated the use of traditional medicine as a safe remedy for ailments of microbial and non-microbial origin. According to World Health Organization 80% of African and Asian populations depend on traditional medicine particularly plant biodiversity for primary health care because plant derived medicines are relatively cheaper and safer compared to the synthetic alternatives.

Plant kingdom provides several options for alternative treatment of disease. Several phytoconstituents from plant origin have been extensively studied and development into drugs which are widely accepted in folk medicine they are effective single or combinational therapy.

2. MATERIALS AND METHODS

2.1 Selection of Plants: In this study for the selection of plants material, purposive sampling survey method was used. Field visit were given to Ekalpur, Jambali, Mahageo, Walad,

UGC Journal Details

Name of the Journal : International Journal of Current Engineering and Scientific Research

ISSN Number : 23938374

International Journal of Biology Research

Peer Reviewed Journal, Refereed Journal, Indexed Journal

ISSN: 2455-6548, Impact Factor: RJIF 5.22

UGC Approved Journal, UGC Journal No.: 48834

Publication Certificate

This certificate confirms that "Abhay Solunke" has published manuscript titled "Evaluation of plant growth promoting attributes of rhizobacteria (PGPR) isolated from soybean (*Glycine Max. L.*) Cultivated in fields irrigated with effluent water".

Details of Published Article as follow:

Volume : 3
Issue : 1
Month : Jan-Mar
Year : 2018
Page Number : 148-153

Certificate No.: 3-1-34

Date: 01-01-2018

Yours Sincerely,

Nikhil Gupta
Publisher
International Journal of Biology Research
www.biologyjournal.in
Tel: 9999888931

12. Evaluation of plant growth promoting attributes of rhizobacteria isolated from soyabean cultivated in fields irrigated with effluent water

Evaluation of plant growth promoting attributes of rhizobacteria (PGPR) isolated from soybean (*Glycine Max. L.*) Cultivated in fields irrigated with effluent water

¹ Avinash Kale, ² Niranjanpatil, ³ Abhay Solunke

¹ Department of Microbiology, SVKT Arts, Science and Commerce College, Deolali Camp, Nasik, Maharashtra, India

² Department of Microbiology, Abasaheb Garware College, Karve Road, Pune, Maharashtra, India

³ Department of Microbiology, Shri. Govindrao Munghate Arts & Science College, Kurkheda, Gadchiroli, Maharashtra, India

Abstract

Municipal and industrial effluents contain the large share of fresh water which is discharged into the rivers and other water bodies. It is common practice of using such water for irrigation of agricultural lands near the urban area. For bioremediation of soil quality, soil-dwelling microbes play the key role without any side effects. Soybean is cultivated widely for the rich source of seed oil and proteins. Ten Plant Growth Promoting Rhizobacteria (PGPR) were isolated from such soils of soybean rhizosphere. The four isolates have shown good percentage of tolerance to heavy metals and salt. These isolates have also shown plant growth promoting traits like phosphate solubilisation, nitrogen fixation, IAA, siderophore, HCN, and ammonia production. These isolates can be used in the form of consortium for a bioinoculant formulation to augment yield of soybean and to mitigate the adverse impact caused by pollutants.

Keywords: PGPR, effluents, heavy metals, rhizosphere, siderophore assay

1. Introduction

Environmental pollution is an extremely important issue today, affecting every biotic community in multiple ways. In developing as well as underdeveloped countries, industrial effluents are released directly or indirectly into natural water resources, mostly without proper treatment, thus creating a serious threat to the environment. This wastewater composed mainly of phosphorous, nitrogen, organic matter, heavy metals and inorganic salts in addition to suspended and/or dissolved solids and microscopic organisms. The untreated effluent is discharged into stream and water bodies. This damages the normal aquatic life and harmfully affects the quality of ground water table of the locality if allowed to settle into the ground for a prolonged period [14, 18]. These pollutants interfere with physiological activities of plants such as photosynthesis, gaseous exchange, and nutrient absorption and cause overall reduction in plant growth and yield. The lack of enough awareness, economic constraints and poor implementation of laws are the main reasons for the insufficient progress in this issue. It is now realized that there is need to conserve the environment by preventing any further habitat destruction, species extinction and also to restore an undisturbed environment. Due to their toxic effects on plants, animals and human beings, heavy metals and inorganic salts released from different industries are kept under one of the major environmental pollutant category [8].

Bioremediation is one of the wellknown and effective alternatives for reduction of the toxicity caused by different pollutants like heavy metals, inorganic salts etc. There are the variety of soil dwelling microbes now known to the human being who exhibit this potential to tolerate high concentrations

of heavy metals and other pollutants that would normally cause severe toxicity symptoms in higher plants. Isolation and use of microorganisms from such contaminated soils and their use for ameliorating the natural quality of soil from the contaminated site is gaining wide importance today. These bacteria colonize in and around roots of plants are called as rhizobacteria. These are also referred as plant growth promoting rhizobacteria (PGPR or PGPB) [2]. PGPR provide benefits to plant by the variety of direct and indirect mechanisms [20]. They directly promote plants growth by supplying nutrients (e.g. via the fixation of atmospheric nitrogen (N₂), phosphorous (P) solubilisation, segregation of iron (Fe) by siderophores, phytohormone synthesis (e.g. indole-3-acetic acid), suppression of plant pathogens [3], and by lowering the host's ethylene level due to ACC deaminase activity [11, 16]. Apart from these activities, there are various free-living rhizospheric bacteria that can be applied to heavy metal and salt polluted soils to mitigate lethal effects of heavy metals on the plants. Various strains of *Pseudomonas fluorescens* play a key role in the bioremediation of heavy metals [7, 22]. The *Pseudomonas sp.* also plays the vital role in the utilization of heavy metals. The several mechanisms have been developed by growth promoting rhizobacteria for their survival under metal stressed environment. These include mobilizing or transforming metals into inactive form to allow the uptake of heavy metal ions [15].

Soybean (*Glycine max* (L.) Merrill) is a leguminous plant, occupying large acreages of land worldwide for its rich content of edible oil and proteins. Drastic climatic changes brought irregularities in the monsoon in India. Due to this availability of fresh water is declining in the years for

13. Morpho-histological studies on the adrenal gland in male & female bat, *Taphozous Kachhensis* (Dobson) (DR. D.S. Bansod)

Morpho-histological studies on the adrenal gland in male and female bat, *Taphozous Kachhensis* (Dobson)

Bansod Deepak S¹, Chavhan Pankaj R² and Dhamani Amir A³

1 Department of Zoology, Shri Govindrao Munghate Arts & Science College, Kurkheda, Gadchiroli, MS, India

2 Department of Zoology, Shri Sadguru Saibaba Science College, Ashti, Gadchiroli, MS, India

3 Gram Geeta College, Chimur, Chandrapur, MS, India.

*Corresponding author- Dr. Pankaj R. Chavhan, Email- pankajrphd@gmail.com

Manuscript details:

Available online on
<http://www.ijlsci.in>

ISSN: 2320-964X (Online)

ISSN: 2320-7817 (Print)

Editor: Dr. Arvind Chavhan

Cite this article as:

Bansod Deepak S and Chavhan Pankaj R (2018) Morpho-histological studies on the adrenal gland in male and female bat, *Taphozous Kachhensis* (Dobson), *Int. J. of Life Sciences*, Special Issue, A12: 215-225.

Copyright: © Author, This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution-Non-Commercial - No Derives License, which permits use and distribution in any medium, provided the original work is properly cited, the use is non-commercial and no modifications or adaptations are made.

ABSTRACT

It was aimed to study the size, weight and shape differences between right and left adrenal glands, the cortico-medullary ratio of the adrenal glands in bat *Taphozous kachhensis*. The specimen of *Taphozous kachhensis* were collected from Ambai Nimbai, 45 kilometers from Bramhapuri (M.S.). Many collections were made during the breeding season so as to coincide with the time of reproductive cycle. These bats are very sluggish in nature after collection they were sexed and were brought to the laboratory. Weight recorded with digital balance before they were sacrificed. The **Adrenal were dissected out and fixed in alcoholic Bouin's fluid. After fixation for 24 hr tissue were washed with 70% ethanol. For the histological examinations, after fixation, tissue samples were dehydrated, cleared, and embedded in paraffin. Haematoxylin and eosin staining method was used to examine tissue sections.** The size and weight of the gland were different from male to female bats. The adrenal gland is composed of two distinct cell layers, the cortex and the medulla. The medulla is composed of chromaffin cells that produce the hormones epinephrine and norepinephrine. The mean diameter and the weight of the Right and left adrenal gland is varies during different phases of the reproductive cycle. The cortico-medullary ratio in male was 65.57% cortex and 34.43% medulla (1.9:1) and in female 58.84% cortex and 41.16% medulla (1.43:1). Medullary tissue of adrenal glands was more in female whereas the cortical tissue was more in male and this suggests that the adrenal medulla hormones production was more in female bat and similarly, cortical hormone secretion was more in male bat.

Key words: Adrenal gland, Cortex, Medulla, Cortico-medullary ratio, bat.

INTRODUCTION

Adrenal gland is one of the most important glands of the endocrine system. These paired glands maintain the homeostasis and play the key roles in response the stress (Humayun *et al.*, 2012, Randall *et al.*, 2002, Freeman, 1985). The function of the adrenal gland is different according to their cortical and medullary cells. A variety of hormones are produced

14. Additional burden of subpatent malaria infection during low transmission season in forested tribal villages in Chhattisgarh, India (Dr. H.M. Meshram)

Chourasia et al. *Malaria J* (2017) 16:326
DOI 10.1186/s12936-017-1988-6

Malaria Journal

RESEARCH

Open Access

Additional burden of asymptomatic and sub-patent malaria infections during low transmission season in forested tribal villages in Chhattisgarh, India

Mehul Kumar Chourasia¹, Kamaraju Raghavendra^{2*}, Rajendra M. Bhatt², Dipak Kumar Swain¹, Hemraj M. Meshram¹, Jayant K. Meshram¹, Shirty Suman¹, Vinita Dubey¹, Gyanendra Singh¹, Kona Madhavinadha Prasad² and Immo Kleinschmidt⁴

Abstract

Background: The burden of sub-patent malaria is difficult to recognize in low endemic areas due to limitation of diagnostic tools and techniques. Polymerase chain reaction (PCR), a molecular based technique, is one of the key methods for detection of low parasite density infections. The study objective was to assess the additional burden of asymptomatic and sub-patent malaria infection among tribal populations inhabiting three endemic villages in Keshhal sub-district, Chhattisgarh, India. A cross-sectional survey was conducted in March–June 2016, during the low transmission season, to measure and compare prevalence of malaria infection using three diagnostics: rapid diagnostic test, microscopy and nested-PCR.

Results: Out of 437 individuals enrolled in the study, 103 (23.6%) were malaria positive by PCR and/or microscopy of whom 89.3% were *Plasmodium falciparum* cases, 77.7% were afebrile and 35.9% had sub-patent infections.

Conclusions: A substantial number of asymptomatic and sub-patent malaria infections were identified in the survey. Hence, strategies for identifying and reducing the hidden burden of asymptomatic and sub-patent infections should focus on forest rural tribal areas using more sensitive molecular diagnostic methods to curtail malaria transmission.

Keywords: Malaria, Asymptomatic, Sub-patent, PCR, Chhattisgarh, India

Background

The intensification of intervention measures, such as long-lasting insecticidal nets (LLINs), indoor residual spraying (IRS) of insecticides, artemisinin-based combination therapy (ACT) and improved surveillance methods, have resulted in a 37% reduction in malaria incidence globally and a 60% reduction in the malaria mortality rate between 2000 and 2015. Globally a target of a 90% reduction in malaria incidence and mortality has been set for 2030 [1, 2].

India reported a more than 50% reduction in malaria cases and mortality from 2001 to 2015 [3]. In the year 2016, India launched its strategic plan, the "National Framework for Malaria Elimination in India (2016–2030)", which focuses on strengthening surveillance by use of bivalent rapid diagnostic tests (RDT), case management with ACT and distribution of LLINs including capacity building, and resource mobilization [4].

India has a complex geographic structure with variable micro and macro ecotype system and malaria endemicity, where many states are free from malaria, whilst in a few states such as Assam and Tripura in the North East, and the central states (Chhattisgarh, Jharkhand, and Madhya Pradesh) are highly malaria endemic. Chhattisgarh is one of the tribal-populated states (38%) in the country,

*Correspondence: kamaraju2008@yahoo.com

²National Institute of Malaria Research (ICMR), Sector-8, Dwarka, New Delhi 110027, India

Full list of author information is available at the end of the article

© The Author(s) 2017. This article is distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided you give appropriate credit to the original author(s) and the source, provide a link to the Creative Commons license, and indicate if changes were made. The Creative Commons Public Domain Dedication waiver (<http://creativecommons.org/publicdomain/zero/1.0/>) applies to the data made available in this article, unless otherwise stated.

Solo Clinic IVF

Leading Center of excellence for
treatments led by Dr. Sunita
Tandulwadkar.

OPEN >

MALARIA JOURNAL Indexing

The **MALARIA JOURNAL** is indexed in:

- [UGC CARE](#)
- [Scopus](#)
- [Web of Science \(SCIE\)](#)
- [DOAJ](#)
- [PubMed](#)

An **indexed journal** means that the journal has gone through and passed a review process of certain requirements done by a journal indexer.

The Web of Science Core Collection includes the Science Citation Index Expanded (SCIE), Social Sciences

15 "गडचिरोली जिल्हातील माध्यमिक शाळांतील विद्यार्थ्यांच्या वाचनसवयी व संस्कृतीचा विकास" ;(DR. A.A. Bhoyar)

Volume - 5 | Issue - 8 | February - 2018

RESEARCH DIRECTION

UGC APPROVED

International Recognition Interdisciplinary Research Journal

Impact Factor 5.1723(UIF) ISSN 2321-5488

"गडचिरोली जिल्हातील माध्यमिक शाळांतील विद्यार्थ्यांच्या वाचन सवयी व संस्कृतीचा विकास"

कु. शारदा लांजेकर

संशोधक (विद्यार्थी-ी)

सारांश : ज्ञानाचा जिवंत, चित्रीत, संगणकीय प्रकारातून झालेला आविष्कार म्हणजे ग्रंथ. हे ग्रंथ मानवाने मित्र, तत्ववेत्ते आणि मार्गदर्शक गुरू आहेत. ग्रंथामुळे प्रत्येक व्यक्तीला स्वतःचा विकास करता येतो. ग्रंथाचा बदलाने त्याला रचणे, विषयज्ञान विकसित करता येते. ग्रंथ त्याच्या ज्ञानाचा जागृत कल्पनासंपत्तीला मदत करतात. नव्याचा विचार अस्तित्वात येतो.

Editor - in - Chief - S.P. Rajguru

Research Directions

International Multidisciplinary Research Journal

ISSN NO:- 2321-5488

Impact Factor : 5.1723(UIF)

Vol.- 5, Issue - 8, February - 2018

Sr. No	Title And Name Of The Author (S)	Page No
1	The Right To Information In India: Implementation And Impact. Bharatha M. N. and Dr. M. G. Hanumanthraju	1
2	Political Dimension On Formation Of New States In India – A Case Study Of Telangana State Dr. Surasi Krishna	6
3	Role Of Marudu Pandyan In The South Indian Rebellion (1800 – 1801) M. Sathiya Bama	10
4	गडचिरोली जिल्हातील माध्यमिक शाळांतील विद्यार्थ्यांच्या वाचन सवयी व संस्कृतीचा विकास कु. शारदा लांबेकर , डॉ. अनिल भोवरा	13
5	Relationship Between Components Of Administrative Behaviour And Teachers' Morale Shubha S. J. and Dr. S. B. Yadawad	20
6	Supply Of Institutional Credit To Agriculture Sector In India: Interstate Analysis Alka	27

RESEARCH DIRECTIONS

ISSN: 2321-5488

IMPACT FACTOR : 5.1723(UIF)

VOLUME - 5 | ISSUE - 8 | FEBRUARY - 2018

"गडचिरोली जिल्हातील माध्यमिक शाळांतील विद्यार्थ्यांच्या वाचन सवयी व संस्कृतीचा विकास"

कु. सारदा लाजेकर, डॉ. अनिल मोयर
'संशोधक विद्यार्थी'नी

'प्रमुख ग्रंथपाल, श्री.गोविंदराव मुनघाटे महाविद्यालय, कुरखेडा .

संशोधक :-

ज्ञानाचा लिखित, चित्रित, संगणकीय प्रकारातून झालेला आविष्कार म्हणजे ग्रंथ. हे ग्रंथ मानवाचे मित्र, तत्ववेत्ते आणि मार्गदर्शक गुरू आहेत. ग्रंथामुळे प्रत्येक व्यक्तीला स्वतःचा विकास करता येतो. ग्रंथाचा मदतीने त्याला त्याचे विषयानुसार विकसित करता येते. ग्रंथ त्याच्या जाणीवा जागृत करण्याकरिता मदत करतात. मनाच्या विषयानुसार ग्रंथ वाचण्याचे म्हणून कार्य करतात. वाचकाच्या उपयोगी ग्रंथांना रांगवून ठेवण्याचे म्हणजे विद्या, विद्यवृत्ता आणि ग्रंथ यांचा विकास होय. ग्रंथालय ही ज्ञानाची सदावर्त आणि स्वयंशिक्षणाची केंद्रे आहेत. जात, वंश, धर्म, वर्ण, वय इत्यादी भेदभाव न करता सर्वांकरिता खुले असलेले हे ज्ञानमंडार आहे. ग्रंथालये ही लोकशिक्षणाची आणि सामुदायिक शिक्षणाची प्रमुख केंद्रे आहेत. सध्याच्या अनीपधारीक शिक्षणाचे ते विद्यापीठ आहे. त्यामुळेच या ग्रंथालयांना 'लोक विद्यापीठ' म्हणून ओळखले जाते. सध्याच्या उन्नतीकरिता ग्रंथालयाची गरज आहे.

संशोधक :-

सांस्कृतिक, प्रस्तावना, महाराष्ट्रातील आदिवासी क्षेत्राची पार्वभूमी, गडचिरोली जिल्ह्याची पार्वभूमी, आदिवासी क्षेत्रातील शिक्षण व्यवस्था, प्राथमिक शिक्षण, माध्यमिक शिक्षण, वाचन संस्कृती, ग्रामीण भागात वाचन संस्कृती जोपासणे, वाचन संस्कृतीचा जागर करण्याची गरज, वाचन विकासासाठी, संस्कृतीसाठी शिक्षक, पालकांची भूमिका, वाचन शिक्षण व संस्कृती वाढविण्यासाठी ग्रंथपालांची जबाबदारी, वाचन सवयी, वाचन संस्कृती काळाची गरज, निष्कर्ष, संदर्भ साधने.

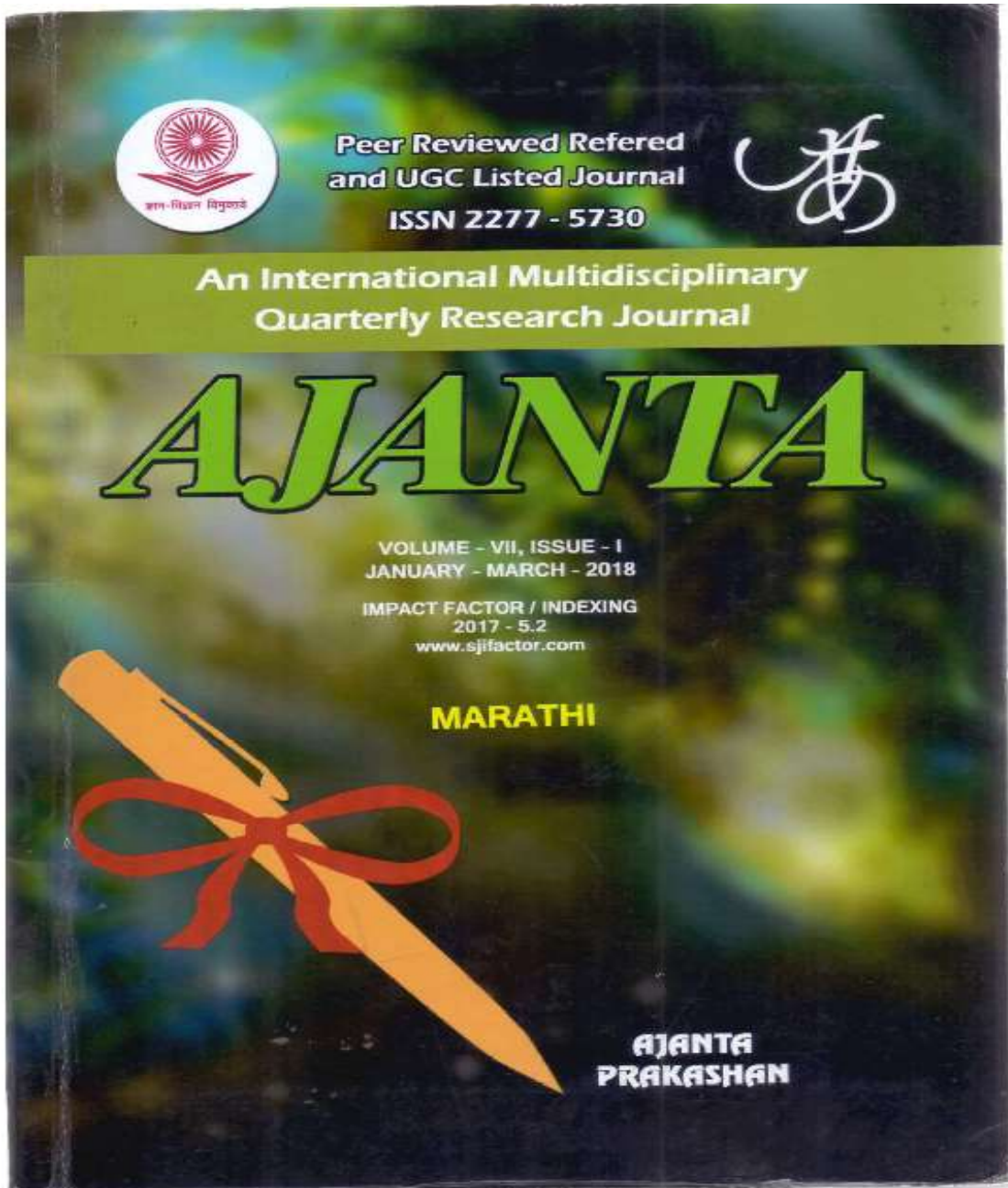
संशोधक :-

उच्च शिक्षणाची केंद्रे म्हणजे विद्यापीठ आणि महाविद्यालये होत. आजची विद्यापीठे आणि महाविद्यालये ही तरुणांना शिक्षण देण्याची शिक्षाकेंद्रे आहेत असे म्हणणे वाचणे ठरणार नाही. उच्च शिक्षणात सातत्याने घडून येणारे बदल आज जगात लक्षात घ्यायला मिळत आहेत. जागतिकीकरण आणि मुक्त अर्थव्यवस्था या संकल्पनांच्या स्थित्यामुळे जगातील सर्वत्र बदल झालेले आहेत तद्वतच उच्च शिक्षण फुदतीवरही या बदलांच्या प्रभाव अपरिहार्याने झाला आहे.

ग्रंथालय हे शैक्षणिक संस्थेचे वैभवस्थान समजले जाते. त्याचे महत्व अनेक परींनी सांगता येईल. वर्गात शिकविल्या जाणाऱ्या विषयाच्या अध्यापनाची परिपूर्णता ग्रंथालयातच होणार आणि जिदनाचा संबंध त्या द्वाराशी जोडला जाणार. वर्गात विषय समजावून दिल्यावर त्या बाबतीत अधिक ज्ञान मिळविण्याची जिज्ञासा अनेक विद्यार्थ्यांना होते. तिची तृप्तता ग्रंथालयात होऊन ते एक प्रगतीचे द्योतक ठरते. विद्यार्थ्यांना विशाल क्षेत्रात नेण्याचे साधन ठरते. आज जगात ज्ञानाचे प्रत्येक दालन कसे समृद्ध होत आहे, आपले राष्ट्र व इतर राष्ट्रे यांत किती अंतर आहे, आपल्या पूर्वजांचा वारसा काय आहे आणि आज जग कोणीकडे जात आहे, या सगळ्या गोष्टींची कल्पना देऊन दृष्टी

16. ICT & Digital Library- A Review (Dr. A. A. Bhojar)

८. माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञान आणि डिजिटल ग्रंथालय - एक दृष्टीक्षेप (ICT and Digital Library – A Review)

कु. शारदा लांजेकर

संशोधक विद्यार्थिनी, श्री. गोविंदराव मुनघाटे कला व विज्ञान महाविद्यालय, कुरखेडा.

अनिल भोयर

प्रमुख, ज्ञान स्रोत केंद्र, श्री. गोविंदराव मुनघाटे कला व विज्ञान महाविद्यालय, कुरखेडा.

सारांश (Abstract):

माहिती तंत्रज्ञानाच्या युगात ग्रंथालय आणि माहितीच्या क्षेत्रात अगुलान्य बदल घडून आले आहेत. महाविद्यालये, विद्यापीठे या शैक्षणिक ग्रंथालयांचा विचार केला असता असे दिसून येते की, विद्यार्थी माहिती तंत्रज्ञान आणि डिजिटल ग्रंथालय या आधुनिक तंत्रज्ञानामुळे ग्रंथालय पाचन विकासाला दृष्टीने स्वयंपूर्ण दिसते. माहिती तंत्रज्ञानाचा वापर करून शाळा, महाविद्यालये, विद्यापीठ ग्रंथालय सेवा व सुविधांचा वापर ग्रंथालय व्यवस्थापन, डिजिटल सेवा यांचा वापर वाचक करित आहे.

शब्दसंज्ञा (Key Word) : सारांश, माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञान, माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञानाची साधने, डिजिटल ग्रंथालय, डिजिटल व इलेक्ट्रॉनिक ग्रंथालयाची आवश्यकता, डिजिटल ग्रंथालयाचे उद्देश, डिजिटल ग्रंथालयाचे वैशिष्ट्ये, डिजिटल ग्रंथालयातील पाचन साहित्य, समारोप, संदर्भ ग्रंथसुची

माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञान :

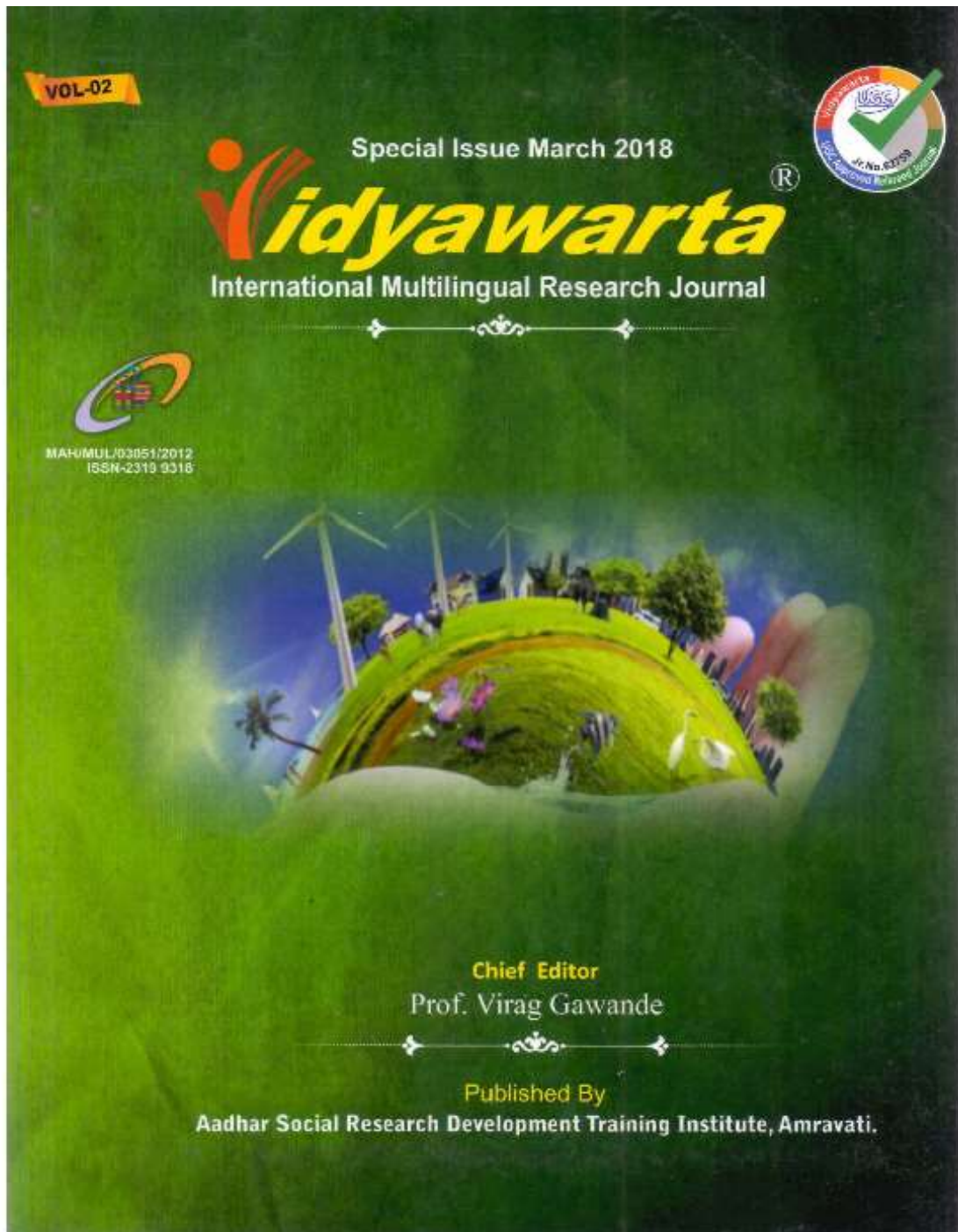
माहितीयुगात संप्रेषणाचे अनेक प्रकार उपलब्ध आहेत. मौखिक, शब्दिक, लिखित, दृक-श्राव्य, इत्यादी मौखिक संप्रेषण हे मायकोफोन, लाऊडस्पीकर, दूरध्वनी, रेडीओ, इंटरनेट इ माध्यमांद्वारे प्रभावी होतं. माहिती संप्रेषण ही माहितीचे एक साधन आहे. या माहितीतून कल्पना, सूचना यांचे प्रसारण होते.

माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञानाची साधने :

माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञानाची साधने खालील पमाणे आहेत. टेलेक्स, फॅक्स, पेजर, ई-मेल, कम्प्युटर, इंटरनेट, टेलीकॉन्फरन्सिंग, मोबाईल फोन, डिजिटल कॉन्फरन्सिंग, टेलिफोन आन्सरिंग मशीन, वाय-फाय, इत्यादी सर्व साधने माहिती संप्रेषणारिता अत्यंत उपयोगी असून ही सर्वच साधने ग्रंथालयाद्वारे देण्यात येणा-या अत्यंत उपयोगी ठरत आहेत. आजच्या युगातील महाविद्याधी कांती म्हणजे www, वल्डवाईड वेबचा उपयुक्त सामाजिक, आर्थिक क्षेत्राबरोबरच इतर क्षेत्रातही वैशिष्ट्यपूर्ण झपाट्याने होत आहे. शैक्षणिक ग्रंथालयाचा विकास विद्यार्थी, प्राध्यापक, संशोधक असतो.

आपला विद्याधी कुठेही कमी महू नये ही सर्वांचीच इच्छा असते. आजची ती गरजही आहे. नवीन अभ्यासक्रमासोबतच विद्यार्थ्यांचा शैक्षणिक, भावनिक, आणि सामाजिक विकास करायला तर आजच्या अवलंबीवने गरजेचे आहे.आज माहिती तंत्रज्ञानाच्या साहाय्याने On Line Education and Education

17. New trend in Library & Information Science (Dr. A.A. Bhojar)

14) Woman in 21 Century Prof. Kanchan Ingole	68
15) A STUDY OF CHANGING GLOBAL ENVIRONMENT Jayshree. P. Morey	70
16) INDIA IN THE GLOBAL ECONOMY Dr. KISHOR M. GOMEKAR	72
17) Globalization and Indian Agriculture Mr. Miliand H.Dhale, Ghatanji	76
18) GLOBAL ECONOMIC CRISIS AND ITS IMPACT ON INDIA Tathagat P. Gajbhiye	79
19) जागतिकीकरणाना भारतीय ग्रामीण समाजावर वडलेला परिणाम डॉ. अरविंद वि. जोशी,	83
20) दक्षिणच्या शाकनील स्त्री DEEPA RUPLAL METKAR	84
21) ग्रामीण स्त्रियांच्या आरोग्यविषयक समस्या प्र. डॉ. सरिता देशमुख	86
22) जागतिकीकरणामध्ये भारतीय समाजातील स्त्रियांची बदलती स्थिती डॉ. विशाखा जगन्नाथ डेरे, प्रा. किसन खाडे	90
23) अंकीय (Digital) ग्रंथालयांचा शैक्षणिक उपयुक्तता डॉ. अल्फा के. जैन, दिवस	94
24) ग्रंथालय आणि माहितीशास्त्रातील नविन प्रवाह कु. शारदा लालेकर, डॉ. अनिल भोयर,	98
25) जागतिक पर्यावरण समस्या व कार्यात आंतरराष्ट्रीय संस्था RAVINDRA GOVINDRAO BAWANE	102
26) "जागतिकीकरण आणि ग्रामीण स्त्री:ऐतिहासिक अध्ययन" सदिप व्ही. भुरले	104
27) भारतासंबंधीत जागतिकीकरणाचे गुण-धर्म डॉ. सुनिल श्री. केधर,	107

24

ग्रंथालय आणि माहितीशास्त्रातील
नविन प्रवाह
(New Trend in Library and
Information Science)

पु. शारदा राजेकर,
संशोधक विद्यार्थिनी,

ज्ञान स्रोत केंद्र, श्री गोविंदराव कुमठे कला व
विज्ञान महाविद्यालय, कुरुखेडा, जिल्हा महविशेळी

डॉ. अनिल भोयर,

ज्ञान स्रोत केंद्र, श्री गोविंदराव कुमठे कला व
विज्ञान महाविद्यालय, कुरुखेडा, जिल्हा महविशेळी

सारांश :

साला, महाविद्यालय, विद्यापीठ ग्रंथालयाच्या माध्यमातून विद्यार्थ्यांचा सर्वांगीण विकास साधला गेला पाहिजे. तरच देशातील विकासाच्या दृष्टीने आवश्यक असणारे कुशल व सक्षम मनुष्यबळ उपलब्ध होऊ शकेल. तरच विवेकवादी नेतृत्व निर्माण करता येणे शक्य आहे. आधुनिक काळात कोणत्याही देशाचे गवितत्व तैथील युवा पिढीवर अवलंबून असते, देशाला प्रगती पथावर नेण्यासाठी सक्षम युवा पिढी असणे महत्वाचे असते. अशी पीढी पढविण्याची जबाबदारी महाविद्यालयीन ग्रंथालयाची असते. आजच्या माहिती व संज्ञानाच्या युगात ज्ञान व्यवस्थापन अधिक जेगवान आणि अद्ययावत झाले आहे. ग्रंथालय आणि माहिती शास्त्रातील नविन प्रवाह स्विकारणे गरजेचे आहे. ज्ञान व्यवस्थापनासाठी ग्रंथालय आणि माहिती शास्त्रातील नविन बदल स्विकारणे गरजेचे आहे. ज्ञान ग्रंथालय व्यवस्थापनात इंटरनेट या साधनामुळे जगातील कोणत्याही समापक साधर वाचनालया वेव्हारी कोडेडी माहिती

विनाविलंब उपलब्ध होवू शकते.

इंटरनेटद्वारे वाचनालया किंवा ग्रंथालयातील सेवकांना किमान वेळात अपुके माहिती मिळण्याची खात्री असली तरी त्यास शोधयंत्रांची माहिती असणेही तितकेच गरजेचे आहे.संग्रह, व्यवस्थापन, विभाजन, उपयोजन, नव निर्मिती वा ज्ञान,गंथालय व्यवस्थापनातील परकृत माहिती तंत्रज्ञान हे फारच आवश्यक आहे. ग्रंथालय आणि माहिती शास्त्रातील नविन प्रवाह स्विकारणे काळाची गरज आहे. या नविन पध्तीचा वापर केल्यामुळे उपयोजनाचा वेळ, श्रम व पैशाची बचत होते. आणि हवी असणारी माहिती जास्त लवचकपेदी, अपुके व अद्ययावत मिळते.

शब्द संज्ञा:— सार, प्रस्तावना, ग्रंथालयाचे बदलते स्वरूप, ग्रंथालयाचे प्रकार, शिक्षणात ग्रंथालयाचे महत्व, महाविद्यालयातील सोयी व सुविधा, जगातील माहितीचे स्त्रोत, ग्रंथालय सेवा, ग्रंथालय आणि माहितीशास्त्रातील नविन संज्ञानामुळे ग्रंथालयाच्या वापन साहित्यामध्ये झालेले बदल, उपयोगिता प्रशिक्षण, इ-ग्रंथालयाचे फायदे, इ-ग्रंथालयाचे तैदे, सारस, संदर्प सूची.

प्रस्तावना :-

महाविद्यालयीन ग्रंथालयाच्या माध्यमातून विद्यार्थ्यांचा सर्वांगीण विकास साधला गेला पाहिजे. तरच देशातील विकासाच्या दृष्टीने आवश्यक असणारे कुशल व सक्षम मनुष्यबळ उपलब्ध होवू शकेल तरच विवेकवादी नेतृत्व निर्माण करता येणे शक्य आहे. आधुनिक काळात कोणत्याही देशाचे भवितत्व तैथील युवा पिढीवर अवलंबून असते, देशाला प्रगती पथावर नेण्यासाठी सक्षम युवा पिढी वडविणे महत्वाचे असते. अशी पीढी वडविण्याची जबाबदारी महाविद्यालयीन ग्रंथालयाची असते.

ग्रंथालय आणि माहितीशास्त्रातील नविन तंत्रज्ञान स्विकारून आजच्या माहिती व संज्ञानाच्या युगात ज्ञान व्यवस्थापन अधिक जेगवान आणि अद्ययावत झाले आहे. ग्रंथालय आणि माहिती शास्त्रातील नविन प्रवाह स्विकारणे गरजेचे आहे. ज्ञान व माहितीच्या व्यवस्थापनासाठी ग्रंथालय आणि माहिती शास्त्रातील बदल स्विकारणे गरजेचे आहे. ज्ञान व्यवस्थापनात इंटरनेट या साधनामुळे जगातील कोणत्याही समापक

18. Soil fertility status under Rice based cropping system in Gadchiroli Tehsil, Maharashtra, India.

Soil fertility status under Rice based cropping systems in Gadchiroli Tehsil, Maharashtra, India

Satpute GD¹, Rewatkar SB², Gupta RG³

¹Shree Govindrao Munghate College of Art & Science College, Kurkheda, District : Gadchiroli, MS, India

²Mohsinbhai Zaweri College, Desaiganj (Wadsa), District : Gadchiroli, MS, India

³Mohata science College, Nagpur, MS, India

⁴Corresponding author- Corresponding author Email: ganesh.d.satpute@gmail.com

Manuscript details:	ABSTRACT
<p>Available online on http://www.ijlsci.in</p> <p>ISSN: 2320-964X (Online) ISSN: 2320-7817 (Print)</p> <p>Editor: Dr. Arvind Chavhan</p> <p>Cite this article as: Satpute GD, Rewatkar SB, Gupta RG (2018) Soil fertility status under Rice based cropping systems in Gadchiroli Tehsil, Maharashtra, India, <i>Int. J. of Life Sciences</i>, Special Issue, A12: 44-48.</p> <p>Copyright: © Author, This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution-Non-Commercial - No Derives License, which permits use and distribution in any medium, provided the original work is properly cited, the use is non-commercial and no modifications or adaptations are made.</p>	<p>The present investigation was undertaken the study of soil fertility status under rice cropping in different villages of Gadchiroli Tehsil of Gadchiroli District (M.S). Ten villages are taken under the study. These villages are Gadchiroli, Gogaon, Amirza, Ambeshiwani, Dongarrgaon (Tukum), Lanzeda, Navegaon, Porla, Potegaon, Yewali. The soil samples were taken from 0-15 cm with the auger before and after the rice cultivation during the year 2014-15 and 2015-16. The pH values of soils in all the villages slightly acidic in nature varied from 5.99 to 6.11. The mean values of EC were found a range varying from 0.05 to 0.13ds/m. with the safe limit. Organic carbon was found in low range. The fertility status of soil could be evaluated using nutrient index method and fertility indicator. Evaluated nutrient index of soil using organic carbon, the soil samples showed low level.</p> <p>Keywords: soil fertility, rice crop, Gadchiroli tehsil, Maharashtra.</p>
	<h4>INTRODUCTION</h4> <p>Soil, the source of life, is the most vital and valuable natural resource which is not renewable quickly. Soil fertility is a dynamic natural property that can change through the impact of natural and human derived factors (Kavitha et al., 2015). Having detailed knowledge about soil fertility is a prerequisite for assessing the long-term impact of new intensive rice production technologies on paddy soils (Dobermann et al., 1997). An assessment of the soil fertility status by using a soil index could provide key information to improve strategies and effective techniques for the future to achieve sustainable agriculture. Soil Fertility Index (SFI) values can be used to develop fertility maps and make recommendations based on soil spatial variability in fertility management. The analysis, which allows the identification of the main limiting factors for agricultural production, and enables decision makers to enhance high quality crop</p>

19. Synthesis and Photoluminescence Properties Of The High-Brightness Eu³⁺ Doped Li_{0.5}Al_{0.5}Mg₂(MoO₄)₃ Red Phosphors. (DR. B.V. Tupte)

20. Synthesis and Optical Properties of Yb³⁺ Doped Li₃Ba₂La₃(MoO₄)₈. (DR. B.V. Tupte)

21. Wet Chemical Preparation And Photoluminescence In Cs₂MCl₄:Eu²⁺ (M = Ba, Ca) Phosphor For pLED Application. (DR. B.V. Tupte)

UGC Journal Details

Name of the Journal : International Journal of Current Engineering and Scientific Research
ISSN Number : 23938374
e-ISSN Number :
Source: UNIV
Subject:
Publisher: Technical Research Organisation india Kolkata
Country of Publication: India
Broad Subject Category: Science

International Journal Of Current Engineering And Scientific Research (IJCESR)

ISSN PRINT-2393-8374,ISSN ONLINE-2394-0697

DOI-10.21276/Ijcesr

[Home](#) [Editors](#) [Recent Issues](#) [Topic](#) [Submission](#) [Registration](#) [Monographs](#) [Contact](#)

IMPACT FACTOR

IARC(JCRR)=0.916
GIF=0.695
SIF=0.73
JIF= 0.9
ICV 2015= 63.71
TOTAL=3.241

Indexed By

VOLUME 5 ISSUE 1 (PART-II) (JANUARY 2018) | PUBLICATION DATE: 13TH JANUARY 2018

- 1 RADIAL DISTRIBUTION OF THE ATOM AND ION DENSITIES IN THE COPPER VAPOUR LASER DISCHARGE
Authors: A. P. Pachkawade
- 2 INFLUENCE OF CR 3+ION SUBSTITUTION ON STRUCTURAL AND ELECTRICAL PROPERTIES OF NICKEL FERRITE NANOPARTICLES
Authors: A.D.Tayade, G. R.Jadhao, Dr.M.C.Sable
- 3 STUDY OF GROUND WATER QUALITY FOR IRRIGATION IN SOME VILLAGES OF YAVATMAL DISTRICT, MAHARASHTRA (INDIA)
Authors: Wanjari A. J.
- 4 OSTRACODS DIVERSITY OF JUTPANI LAKE OF DHARNI (MELGHAT), DISTRICT AMRAVATI (M.S.), INDIA
Authors: Shelekar, A. L.
- 5 TOXIC EFFECTS OF PARTHENIUM HYSTEROPHORUS ON HISTOLOGY OF GILLS OF FRESHWATER FISH LABEO ROHITA.
Authors: Vikhar A.M, R.G.Jadhao
- 6 LUMINESCENCE PROPERTIES OF SrAl₂B₂O₇:Eu³⁺ PHOSPHOR FOR GREEN LIGHTING TECHNOLOGY
Authors: A.N. Yerpude, V.V.Shinde, V.R.Panse, S. J. Dhoble, N.S.Kokode
- 7 ENVIRONMENTAL IMPACT ASSESSMENT
Authors: S.P. Ajmire, Dr. N.S. Raman, A. Z. Chitade
- 8 DIELECTRIC PARAMETERS OF LIQUID POLYMERS USING DIELECTRIC RELAXATION SPECTROSCOPY
Authors: B.D.Watode, A.C.Kumbharkhane
- 9 REVIEW ON THE PHOTOLUMINESCENCE PROPERTIES OF RARE-EARTH ACTIVATED PHOSPHORS FOR LED APPLICATIONS
Authors: Bhawana N. Gangne, Govind B. Nair, S. J. Dhoble
- 10 WET CHEMICAL PREPARATION AND PHOTOLUMINESCENCE IN Cs₂MCl₄:Eu²⁺ (M = Ba, Ca) PHOSPHOR FOR pLED APPLICATION
Authors: C.D. Mungmode, M. M. Bhawe, B.V. Tupte, D.H. Gahane, S.V. Moharil
- 11 INVESTIGATION ON CALLUS FORMATION IN CAREYA ARBOREA ROXB
Authors: D. M. Wankhade, Dr. S. P. Rothe
- 12 THE SYNTHESIS AND EVALUATION OF COMBINE DRUG ACTION OF CODEINE AS SUPPLEMENTARY DRUG WITH DAKIN-WEST B-ACETAMIDOKETONES
Authors: Rameshwar S. Dhamak, Deepak. M. Nagrik, Shrikant S. Patil
- 13 Luminescence studies of Dy doped MgSrAl₁₀O₁₇ phosphor
Authors: Praveen K.Mishra, Vibha Chopra, Govind B.Nair, Surendra P.Mishra, R.K.Paliwal S.J. Dhoble
- 14 IMPACT OF ZINC SUBSTITUTION ON STRUCTURAL AND OPTICAL BEHAVIOR OF MIXED FERRITES
Authors: Dilip Badwaik
- 15 MATHEMATICAL MODELLING OF TRANSIENT THERMOELASTIC PROBLEM OF A CYLINDER
Authors: Dilip Kamdi, Navneet K Lamba
- 16 Sr₂SnO₄:Sm³⁺ PHOSPHOR FOR SOLID STATE LIGHTING
Authors: Deepak Taikar
- 17 THERMOLUMINESCENCE CHARACTERISTICS OF Ce³⁺ IN HALOSULPHATE PHOSPHOR SYNTHESIZED BY SOLID STATE DIFFUSION REACTION
Authors: G. N. Nikhare, S. C. Gedam, S. J. Dhoble
- 18 SYNTHESIS, PHOTOLUMINESCENCE AND THERMOLUMINESCENCE OF YAlO₃:Eu³⁺ PHOSPHOR
Authors: I.H.Dhadade, Vibha Chopra, S.J. Dhoble,S.V. Moharil
- 19 SYNTHESIS AND LUMINESCENCE PROPERTY OF Na₂CaMg(PO₄)₂:Dy³⁺ PHOSPHOR
Authors: J. A. Wani, S. J. Dhoble, N.S.Kokode, N.S.Dhoble
- 20

DOI:10.21276/ijcesr

- AUTO COMBUSTION SYNTHESIS AND PHOTOLUMINESCENCE OF MN²⁺ DOPED ZINC SILICATE NANO-PHOSPHORS
Authors: J.T.Ingle, R.P.Sonekar, S.K.Omanwar
- 21 ELECTROCHEMICAL PERFORMANCE OF MECHANOCHEMICALLY SYNTHESIZED La_{0.8}Sr_{0.2}MnO₃
Authors: K. R. Nagde, S. S. Bhoga
- 22 PL CHARACTERISATION OF BaAl₂O₄:Gd³⁺ FOR PHOTOTHERAPY LAMP
Authors: Kapil Dev, R. G. Kunghatkar, M. Aymyas, Vibha Chopra, S. J. Dhoble
- 23 Eu³⁺ ACTIVATED LiAlPO₄Cl NOVEL RED HALOPHOSPHATE PHOSPHOR
Authors: Ashish Akojwar, P.K. Naktode, K.N. Shinde, N.S. Kokode
- 24 A SPECTROSCOPIC CHARACTERIZATION OF NOVEL CaAl_{3-x}(PO₄)₃F₂:Ce³⁺ (0.1 ≤ x ≤ 5) PHOSPHOR BY FACILE COMBUSTION METHOD
Authors: D.B. Zade, Ashish Akojwar, P.K. Naktode, K.N. Shinde, N.S. Kokode
- 25 SYNTHESIS AND OPTICAL PROPERTIES OF Yb³⁺ DOPED Li₃Ba₂La₃(MoO₄)₈
Authors: M.M. Bhavne, B.V.Tupte, C.D. Mungmode, D.H.Gahane, S.V.Maharil
- 26 PHYTOCHEMICAL INVESTIGATION OF DIFFERENT EXTRACTS OF WITHANIA SOMNIFERA ROOT
Authors: Mahesh A. Pawar
- 27 ENERGY TRANSFER IN K₂Ca(SO₄)₃:Ce³⁺, Dy³⁺
Authors: Urvashi Manik, S. C. Gedam, S. J. Dhoble
- 28 A SURVEY OF GASTROINTESTINAL PARASITES OF CERVUS UNICOLOR (SAMBAR) IN THE KATEPURNA SANCTUARY, AKOLA
Authors: Milind Shirbhate, Amrita Shirbhate
- 29 SYNTHESIS AND CHARACTERIZATION OF CDO NANOPARTICLES BY MICROWAVE ASSISTED IRRADIATION TECHNIQUE
Authors: N. B. Thakare, F. C. Raghuvanshi, V. S. Kalyanwar, Y. S. Tamgadge, S. N. Mendhe
- 30 EFFECT OF MALATHION ON PROTEIN LEVEL OF FRESH WATER FISH OPHIOCEPHALUS STRIATUS
Authors: Gijare, S. S., V.T. Tantarapale
- 31 SYNTHESIS AND CHARACTERIZATION OF ZnO AND SnO₂ DOPED POLYANILINE NANO COMPOSITES
Authors: Hamjode PT, Khaire ND, Motke SG
- 32 EFFECT OF MYCORRHIZAL BIOFERTILISER AND CHEMICAL FERTILIZER IN GLYCINE MAX.
Authors: Pradhnya Khapekar
- 33 SYNTHESIS AND CHARACTERIZATION OF POLYANILINE NANOWIRES BY A NOVEL ELECTROCHEMICAL POLYMERIZATION TECHNIQUE.
Authors: Prashant Gedam, Mahendra Shirsat
- 34 A REVIEW ON SYNTHETIC UTILITIES OF GALACTOSYL DERIVATIVES IN CARBOHYDRATE CHEMISTRY
Authors: Dr. Prashant R. Mahalle
- 35 IDENTIFICATION OF SQUAMOUS CELL CARCINOMA AND ITS PATHOLOGICAL DIAGNOSIS
Authors: Priya Deole
- 36 THERMO ACOUSTICAL EXCESS PARAMETERS OF BINARY LIQUID MIXTURE OF 1,4 DIOXANE AND MAGNESIUM HYDROXIDE AT 7 MHZ FREQUENCY
Authors: Bhat V R, Bhandarkar V D, Pawar N.R., Chimankar O.P, Bhat P.V
- 37 AN EFFICIENT Li₂Sr₂SiO₄:Tb³⁺ PHOSPHOR FOR SOLID STATE LIGHTING
Authors: P.P. Bhure, S.P. Puppulwar, S.J. Dhoble
- 38 AUTOMATIC ALARM SYSTEM USING ANDROID SMART PHONE FOR COLLEGE OR INSTITUTION OR INDUSTRY
Authors: R. D. Wakodikar, Dr. D. H. Gahane, Dr. N. S. Kokode
- 39 N-DIMENSIONAL DUST STATIC SPHERICALLY SYMMETRIC NON-VACUUM SOLUTIONS IN f(R) THEORY OF GRAVITY
Authors: R. K. Jumale, I. S. Mohurley, D. H. Gahane, Jyotsna Jumale
- 40 ULTRAVIOLET-VISIBLE STUDIES OF L-VALINE CAPPED CuO NANOPARTICLES
Authors: R. P. Ganorkar, D. A. Patil, S. D. Kadu, Y. S. Tamgadge, M. A. Mahure, N. B. Thakare
- 41 YTTRIUM OXIDE AS AN ENGINEERING MATERIAL
Authors: R.S.Ukare, R.R.Kurzekar, G.D.Zade, S.J.Dhoble
- 42 SYNTHESIS AND GAS SENSING APPLICATION OF CONDUCTING POLYMER-POLYTHIOPHENE NANOCOMPOSITE
Authors: J. A. Tembhe, S. A. Waghuley
- 43 PHYTOPLANKTON DIVERSITY OF NANDGAON AND ARWAT LAKES OF CHANDRAPUR DISTRICT MAHARASHTRA, INDIA
Authors: S. C. Chunne, P. N. Nasare
- 44

- GEOLOGICAL APPLICATION OF Co(II), Ni(II), Cu(II) Cr(III), Mn(III), Fe(III), VO(IV), Zr(IV) and UO₂(VI) WITH SCHIFF BASE METAL COMPLEXES
Authors: S. R. Kelode, Y. K. Mawale
- 45 SYNTHESIS AND CHARACTERIZATION OF Tb³⁺ ACTIVATED Ba₃Si₆O₁₂N₂ PHOSPHOR
Authors: S.A.Fartode, Anoop Fartode, S.J.Dhoble
- 46 STUDY OF AMMONIA GAS SENSOR BASED ON SnO₂ AND ZnO NANOCRYSTALLINE COMPOSITE MATERIAL
Authors: S.G.Onkar, F.C.Raghuwanshi, V.S.Kalyamwar, S. D.Charpe.
- 47 SYNTHESIS AND ANTIMICROBIAL EVALUATION OF SOME NOVEL AND BIOLOGICALLY ACTIVE SCHIFF BASES BEARING A 1,3,4-THIAZOLE MOIETY
Authors: Prof. S.L. Kumbhare, Prof. V.H. Masand
- 48 DEVELOPMENTAL VARIATION OF INSECT ELAPHROTHRIPS PROCER (SCHMUTZ) (THYSANOPTERA: PHLAETHORIPIDAE)
Authors: Nagrale S.M.
- 49 SYNTHESIS AND PHOTOLUMINESCENCE PROPERTIES OF Er³⁺ -Yb³⁺ co-doped LiMgBO₃ PHOSPHOR
Authors: S.P. Hargunani, R. P. Sonekar, S. K.Omanwar
- 50 MODERN AGRICULTURE: CONCEPT AND IT'S BENEFITS
Authors: Dr. Shyam R. Dutonde
- 51 LAMPS HAVING WAVELENGTH SUITABLE FOR TREATMENT OF PHOTO-RESPONSIVE SKIN DISEASE VITILIGO
Authors: Dr. Swapnil S. Arsad
- 52 INVESTIGATION OF RHIZOSPHERE MYCOFLORA FROM SOME MEMBERS OF SOLANACEAE FAMILY
Authors: Madavi S.V., Wadekar M.B.
- 53 INFLUENCE OF CERIA DOPING ON STRUCTURAL AND OPTICAL PROPERTIES OF TIN OXIDE NANOPARTICLES
Authors: Sachin T. Bahade, Amrut S. Lanje, Satish J. Sharma, Amresh I. Prasad
- 54 ELECTRICAL CONDUCTIVITY STUDY OF THERMALLY STABLE NEWLY SYNTHESIZED TERPOLYMER
Authors: Sanjay N. Niley, Kiran P. Kariya, Baliram. N. Berad
- 55 SYNTHESIS AND CHARACTERISATION OF SOME NEW PYRAZOLINE DERIVATIVES AS ANTIMICROBIAL AGENTS
Authors: Santosh S.Ambhore, Mangesh V.Kadu
- 56 FABRICATION OF SPHERICAL NANOCRYSTALLINE MnCo₂O₄ VIA SOL- GEL CITRATE ROUTE FOR SUPERCAPACITOR APPLICATION
Authors: Santosh J Uke, Vijay P. Akhare, Satish P. Meshram, Devidas R. Bambole, Dindayal S. Thakre, Gajanan N. Chaudhari
- 57 EFFECTS OF VERMIWASH ON SEED GERMINATION AND SEEDLING VIGOUR IN VARIETY OF WITHANIA SOMNIFERA (L.) DUNAL
Authors: Sheikh Shagufta Amir, Dakhane Vimal P
- 58 GREEN CHEMISTRY BOON TO PROTECT ECOSYSTEM IN THE WORLD
Authors: Prof. Ku. Shaila S. Wagh
- 59 CHROMIUM (VI) COMPLEXES OF GLUTAMINE – STUDY OF SYNTHESIS AND CHARACTERIZATION OF ITS PROPERTIES FOR VIABILITY AS FOOD SUPPLEMENT
Authors: Sangita D. Katre
- 60 MECHANOLUMINESCENCE PRODUCED DURING CLEAVAGE OF ELEMENTAL SEMICONDUCTORS
Authors: Shalini Patil
- 61 SYNTHESIS AND ANTIMICROBIAL STUDY OF PYRAZOLINE FROM FLAVANONES AND HYDRAZINE
Authors: Shrikant A. Patil, Mangesh V. Kadu
- 62 BIODIVERSITY OF ZOOPLANKTON AND ITS IMPORTANCE FOR FISH PRODUCTION ON MAJALGAON DAM RESERVOIR DISTRICT BEED. MAHARASHTRA STATE. INDIA.
Authors: Sitaram B. Ingole
- 63 INTERACTIONS OF DMSO WITH AQUEOUS SOLUTIONS OF AN ASSORTMENT OF DIHYDROFORMAZAN IN DIFFERENT CONCENTRATION AT 298.15 K
Authors: Smita S.Kharkale (Bhuyar), Sudhir S. Bhuyar, Pratibha S. Agrawal, Lalit Mohan J. Paliwal
- 64 SYNTHESIS AND PL CHARACTERISATION OF Alq₃: Eu ORGANIC PHOSPHOR
Authors: Sunil A. Bhagat
- 65 TO STUDY THE INHIBITION EFFICIENCY OF THE CHELATING AGENTS AND THEIR METAL COMPLEXES
Authors: Bhagat, T.M.
- 66 SYNTHESIS AND PHOTOLUMINESCENCE PROPERTIES OF THE HIGH-BRIGHTNESS EU³⁺ DOPED Li_{0.5}Al_{0.5}Mg₂(MoO₄)₃ RED PHOSPHORS
Authors: B.V.Tupte, M.M. Bhawe, C.D. Mungmode, D.H.Gahane, S.V.Moharil
- 67

SYNTHESIS AND PHOTOLUMINESCENCE PROPERTIES OF THE HIGH-BRIGHTNESS Eu^{3+} DOPED $\text{Li}_{0.5}\text{Al}_{0.5}\text{Mg}_2(\text{MoO}_4)_3$ RED PHOSPHORS

B.V.Tupte^{1*}, M.M. Bhav², C.D. Mungmode², D.H.Gahane³, S.V.Moharil³

^{1*} Department of Physics, SGM College Kurkheda, India.

² Department of Physics, N. H. College, Bramhapuri, India.

² Department of Physics, M.G. College, Armori, India.

³ Department of Electronics, N. H. College, Bramhapuri, India.

³Ex-Head Department Of Physics RTM Nagpur University, Nagpur, India.

ABSTRACT

Eu^{3+} doped red phosphors $\text{Li}_{0.5}\text{Al}_{0.5}\text{Mg}_2(\text{MoO}_4)_3$ were prepared by the combustion method, and their luminescent properties were studied. Under the excitation of near-UV 395 nm, the phosphors show intense red emission with the peaks located at 615 and 595 nm. The influence of Eu^{3+} concentration on the luminescent properties of Eu^{3+} doped $\text{Li}_{0.5}\text{Al}_{0.5}\text{Mg}_2(\text{MoO}_4)_3$ was investigated and the 3% (mole fraction) was the appropriate molar concentration. By sintering $\text{Li}_{0.5}\text{Al}_{0.5}\text{Mg}_2(\text{MoO}_4)_3:\text{xEu}^{3+}$ phosphor at 750°C, PL intensity has a maximum value at 615 nm with Commission Internationale de l'Eclairage 1931 (CIE 1931) chromaticity coordinates (0.6616, 0.3336). The phosphor could be suitable for the application of white light-emitting diodes.

Keywords: Phosphors; Combustion Method; $\text{Li}_{0.5}\text{Al}_{0.5}\text{Mg}_2(\text{MoO}_4)_3:\text{xEu}^{3+}$; Luminescence

1. INTRODUCTION

In recent years, white light emitting diodes (WLEDs) had emerged as the next generation solid-state lighting because of their higher conversion efficiency of electricity to visible light over traditional light bulbs. Researchers had made great efforts in attempting different realization modes of white light as well as exploring novel luminescent materials with high luminescence efficiency [1-5]. Many kinds of inorganic compounds had been investigated, such as phosphate, silicate, aluminate,

molybdate and tungstate [6-10]. So far, the commercial market is still dominated by WLEDs realized by blue chips coating with yellow phosphors. However, WLEDs with this combination possess low colour rendering index and high correlated colour temperature due to the lack of red phosphors which can improve the lumen equivalency and colour rendering of the obtained white light [11,12]. To have warm white light, WLEDs realized by near UV chips with tricolour phosphors (blue, green and red) were proposed and expected to dominate the market due to their high performance and easily controlled luminescence properties. Considering that red phosphor plays an important role in this kind of WLEDs, it is urgently needed to find UV light excited red phosphors with superior luminescence properties. The europium is one kind of common and important activator for rare earth ions doped phosphors. As we know that the emission of Eu^{2+} ions varies in a wide range (n-UV to red region) in different hosts [13]. The strong interaction between ligands and activators will increase the energy splitting of $4f^65d^1$ excited states, resulting in a longer Stokes shift of the Eu^{2+} ions. In this case, many Oxynitride, nitride and sulfide phosphors doped with Eu^{2+} ions have been prepared [14-18]. However, these red phosphors either need rigorous synthesis conditions or suffer poor chemical stability. Taking account of the Eu^{3+} emission (${}^5\text{D}_0$ - ${}^7\text{F}_2$ transition) in the red region, developing Eu^{3+} -activated phosphors is of great